

Scribonius Largus / Benivenius, Antonius / Polybe. Scribonii Largi,... de Compositione medicamentorum liber, jampridem Jo. Ruellii opera e tenebris erutus... Antonii Benivenii libellus de abditis... ac mirandis morborum et sanationum causis. Polybus de salubri victus ratione privatorum, Guinterio Joanne Andernaco interprete

Basileae : Andreas Cratander, 1529.

Cote : 33282

6.408

33282

SCRIBONII

LARGI, MEDICI VETVSTIS

simi, de compositione medicamentorum liber, iam pridem Io. RVELLII

opera è tenebris erutus, & à

situ uindicatus.

Antonij Beniuenij libellus de abditiis

nonnullis ac mirandis morborum

& sanationum causis.

Polybus de salubri uictus ratione priuatorum, Guinterio Ioanne

Andernaco interprete.

Apud Andream Cratandrum.

M. D. LXIX.

[Handwritten signatures and notes]

CANDIDO LECTORI.

Nihil sane in literatorum votis æque fuit, atque re-
 diuinas præcorum imagines omnes, easq; quamlibet
 edacis temporis iniuria delitas, posteritatis memo-
 riæ tradere. In qua re cum mirè sudatum sit, hæc tamen
 tamè post alios huius calculi inultos, Scribonius Lar-
 gus (indignum) sepultus delituit. Eecum tamen Ruell-
 ij uiri diligentissimi opera, laboreque reducem, ceu
 postliminio, habemus. Noluit enim homo sanctus hæc
 nos diutius antiquitate ueneranda fraudari: scilicet
 qui hunc ipsum inter medicos eo albo habitum sciebat
 quem Galenus non commendavit modò, sed $\pi\epsilon\sigma\iota$ $\nu\alpha$
 $\tau\acute{\alpha}$ $\tau\acute{o}$ $\pi\epsilon\sigma\epsilon$ pluribus locis sequeretur. Iam quibus tẽ-
 poribus floruerit, ipse sibi testis est fidelissimus: quẽ
 etiam recepisse se ab Tyberij Cæsaris legato medica-
 mentum, hoc libro fateatur. Interim, optime lector,
 Latino medico frueri, atq; beneficij istud acceptum
 Ruellio feres. Nimirum qui ipse edendum eum cura-
 rit plurimisq; in locis multa reposuerit,
 quæ ætatis superioris incuria
 deprauata, contabue-
 rant. Nonnul-
 la etiã
 Galeno, quod ex notulis
 prehendas licet,
 reddidit.

COMPOSITIONVM INDEX.

A d capitis dolorem primis diebus, etiã in febre. Compositio prima.	
Item ad eundem aliud.	2
Ad capitis dolorẽ pluriũ dierum.	3
Ad capitis dolorem omnem.	4
Ad capitis dolorem, cum inueterauerit.	5
Purgatio capitis per nares.	6
Alia purgatio per nares.	7
Alia purgatio.	8
Purgatio capitis per os.	9
Sternutatorium ad diuturnum capitis dolorem.	10
Ad capitis omnem dolorem, & quamuis ueterem, quæ & in perpetuum sanat.	11
Ad comitalem morbum simplicia quatuor, compo- situm unum.	12
Ad eundem aliud.	13. 14. 15. 16. 17. 18.
AD OCVLOS Collyria leuia.	
Ad conturbationes & epiphoras oculorum simplex res, quæ omni collyrio melius facit.	19
Ad easdem collyriũ ex plätaginis succo mirificũ.	20
Ad easdem aliud.	21.
Ad easdem Diaglaucium nouè factum.	22
Ad pluriũ dierũ ἐπιφορὰν, cum glutinosa lachry- ma fluit.	23
Aliud collyrium ad tenuem lachrymam, & ad pustu- las, & hulcera pura.	24
Collyrium ad sordida hulcera, & crustas, quas	25

COMPOSITIONVM

ῥοα, Græci uocant. Item ad carbunculos, pustulas, & aspritudinem palpebrarum recentium.	25
Collyriū leue, quod facit ad tenuem & acrem lachry mam, pustulas, & ad ustiones, & hulcera. Itē ad solutas cicatrices, quod quidā Athenippon, quidā Diasmyrnes, alij εὐκόδης uocant.	26
Aliud ad idem ἰσχυρόν.	27
COLLYRIA acria, & πικρὰ ad cicatrices ex tenuandas, & palpebrarū aspritudinem.	28
Alio modo ad idem.	29
Ad palpebras perungendas.	30
Aliud quo Augustus usus est collyrium ἰσχυρόν.	31
Ad caliginē & aspritudinē oculorū, siccāq; pertur bationem, quam εὐροφθαλμίας Græci uocat.	32
Aliud ad caliginem & aspritudinem.	33
Aliud ad idē, quod magis mulieribus cōuenit.	34
Ad cicatrices extenuandas ueteres, & caliginem, & aspritudinē acrem: quod semel inunctum plurimum dierum effectum exhibet.	35
Collyrium quod propriē ad aspritudinem & callosē tatem palpebrarum facit.	36
Liquidum medicamentum ad ueterrimā aspritudinē palpebrarum, & callos durissimos.	37
Aliud liquidū medicamentū ad suffusiones.	38
AD auriculæ dolorem, & tumorem simplicia bene facientia sex.	39
Ad idem compositū ex duabus rebus mirificum.	40
Ad tumorē	

INDEX.

Ad tumorem & exulcerationem aurium.	41
Aliud ad carnem in foramine auris excrescentē.	42
Ad parotidas simplex.	43
Compositio ad idem.	44
Alia cōpositio ad easdē antequā suppurauerint.	45
AD sanguinis eruptionē de naribus remedia.	46
Medicamentū cōpositū ad idē. Si præsocabuntur obturatis naribus, qua ratione efficiatur ut adspirēt, & nihilominus nares spissatas habeant.	47
Ad hulcera in naribus cōpositiones duæ.	48. 49
Ad grauē odorē earū, quæ ὀσείων Græci dicūt.	50
Ad polypos.	51
Ad grauedinem.	52
AD dentium dolorem, quibus colluendi sunt.	53
Quibus suffire oportet.	54
Quæ cum manducare oportet.	55
Quæ imponere extrā.	56
Quæ mouentur dentes, ut confirmentur.	57
Ad eosdem aliud remedium.	58
Dentificij compositio.	59
Dentificiū Octauiae Augustae. Aliud Messalinae.	60
AD fluorem gingiuarū, quas praegnantēs quidā uocant, & fluorem sanguinis.	61
Ad cancrū in ore simplicia duo, cōpositū unū.	62. 63
AD faucium & uuae tumorem.	64. 65.
Ad suppurationē faucii suspectā etiā factam.	66
Ad anginam.	67

COMPOSITIONVM

Ad idem compositum ex pluribus.	68.	69.	70
Ad uiam diu iacentem.			71
Ad arteriam diu exasperatam.			72
Ad tumorem arterie & tussim.			73
Ad fluorem & raucitatem arterie.			74
Arteriae qua melior non est, facit ad omne uitium ar- teriae, curatamq; restituit uocem.			75
Ad suspirium simplicia quatuor.			76
Ad idem compositum ex pluribus.	77.	78.	79
Ad strumas simplicia duo.			80
Ad idem compositum ex pluribus, & ad mammarum duritiem.			81
Item ad idem compositum ex pluribus, & ad omne duritiem.			82
Ad sanguinis eruptionem ex arteria, uel de pectore, uel de pulmone, simplicia quinque. Imponenda extra que sunt, & que curanda.			83
Pastilli duo ad idem. 84	Pastillus ad idem.	85.	86
Catapotium ad tussim aridam, & ueterem.			87
Catapotium ad tussim cum fluore.			88
Catapotium ad tussim ueterem.			89
Pastillus ad destillationem pectoris, & quicquid sup- primendum est, praecipue ad phthisicos: initio so- mnum facit, dolore omnis partus sedat.			90
Pastillus ad idem remissior Valeris praepetoris mei.			91
Pastillus ad stomachi solutionem. Idem ad deiectionem, & uesicae dolore adiuuat, & oculorum epiphoras.			92
			Pastillus

INDEX.

P astillus ex odoribus, facit ad omnem dolorem, proprie autem ad tussim.	93
M edicamentū quod cochleario sumitur, ad tussim aridam, & lateris dolorem cum febre.	94
A lterum medicamentum ad tussim aridam, & horrores qui solent præcedere febres.	95
A liud medicamentum ad tussim aridam.	96
A d lateris dolorem, siue cum febre, siue sine febre, Pacchij Antiochi mirifica compositio.	97
E adem ad morbo comitiali correptos, quos ἑπιληπτικούς dicunt, & furiosos.	98
E adem ad scotomaticos, & cephalalgicos.	99
A d suspiriosos, & uocis abscisionem.	100
A d musculos maxillares, & facies prauas.	101
A d duritiem mammarum muliebrium.	102
A d stomachicos quod euidenter conuenit.	103
A d eos quibus frequenter inacescit cibus, & inflationibus urgentur, & ad melancholicos.	104
A d stomachi uitium, quod cum siti ardescit.	105
A d intestina, & colum, & uomicas, & menstrua mulierum.	106
A d idem, & comitiale morbum, & furiosos & podagram.	107
A d stomachi solutionem, & fluorem.	108
A d stomachi dolorem & inflationem.	109. 110
P astillus ad coeliacos & torminosos.	111. 112. 113
P astillus qui per anum mittitur, cum intestina cancer	

COMPOSITIONVM

occupat.	114
Potio, quæ cum hoc medicamentum subtus immiffum est, propriè conuenit.	115
Ad εἰλαεop, qd' est inflatio intestinorū pernitiōsa.	116
Ad idem uitium alterum medicamentum.	117
Ad idem quod per anum mittitur.	118
Ad coli inflationem, & dolorem uetustum.	119
Cassij medici colice bona.	120
Iulij Basi medici colice melior. Eadem ad uitia mu- liebria facit.	121
Ad colum, quod & in præsentia tollit dolorem, & in futurum remediat.	122
AD tumorem iocineris, & ad duritiem.	123
Ad duritiem iocineris ueterem.	124
Ad tumorem & dolorem iocineris, & lienis, & rez- num, & uesica, & qui propter hæc mali coloris sunt. Idemq; prodest ad aquæ mutationes.	125
Ad tumorem & duritiem iocineris ueterem. Idē ad lienofos, & hydropicos, & arquatos, & quibus urina mouenda.	126
Ad auriginem, quod uitium quidā arquatū, quidam regium uocant.	127
Ad lienofos medicamentum.	128. 129
Lienem quod sanat extrā positum.	130. 131
Ad status lienofos.	132
AD hydropicos, cum iam distenti sunt aquæ multitu- dine.	133
	Alterū

Alterū medicamentū eiusdē generis efficacius.	134
Aluum mollicentia.	135. 136. 137
Purgatio altera per globulos, qui deuorati integri deiciuntur.	138. 139
Ad tineas necandas, & lumbricos.	140
Ad lumbricos.	141
Ad τεινεσ μόρ, uitium est extremi intestini, irritatio cum desurrectione.	142
AD renum tumorem, & hulcerationem.	143
Ad renum dolorē potio, ac renū, iocineris, lienisq; tu morē, atq; malū colorē, & aque mutationes.	144
Ad lapidem in renibus innatum, & urinam suppres sam.	145
Ad tumorem & exhulcerationem uesticæ.	146
Ad dolorem uesticæ, & difficilem exitū urinae: quod uitium Græci δυσσγίαρ dicunt.	147
Ad uesticam exhulceratam.	148
Ad sanguinem per urinam reddentes.	149
Ad calculosos.	150. 151. 152
Ad calculosos, licnosos, hydropicos.	153
AD lumborum dolorem.	154. 155
Ad paralyfin, & lumborū dolorem cōpositio Antio chi antidotus: optimè facit acopū ad paralyfin.	156
Ad lumborum dolorem malagma.	157
AD podagram cum tumore, & feruore, & rubore, quam caldam uocant.	158. 159
Ad podagram frigidam.	160. 161

COMPOSITIONVM

Ad utranq; podagram remedium, quod in perpetuū sanat.	162
NE cui serpens noceat.	163
Ne quem scorpio feriat.	164
Ad morsus & ictus serpentium theriace.	165. 166
Altera theriace etiam ad aspidem.	167
Ad uiperæ morsum propriè.	168
Antidotos Zopyri.	169
Antidotos Mithridatis.	170
Antidotos Apulei Celsi ad canis rabiosi morsū.	171
Ad idem remedium quod brachio alligatur.	172
Celsi antidotos.	173
Compositio alia.	174
Emplastrum mirificū ad canis rabiosi morsum.	175
Antidotos Casij ad toxicum, & ad tela ueneno tinta.	176
Antidotos Marciani ad omnia mala medicamenta, quæ τελεία, id est perfecta dicitur, quæ Augusto componebatur.	177
Singulorū malorū medicaminū ppria auxilia.	178
Ad cicutam.	179
Ad opium.	180
Ad altercum.	181
Ad gypsum.	182
Ad spumam argenti.	183
Ad cerussam.	184
Ad coriandrum.	185
	Ad lepo

Ad leporem marinum.	186
Ad salamandram.	187
Ad aconitum.	188
Ad cantharidas.	189
Ad buprestim.	190
Ad dorycnion.	191
Ad ixiam.	192
Ad ephemerum.	193
Ad toxicum.	194
Ad pharicum.	195
Ad tauri sanguinem.	196
Ad lac potum.	197
Ad fungos uenenatos.	198
Ad sanguisugam.	199
Quoties suspicio mali medicamento fuerit, commune remedium.	200
EMPLASTRUM uiride Triphonis chirurgi, quod facit cum ossa in capite fracta sunt.	201
Emplastrum uiride Megetis chirurgi ad eadem.	202
Emplastrum uiride Triphonis ad uulnera recētia.	203
Emplastrum Trasee ad eadem minus acre.	204
Emplastrum uiride Triphonis facit ad uetera hū- cera.	205
Emplastrum uiride Glyconis chirurgi mirificum ad omnia uitia corporis, & uocatur Isis.	206
Emplastrum nigrum, quod βαρβαρος dicitur, facit ad omne uulnus recens & contusum.	207

COMPOSITIONVM

- Emplastrum nigrū** Trasca facit ad omne recens uulnus neruorū, musculorumq; punctus. Idem articulos praecisos iungit. 208
- Emplastrum nigrum** Aristi chirurgi, ad uulnera recentia, punctusq; musculorum, neruorumq; ad luxum, cōtūsum, praecipuè cū oſa fracta sunt artuū: sine alligatura enim dimidio celerius sanat. 209
- Emplastrum nigrū** Triphonis chirurgi facit ad contusa, & ad canis morsum, & furunculos. Idem rosa dilutum explet hulcera concaua. Idem uocatur **Basilice**. 210
- Emplastrum nigrum** Aristi chirurgi facit ad eadem, & uocatur **Tetrapharmacos**. 211
- Emplastrum rubrum** Dionysi chirurgi facit ad leuia uulnera, & in tenuioribus corporibus. 212
- Alterum rubrum emplastrum**, quo uenatores utuntur: facit enim ad canis, & ad omniū quadrupedū morsus, Megetis chirurgi. 213
- Emplastrū coloris incerti**, facit ad omnia mediocria uulnera, & ad morsum omniū quadrupedum: ad contusa, incisa articulamenta mirè facit. Item cicatricem ducit, tumorem non patitur fieri, neq; pus: fasciam, lanam succidam non desiderat: in balneo aut solio non excidit. Furunculos, strumas aut discutit, aut aperit, aut persanat. 214
- Emplastrum luteum** Euelpisti chirurgi, facit ad tenebra hulcera mediocriter lesa. 215

Emplastrum

INDEX.

Emplastrum quod aperit, & ducit pus, uel si quid aliud subest, Epispasticū dicitur.	216
Emplastrum ex sale album, quod Dialon Græci uocant, facit ad omnē duritiem, & diutinum dolorē, & ducit sudores: eadem hulcera callosa renouat, & cogit facilius cicatricem ducere.	217
Emplastrū aliud ex sale nigrū ad eadē efficacius.	218
Emplastrum album ad combusta, & exhulcerata ex frigore, quæ Perniones uocantur.	219
Emplastrum album ad cicatricem ducendam Pacchij Antiochi, ad perniones, ad combusta, & hulcera, quæ Cacoëthes Græci dicunt. Idem ex rosa dilutum facit melius omni lipara, ad omnia uitia quæ in ano fiunt.	220
Emplastrū ad combustum mirificè facit. Idem nigrū & citò persanat.	221
Lipara ad intertriginem, & exasperationem, atque tumorem ani.	222
Lipara rufa facit ad fissuras ani, quas Rhagodas Græci dicunt. Eadem ad eiusdem partis uitia, & hulcera diutina.	223
Ad condylomata simplicia complura.	224
Ad idem composita.	225. 226
HAEMORRHIDAS quemadmodū medicamento curare oporteat.	227
Non exhulceratas eminentias ex qualibet corporis parte medicamento tollere.	228

COMPOSITIONVM

Suppurationem sine ferro a perire: & quod idem me- dicamentum pectoris, lateris, lumborum diutinos dolores tollit.	229
Melior Triphera, hoc enim nomine appellatur ut- trunq; genus medicamenti.	230
Ad stigmata tollenda medicamentum.	231
Intestinum extremū cum prodit, quibus oporteat res medijs uti.	232
Ad testiculorum tumorem.	233
Ad ueretri tumorem.	234
Si hylcus sordidum fuerit, aut cancro tentabitur, cor- ruptū uel fuerit, composita duo.	235
Si cicatrix ducenda est.	236
Ad omne hylcus, in omni parte corporis sordidum, cōmunia simplicia medicamenta, & compositum unum.	237
Ad omne purū hylcus, & concauū quæ cōplēt.	238
Ad omne hylcus, in quo caro excrescit.	239
Ad idem alio modo compositum.	240
Emplastrum ad cicatricem ducendam.	240. 241
Emplastrum ad idem, διὰ καὶ μίας dicitur.	242
Ad papulas in capite efferuescentes, uel qualibet cor- poris parte.	243
Ad ignem sacrum complura simplicia.	244
Ad idem compositum.	245. 246
Ad zonam, quam Græci ἐσπῆτα uocant.	247
Ad idem aliud medicamentum.	248
Ad impe	

INDEX.

Ad impetigines.	249
Ad suggillationes.	250
Ad scabiem simplex unum, compositū unum.	251
Ad lepram, quæ quasi impetigo est cum pruriginē cutis, simplicia quatuor.	252
Ad idem compositio.	253
Ad idem alterum malagma.	254
MALAGMA ad ὀπίθροτονον ἔκφυκτον πᾶσα μὲν. Idem facit ad omnem tensionem ἔκtractionem neruorum.	255
Malagma quod stomachū solutū confirmat, alui incitat, supprimit, ἔκ adstringit quicquid opus est.	256
Malagma ad pectoris ἔκ lateris dolorem, ἔκ quicquid ex perfrictione fit.	257
Malagma ad omnē dolorē, præcipuē iecinoris.	258
Malagma ad iocineris et lienis tumorē et dolorē	259
Malagma ad præcordiorum tensionem.	260
Malagma ad lienosos.	261
Malagma ad omnem ueterem dolorem, præcipuē lumborum.	262
Malagma quod discutit strumas, parotidas, panum. Idem suppurationes interaneis partibus futuras aperit. Idem facit ad omnem dolorem articularū, præcipuē lumborum.	263
Malagma ad omnem dolorem corporis, ἔκ articularum: facit ἔκ ad podagram.	264
Malagma ad contusionem lateris. Idem facit ad sua	

COMPOSIT. INDEX.

- spectas in ijsdem partibus suppurationes, uel lam
 factas: aperit enim cito, & sanat. Idē prodest prae
 cordijs tensis, iecinori duro. 265
 Malagma ad luxum, contusum, canis morsum, paro-
 tidas, strumas, podagram. 266
 Malagma ad podagram, & omnem dolorem, & ten-
 sionem neruorum. 267
 ACOPYM ad perfrictionem, lassitudinem, dolorē,
 tensionem neruorum. Idem hyeme non patitur
 perfrigescere. 268
 Acopum quod per uindemiae tempus componitur, fa-
 cit ad omnē dolorem corporis, & neruorū. 269
 Acopum odoris grauioris ad perfrictionem, & do-
 lorem neruorum. 270
 Acopum optimi odoris, quo Augusta Antonia serē
 utebatur, facit ad neruorum dolorem: perfrigesce-
 re non patitur. 271

F I N I S.

SCRIBONI

VS LARGVS CAIO IVS

lio Callisto suo S.

Inter maximos quon-
dam habitus medicos
Herophilus, Cai Iuli
Calliste, fertur dixisse
se medicamenta diuina
num munus esse. Et id
quidem non sine ratione, ut mea fert opinio.
Prorsus enim quod tactus diuinus
efficere potest, id præstant medicamen-
ta, usu, experientiaque probata. Animad-
uertimus itaque sæpe inter deliberatio-
nes, contentionesque medicorum autori-
tate præcellentium, dum quæreretur
quidnam faciendum, aut qua ratione suc-
currendum esset ægro, quosdam huma-
les quidem, & alioquin ignotos, usu ue-
ro peritiores, & (quod fateri pudet) lon-
gè summos à disciplina medicinæ, ac
ne ad fines quidem eius professionis, me-
dicamento efficaci dato, protinus uelut
præsenti numine, omni dolore, pericu-
b

† ad fores
quidem eius
profectos.

*Medicina
necessaria.*

loq; liberasse agrum. Quamobrem spe-
nendi sunt qui medicinam spoliare ten-
tant usu medicamentorum, nō à meden-
do, sed à potētia, effectūq; medicamen-
torum ita adpellatam. Probandi autem
qui omni modo succurrere periclitā-
tibus student, Ego certē aliquoties ma-
gnū scientiæ consecutus sum titulum
ex usu prosperē datorum medicamen-
torum, multosq; ex eadē causa non me-
diocrē gloriā tulisse memini. Est enim
hæc pars medicinae ut maxime necessa-
ria, ita certē antiquissima, & ob hoc pri-
mum celebrata, atq; illustrata. Siquidē
uerum est, antiquos herbis ac radicibus
earum, corporis uitia curasse: quia etiā
tunc genus mortalium inter initia nō fa-
cile se ferro committebat. Quod etiam
nunc pleriq; faciunt, ne dicam omnes:
& nisi magna cōpulsū necessitate, spēq;
ipsius salutis, non patiunt sibi fieri, quæ
sanè uix sunt toleranda. Cur ergo aliqui
excludāt medicinam & usum medica-
mentorum, non inuenio, nisi ut detegāt
imprudētiam suam, Sive enim nullum
experis

AD C. IVL. CAL. EPIST. 3

experimentum eius generis remediorū habēt, meritò accusandī sunt, quod tam negligentes in tam necessaria parte fuerint: siue experti quidem sunt eorū utilitatem, denegant autē usum, magis culpandī sunt. Qui crimine inuidentiæ flagrant, quod malum cum omnibus animantibus inuisum esse debet, tum præcipuè medicis, in quibus nisi plenus misericordiæ & humanitatis animus est, secundum ipsius professionis uoluntatē, omnibus dijs & hominibus inuisi esse debent. Idcirco ne hostibus quidem malum medicamentum dabit, qui sacramento medicinæ legitimè est obligatus: sed persequet̃ eos, cum res postulauerit, ut miles & ciuis bonus omnimodo: Quia medicina nō fortuna, neq; personis homines æstimat, uerum æqualiter omnibus implorantibus auxilia sua succursuram se pollicetur, nulliq; unquam nocitaturam profitetur. Hippocrates cōditor nostræ professionis, in itia disciplinæ ab iureiurando tradidit: in quo sanctū est, ne prægnanti quidē medicamentū, quo

b 2

conceptum excutitur, aut detur, aut demonstretur à quoquam medico, longè præformans animos discipulorum ad humanitatem. Qui enim nequissimus existimauerit spem dubiã hominis lædere, quanto scelestius perfecte iam nato nocere iudicabit. Magni ergo aestimauit nomẽ decusq; medicinæ conseruare, pio sanctorum animo quemque secundum ipsius propositum se gerentem. Scientia enim sanandi, nõ nocendi est medicina. Quæ nisi omni parte sua plenè incumbat in auxilia laborantium, non præstat quam pollicetur hominibus misericordiam. Desinãt ergo qui prodesse afflictis aut nolunt, aut non possunt, aliosq; detererẽ, negãdo agris auxilia, quæ per uim medicamentorum frequenter exhibentur. Etenim quasi per gradus quosdam medicina laborantibus succurrit. Nam primum cibus ratione, aptoq; tempore datus, tentat prodesse languentibus. Deinde, si ad hos non responderit curatio, ad medicamentorum decurrit uim. Potentiora enim hæc & efficaciora, quàm cibi.

cibi. Post ubi ne ad hæc quidem cedunt
 difficultates aduersæ ualitudinis, tunc co-
 acta ad sectionem, uel ultimo ad uisio-
 nem deuenit. At Asclepiades maximus
 autor medicinæ, negauit ægris danda
 medicamenta. Quidam enim hoc men-
 dacio etiam pro argumēto utuntur. Po-
 teram tamen (si uerū id esset) dicere: Vi-
 derit Asclepiades quid senserit, forsan
 non omnino in hanc partem animū in-
 tendit. Homo fuit, parum feliciter se in
 hoc negotio gessit. Nō deterreor perso-
 na, quū rem tam manifestè prodesse uis-
 deam. Nunc uero quum tam impudens
 ter cōminiscātur de eo, quid possum ul-
 tra dicere, nisi genere quodam parrici-
 dium ac sacrilegium eos cōmittere qui
 hæc dicūt? Ille enim febricitantibus, ui-
 tijsq; præcipitibus correptis, quæ ^{ὄξυ}
^{πύου} Græci dicūt, negauit medicamen-
 ta danda: quia cibo uinoq; aptè interdū
 dato remediari tutius eos existimauit.
 Caterum in libro qui ^{πρὸ ἀσκευασικῶν}, id
 est, præparationum inscribitur, conten-
 dit ultimæ sortis esse medicum, qui non

6 SCRIBONII LARGI

ad singula quæque uitia binas ternasue
 cōpositiones, & expertas protinus pa-
 ratas habeat. Vides ergo quàm nō pla-
 ceat Asclepiadi usus medicamētorum?
 cui nisi plura quis ad quodq; genus uitij
 medicamenta composita habeat, nō ui-
 detur dignus professiōe medicinae. Sed
 ista licentia nomine tantummodo medi-
 corum, propter quorundam negligē-
 tiam latius processit. Rarò enim aliquis
 prius quàm se suosq; tradat medico, dili-
 genter de eo iudicat: cum interim nemo
 ne imaginem quidem suam committat
 pingendam, nisi probè prius artifice
 per quaedam experimētum atq; ita electo.
 Habent itaque omnes pondera atque
 mensuras exactas, ne quid erroris in re-
 bus non necessarijs accidat: uidelicet
 quia sunt quidam qui pluris omnia quàm
 seipsos aestimant. Itaq; sublata est studen-
 di cuiq; necessitas, & non solū antiquos
 autores, per quos consummatur profes-
 sio, quidam ignorant, sed etiam commi-
 nisci falsa de his audent. Vbi enim dele-
 ctus non est personarum, sed eodem nu-
 mero

*Medicus
 expertus
 eligendus.*

mero malus bonusq; habetur, quod sine labore potest contingere, idemq; dignitatis utilitatisq; præstare uideat posse, unusquisq; id magis sequitur. Sic, ut quisque uolet, faciet medicinã. Quosdã enim à peruerso proposito nemo potest mouere, & sanè omnibus permisit liberum arbitriũ magnitudo professionis. Multos itaque animaduertimus, unius partis sanandĩ scientia, medici plenum nomen consecutos. Hos uero ab initio rectam uiam secuti, nihil prius totius artis perceptione, quæ homini permittit, iudicauimus: Quia ex hac omnia comoda nos cõsecuturos existimabamus: nõ medijsfidius tam ducti pecuniæ aut gloriæ cupiditate, quàm ipsius artis scientia. Magnum enim & supra hominis naturam duximus, posse aliquem tueri, & recuperare suam, & uniuscuiusq; bonam ualetudinem. Itaque ut cæteris partibus disciplinæ, ita huic quoq; quæ per medicamenta uirtutẽ suam exhibet, curiose institimus: eò magis quòd percipiebamus in dies ex usu profectus eius,

quos interdum supra fidem atq; opinio-
nem plurimorū exhibebamus . Sed qd
ultra opus est probare, necessariū usum
esse medicamentorum ꝛ præcipue tibi,
qui quia percepisti utilitatē eorū, idcir-
co à me compositiones quasdam petij-
sti. Ego autem memor humanitatis tuæ
candorisq; animi tui, quē omnibus qui-
dem hominibus plenè, mihi autem etiā
peculiariter præstas, nō solum quas de-
siderasti, uerum etiā si quas aliās exper-
tas in præsentī habuī, in hunc librū con-
tuli. Cupio enim mediū fidius qua pos-
sum, tuæ in me tam perseueranti bene-
uolentiæ respondere, adiutus omni tem-
pore à te, præcipue uerò his diebus. Ut
primum enim potuisti, nō es passus ces-
sare tuæ erga me pietatis officium, tra-
dendo scripta mea latīna medicinalia,
Deo nostro Cæsari: quorum potestatē
tibi fecerā, ut ipse prior legeres, simpli-
citerq; indicares mihi quid sentiret: plu-
rimum enim iudicio tuo tribuo. Tu por-
rò cādidissimo animo & erga me bene-
uolentissimo, diligētiam meam sub tan-
ti nomi-

ti nominis editioe, non uerbis, sed re probasti: periculumq; non minus tui iudicij, quàm ego styli, propter me adisti, quo tempore diuinis manibus laudando consecrasti. Fateor itaq; libèter, unicam me tibi gratias agere, quod & prius quàm rogareris, consummasti amicissimo adfectu uota mea, quod contigit mihi fauore plenissimo tuo, maturiorem percipere studij huius mei fructū ac uoluptatem. Ignosces autem si paucae uisae tibi fuerint cōpositiones, & nō ad omnia uitia scriptae. Sumus enim (ut scis) peregre, nec sequit nos nisi necessarius admodum numerus libellorum. Postea tamen, si & tibi uidebit, ad singula quaeq; uitia plures compositiōes colligemus. Oportet enim copiam quoq; earum selectam habere: Quoniam reuera quaedam quibusdam magis, & non omnes omnibus conueniunt, propter differentiā scilicet corporum. Quarum initium à capite faciemus: summum enim & primum locum hoc obtinet, dantes operā ut simplicia primò ponamus. Interdum enim

10 SCRIBONII LARGI EPIST.

† sunt, sicut
drachme

hæc efficaciora sunt, quàm ex pluribus
composita medicamenta. Erit autem
nota denarij unius pro græca drachma:
æque em̄ in libra. *. denarij octoginta
quatuor apud nos † quot drachmę apud
Græcos incurrunt. Primū ergo ad quæ
uitia compositiones exquisitæ & aptæ
sint, subiecimus, & numeris notauimus
quòd facilius quod quæretur inueniatur.

Deinde medicamētorum, quibus
compositiones cōstant, no-
mina & pondera ui-
tijs subiūximus.

SCRIBO

SCRIBON^{II}

NII LARGI COM

positiones Medicæ.

AD CAPITIS DOLOREM.

Compositio I.

AD capitis dolorē, etiā
in febre, primis diebus
benefacit serpylli pon.
quadrās, rosæ aridæ. p^o
quadrans. Hæc inco-
quantur duobus sexta-
rijs aceti acerrimi, donec ad dimidias
perducantur, Inde sumitur cyathus, &
in duobus rosæ commiscetur, frequen-
terq; ex eo curatur caput; ubi enim con-
caluit quod infusum est, nisi aliud recēs
adijciatur, nocet. II.

Item prodest eodem modo ruta per
se uel cum hederæ baccis decocta. Poly-
gonium quoq; & menta multis profuit,
ea ratione decocta, & infusa capiti do-
lētī. sphondylion, & agni semē, & plata-
ni pilulæ similiter aceto incoctæ, rosæq;

folia residuo aceto cōmixta. III.

Cum autē pluribus diebus perman-
serit dolor, tum omnium supradictorū
oportet uncias singulas sumere, ijsq; ad
miscere lauri baccarum, castorei, nucū
amararum, pulegij, sampfuci foliorum,
singulorū uncias, & aceti sextarios tres
decoquere ad dimidias. Eodem modo
rosa admixta, non tamen frequenter, ca-
put curare. IIII.

Ad omnem capitis dolorem effica-
citer prodest, crocomagnatis pondo
sextās, aluminis filli, uel gallæ. p^o. uncia.
Hæc terere ex aceto & rosa uicibus ad-
iecta oportet, usquedum mellis habeat
spissitudinem: inde frontem, & utraque
tempora oblinere. V.

Ad capitis dolorem, cum inueteraue-
rit, benefacit hæc compositio: Myrrhæ
*. p^o. i. croci. *. p^o. ij. amygdalorum ama-
rorū. *. p^o. ij. rutæ uiridis. *. p^o. iij. sphon-
dylj. *. p^o. i. panacis. *. p^o. i. laurus bac-
carū. *. p^o. iij. serpylli. *. p^o. ij. castorei
*. p^o. i. Teruntur hæc omnia aceto, & fi-
unt pastilli: cum opus est, diluuntur ace-
to &

to & rosa, in mellis spissitudinem, atque ita frons & tempora illinuntur. VI.

Oportet uero permanēte capitis dolore, materiam quoque detrahere ex eo per nares, uel os. Quæ res etiam auriculæ, uel dentibus dolētibus prodest. Nec minus quibus subitæ uertigines obuersantur, quos *σχοτομαστικοὺς* Græci dicunt. Item comitiali morbo correptos, & caligine impeditos ex magna parte leuat. Debēt autem ij omnes pridie abstinere, & superioribus diebus aquam potare. VII.

Per nares ergo purgat caput ijs rebus infusis per cornu, quod rhinenchites uocatur; Hederæ succo per se, uel betæ succo, cum exiguo flore æris, uel cyclamini succo mixto lacte aut aqua parī mensura. VIII.

Bene detrahit è naribus liquorem & hæc compositio: Salis, nitri, mellis, acetī, olei ueteris, singulorum. $\times$. p^o. binum, cyclamini succi, *σαυιδιου ἀγριας*, quā herbam pediculariam, quod pediculos nescat, quidam appellāt, singulorū. $\times$. p^o. i.

14. SCRIBONII LARGI

Hæc in unum mixta, naribus per cornū infunduntur, uel pinna longiore nares interius perfricantur. Cum satis uisum fuerit fluxisse, ut reprimatur, aqua frigida nares diutius abluere pura oportet: uel ea, in qua pridie crocum adiectum maceratum fuerit. IX.

Sed si per os magis detrahre materiam uisum fuerit, quia non sine tormento per nares ea deducere, suadebimus pyrethri radiculam cōmanducare, atq; subinde hiantem pati fluere saliuā: uel uam passam cum piperis albi granis totidem dabimus commanducandam, & expuendā: æque enim & hæc deducunt pituitam. Benefacit & sinapi ex aceto tritum, & non excastratū, gargarizatū trium cyathorū mēsurā, admixto melis. p^o. quadrante: detrahīt enim largiter pituitam. X.

Prodest cum diu caput dolet, adtondere ad cutem, & radere, & diutius sic cum ad relaxationem cutis fricare, & aqua calida fouere pura, uel laurum in coctam habēte. Quo tempore etiā sternutamen.

nutamentum concitare non alienū erit medicamento, quod ex his rebus componitur : Veratri albi, castorei, struthii quod est radix lanaria, piperis albi, singulorū. *. p^o. i. hæc contusa tenuiter forato cribro transmittunt : cum opus fuerit, per pinnam, uel calamum scriptoriū naribus sufflentur, uel specillo tincto in aquam, & excusso, tacta naribus iniiciantur. Proritat sternutamentum etiam per se contusum, & eadem ratione iniectum ueratrum album. Nigrum, siccum, & aridum sternutationem statim inuitat. XI.

Capitis dolorē quemuis ueterem & intolerabilem protinus tollit, & impetuum remediāt torpedo uiua nigra, imposita eo loco q̄ in dolore est, donec desinat dolor, & obstupescat ea pars: quod cum primū senserit, remoueatur remediū, ne sensus auferatur eius partis. Plures autē parādæ sunt eius generis torpedines : quia nōnunq̄ uix ad duas, trēsue respondet curatio, id est, torpor, quod signū est remediatiōis.

Ad comitiale morbum.

XII.

AD comitiale morbum, quem Græci ^{ἐπιληψία} uocāt, herbam quam ijdem ^{πολυεύρο}, nos nerualem appellamus, oportet ieiunum quamplurimum uiridem comesse, à prima luna ad tricesimam. Hæc eadē herba ebrio data copiosa, in crapula uinum discutit, mentemq; restituit.

XIII.

Item hinnulei cerui coagulū intra nouem dies exceptum, benefacit ad morbum comitiale. Intelligitur autem dierū numerus ex eo, quod iacent aures simul eorū primis temporibus, à nono em̄ die subriguntur. Oportet ergo sumere tunc coagulum, & arefacere, quo neq; Sol, neq; Luna accedit, atq; inde dare pueris uiciæ magnitudinis globulum, ex aquæ caldæ cyathis duobus; maioribus uerò natu fabæ solidæ magnitudine, ex aquæ caldæ cyathis tribus per dies triginta. Donentur autē aquæ puræ supra medicamentū cyathi duo, aut tres. Hoc remedium qui monstrauit, dixit ad rem pertinere, occidi hinnulum cultro quo gladias

gladiator iugulatus sit. XIIIII.

Constat inter plures & crocodili testiculum. *. p^o. i. aut uictoriati, per dies triginta ex aquæ cyathis tribus sumptū multos remediāsse. XV.

Ad recentem comitiale morbū cito proficit, ad ueterē tardius, tymi albi *. p^o. iij. ex aceti cyathis tribus, & mellis boni pondo uncia: ut dilutū ieiunus bibat per dies quadragintaquinque. Sed cum biberit, citatus ambulet milia passuum minimè duum. XVI.

Scio Romæ quendam honestā matronam aliquot comitali morbo liberasse hoc medicamento: eboreæ scobis hemina, mellis Attici pondo libra, hæc in unum miscentur. Postea adiicitur, si puer fuerit qui laborat, testudinis masculæ, palumbi masculi, utrorumque ferorū, id est, nuper captorū sanguis, quantum fluxerit dum uiua utraq; animalia dimittantur. Sin autem puella fuerit, foeminei generis animalia sint, & eodem modo capta, sanguine effuso emittant. Oportet autem clauum Cyprii eris acū

18. SCRIBONII LARGI

tum demittere in iugulū testudinis, & palūbt uenas, quæ sub alis sunt, ære acuto incidere. Hoc medicamentū ligneo uase seruatum reponitur. Cum opus fuerit, datur ex eo luna decrefcēte per continuos dies triginta: primum cochlearia tria, deinde quinq;, deinde septē, deinde nouem, summum undecim; & rursus nouem, deinde septē, deinde quinque, postea tria: & iterum augetur, minuiturq; numerus cochleariorū, donec dies triginta antedicti cōsumantur. Postea oportebit scobis eboreæ heminam per duos menses consumere uitio correptum, accipientem ex ea terna cochlearia in diē, ex aquæ cyathis tribus. Hoc medicamento qui utitur, neque uinum, neq; suillam gustet. Præterea habeat in brachio uerua eborea. Nam sunt & qui sanguinem ex uena sua missum bibant, aut de caluaría defuncti terna cochlearia sumant per dies triginta. XVII.

Item ex iecinore gladiatoris iugulati particulā aliquam nouies datam consumant, Quæq; eiusdem generis sunt, extra

extra medicinae professione cadunt: quibus profuisse quibusdam uisa sunt. XVIII.

Illud tamen non oportet ignorare, sanari hoc uitium cum cognitum est, aliquibus: uiros facilius mulieribus remediari: pueros, uel uirgines liberari post complexum & deuirginationem.

Collyria composita leuia. XIX.

AD conturbationes & epiphoras oculorum scio multa collyria, tamen tunc tardum, magnos tamen effectus habere. Sed nulli collyriorum tantum tribuo, quantum lycio Indico uero pro se. Hoc enim inter initia, si quis hoc collyrio inungatur protinus, id est, eodem die, & dolore praesenti, & futuro tumore liberabitur. Superuacuum est autem nunc laudes eius referre, in alijs enim expertus intelliges simplicis rei uix credendos effectus. XX

Oportet uero minime quater, quinque uel ex interuallo inungere, deinde cum combiberint oculi ad singulas inunctiones, eaque quam poterint sustinere calidissima, spongijs expressis uapo-

rare eos diutius, eodemq; die in balnea ducere, ita ut cū cætero corpore caput quoq; & facies calida immergāt, & fo ueatur: uinoq; uti ut quisque assuetus est. Postero die si qua uestigia epiphora remāserint, inungere collyrio aliquo acriore aquato sub uespere, & rursus in balneum deducere, & uinum dare eodē modo. Ferè enim uno die tollit epiphoram, & præcipue incipientem, neq; adhuc alio medicamēto tactam. Sed si ea uis fuerit epiphora ut nō cedat uno die, spectare oportebit donec impetus sedetur, & ita in balneū deducere, cæteraq; facere quæ præcepimus. Idem hoc medicamentum etiā supra perunctū tardius quidem, sed eosdem effectus præstat, maximè in teneris corporibus, ut mulierum, & puerorum, quorum oculi nullius medicamenti uim sustinent: tri duo enim aut plerunq; quatrīduo tollit dolorem, adiutū oī infusione, & aquæ calidæ uapore.

XXI.

Item compositorū collyriorū hoc maximè probo ad recentes epiphoras, & contur

cōturbationes oculorū , tumoresq; , & dolores : Aloës Indicæ , * . p^o . iiii . croci * . p^o . ii . opij . * . p^o . i . gūmīs . * . p^o . iiii . plantaginīs succi cyathos tres . Terere oportet per se crocū diligēter , deinde cætera admiscere pridie macerata succi plantaginīs cyatho : atque ita reliquis duobus cyathis admixtis , cum spissata fuerint , fingere collyria . Vtrunq; autem genus medicamenti eximiè prodesse iudico , proprietate quidem quadam : sed præcipuè quòd nullam in se aspritudinem habet , ut pleraq; quibus ferè inunguntur homines . Nam quæ ex cadmia , aut ære usto , eiusdemq; generis pigmentis componuntur , quibus curiosè terantur , naturā suā tamen amittere non possunt . Nunquā enim ut succus diluunt , sed cum in summam subtilitatem deduci non possint , perseverantia tamen terentium , corpora quasi puluerulenta necesse est manent . Quorū uerò partes uelut configūt , certè exterius pungūt foramina prima , & tuniculam oculi , atque initijs interdum non tam molestam futuram con-

citant epiphoram. XXII.

Quod nomine etiam quidē Diaglaucium dicitur, probo in initijs. Nā & hoc genere quodam ex eadem materia constat, nec ullam aspritudinē habet, quando sic componitur: croci, .x. p^o. v. sarcocollae .x. p^o. x. glaucei succi, .x. p^o. xx. tragacanthi, .x. p^o. v. opiij. .x. p^o. v. Et hoc em̄ ego adijcio, & ita melius respondet, scilicet opiū & in hoc, & in omni collyrio, medicamentorum. Verū adijcere oportet, quod ex lacte ipso syluatici papaueris capitū fit, nō ex succo foliorū eius, ut pigmentarij institores eius rei cōpēdij causa faciūt. Illud em̄ cū magno labore exiguū cōficitur, hoc sine molestia & abundāter teritur. Ante oīa crocū aqua pluuiali, deinde adijciť sarcocolla, glauciū, opiū, tragacanthū, prius omnia seorsum macerata nō multa eius generis aqua: ut cōprimū, id est (si potest fieri) eadem die fingantur collyria: solet enim diu neglectum mortario inarescere. His uti primis diebus collyrijs, non cæteris auxilijs prout res postulat, abstinendo dico

sanguis

sanguinis detractiōne, meliusq; eam caeteris proficere adfirmo. XXIII.

Cū uero pluribus quīs diebus uexatus fuerit epiphora cū perseverantia tumoris, & pituita ipso calore oculorum glutinosior uisa fuerit (qd' ferè sexto septimoq; die accidere solet) tū proderūt & ea quorū genus superius improbauimus, cōposita ex rebus metallicis. Facilius em̄ iam patiūtur oculi (si modo exulcerati nō fuerint) iniuriā. Quorū præcipuè hoc mihi placet, qd' à colore φαιόρ dicit̄. Accipit aut̄ hæc: æris usti, * .p°. xij. cadmiæ ustæ. * .p°. xij. stibij cocti * .p°. xij. acaciæ chylismatis. * .p°. vi. aloes. * .p°. iij. opij. * .p°. ij. croci. * .p°. iij. castorei uictoriati p°. myrrhæ, licij, idem scilicet pōderis, cōmis. * .p°. xvij. aqua pluuiatili quæ sunt durata diu, teruntur donec leuissima fiāt; postea cætera alio mortario singula trita admiscenē: dum tollendū est, cōmi adijcīt. Hoc quidem etiā in iniurijs utunt̄, cum oui aquato liquore p se, uel cū collyrio, qd' à cinereo colore αουδ' ακόρ appellat̄. XXIIII.

Collyrium spodiaceum à quibusdā cīnereum dicitur, componitur autem ex his: cadmiæ, botryitidos ustæ super testam donec incandescat, & uino falerano extinctæ. *. pond. xl. cretæ samiæ, quam uocant astra. *. p^o. lxxx. stibij cocti. *. p^o. xx. opij. *. p^o. x. cōmis Alexandrini. *. p^o. xx. Terunt hæc omnia aqua pluuiatili, commi ultimū adijcitur: ante hoc, cum cætera leuia sunt facta, opiū miscetur maceratum pridie aqua. Facit hoc per se etiam initio cum tenuis abundansq; fluit lachryma, & pustulæ molestæ sunt: aut cum prima tunica oculi exesa est, aliæue exulcerata. Cum purum hulus est, diluitur ferè oui albore, quod est tenuissimum. XXV.

Ad sordida hulcera oculorum, crustasq; habentia, quas *ἑλκῆρες* uocāt, item carbūculos, quos *ἀνθρακῆρες* dicūt, facit bene & per se mel Atticum pyxide Cyprii æris conditum, & repositum mensibus duobus, nec minus: quanto em̄ diutius remanet, efficacius fit. XXVI.

Sed præcipuè hoc collyriū, qd̄ quidā Athe

Athenippū, qdā Diasmyrnes, quidā ^{εὐώ}
 uocāt, quia boni odoris est. Sed præ-
 cipue hoc, qd' etiā ad pustulas, papulasq;
 & suppuratiōes oculorū facit, & ad cica-
 trices nō ueteres, & ad palpebrarum re-
 centē, aut in corporibus tenuioribus as-
 spritudinē. Oportet autē eo ad sordida
 hulcera diluto cū ouī albo, id est, aqua
 tissimo uti: deinde cum lachrymæ flue-
 re desierint, cinereo sup̄ inungere. Itē
 ad pustulas ex ouo tritum facit. Ad pa-
 pulas uerò, & ad dolores cum rubore,
 & distentione oculi sicca, cum lacte mu-
 liebri & ex aqua. Aut ad cicatrices re-
 cētes extenuandas, & palpebrarū aspri-
 tudinem tollendā, subiecto scilicet spe-
 cillo, aut inuersa palpebra, si quis eo uta-
 tur. Componitur autē ex his: Pompho-
 lygis lotæ. *. p^o. viij. æris usti. *. p^o. viij.
 croci. *. p^o. iij. myrrhæ. *. p^o. iij. nardi. *.
 p^o. sex semis & uictoriati, lapidis hēma-
 titis. *. pon. duum & uictoriati, pipe-
 ris albi grana decem, opij. *. p^o. i. aut ui-
 ctoriati, commis. *. p^o. x. teritur uino
 Chio.

XXVII.

ε 5

Collyrium Psittacinū à colore ita dī-
ctum, facit ad epiphoras quæ cum tenui
& acri lachryma cōsistunt. Item ad usti-
ones & solutas cicatrices, & uastum tu-
morem, quem quia à loco interdum uī-
detur propellere oculum, *περόπρωσιμ* uo-
cant, cum oui albo quod est teuue. Sed
præcipuè facit, cū quasi sanguine suffu-
si sunt oculi, & ob id nullum nisi leuissi-
mum collyrium patiūtur: recipit autem
hæc: Croci. .x. p^o. .iiij. cadmiæ. .x. p^o. .iiij. sti-
bis. .x. p^o. .iiij. opij. .x. p^o. .ij. commis. .x. p^o.
.ij. amyli & recentis & dulcissimi. .x. p^o.
.iiij. Eodē modo quæ scripta sunt, in mor-
tario debent teri ex aqua pluuiali. Amy-
lum autem cum iam fingendum erit col-
lyrium, adijcietur. Interdum & hoc su-
perinungatur qui prius Athenippo cu-
rati sunt. His ferè collyrijs leuibus omnia
quæ circa oculos cum tumore & dolo-
re fiunt, remediamus.

Collyria acria.

XXVIII.

Acrioribus autem ijs ad cicatrices
extenuandas, & palpebras aspe-
ras: quod quia ex quatuor rebus ut qua-
driga

driga equis constat, & celeres effectus
habet, *ἀεμα* dicitur. Recipit autem hæc:
æris usti. *. p^o. iiij. thuris arboris corti-
cis. *. p^o. iiij. ammoniaci guttæ. *. p^o. iiij.
commis. *. pond. iiij. Teruntur ex aqua
pluuiali. XXIX.

Hoc etiam superunctum, ad puerorū
epiphoras, & qui non sufferunt inuncti-
onem facit: ut huiusmodi medicamēta,
quæ *ἄξιστα* uocant. Croci siculi pon-
do uncia, cōmis pondo uncia: hæc aqua
teruntur, fiunt collyria. XXX.

Est & hoc medicamentum satis effi-
cax, quo ita oportet palpebras perunge-
re, ne quid intra oculū fluat. Recipit au-
tem hæc: Croci siculi. *. p^o. iij. crocoma-
gmatis. *. p^o. xij. thuris. *. p^o. iij. alumi-
nis rotundi. *. p^o. vi. opij. *. p^o. i. myrrhæ.
*. p^o. ij. cōmis. *. p^o. iij. Vino falerno te-
runtur, cum leuia facta sunt, & crassitu-
dinem habēt mellis spissi, adijcitur passū
cretici. p^o. sextans: reponitur pyxide sta-
gnea, si passum adiectum non erit, colly-
rium erit. XXXI.

Benefacit & hoc medicamentū, quo

Augustus usus est, & recipit hæc: Aluminis fissi, .x. p^o. xl. thuris cādidī, .x. p^o. x. aloēs, .x. p^o. xv. croci, .x. p^o. xv. opij, .x. p^o. ij. gallæ, .x. p^o. x. rosæ foliorum aridorū .x. p^o. x. plantaginis succi uel seminis, .x. p^o. x. Vīno falerno teruntur, cū leuīa facta sunt, & spissitudinē mellis habēt. Adijcīt passi sextarius, aut hemina, aut rursus commiscetur. Reponitur uase stagneo, uel argenteo. XXXII.

Collyriū psoricū ad caliginē, & ad aspritudinē oculorū, siccamq; perturbationē sine tumore, quā *ῥεοφθαλμία* appellāt. Facit hoc collyriū benè qđ psoricon dicit. Habet aut hæc: Croci, .x. pon. xij. psorici, .x. p^o. xxiiij. psimmithij, .x. p^o. iiij. opij idem, piperis albi idē, cōmis, .x. pond. vi. aqua pluuiāli commiscentur, teruntur. XXXIII.

Stratitoticum collyrium ad aspritudinē, & caliginē. Recipit aut hæc: psimmithij, .x. p^o. vi. piperis albi, .x. p^o. i. omphacij, .x. p. ij. cadmiæ, .x. p^o. iiij. opobalsami, .x. p^o. ij. opij, .x. p. i. cōmis, .x. p^o. ij. terunt aqua pluuiāli, Collyriū hoc melius superiori

riori ad caliginē facit. XXXIIII.

Stacton, quod uocant, ad eadem. Fe-
rè autē mulieribus prodest. Habet hæc:
cadmiæ. *. p^o. xij, stibis. *. p^o. vi. piperis
albi. p^o. ij. mysis usti donec puniceum
fiat. *. p^o. ij. æruginis rasæ. *. p^o. i. & ui-
ctoriati, æris floris idem, commis. *. p^o.
v. aqua pluuiali teritur. XXXV.

Collyrium acre ad extenuandas cica-
trices, & quāuis ueteres, caliginemq; &
aspritudinē oculorum, quod semel in-
unctum plurium dierum effectum præ-
stat. Oportet autem eo aquato uti, diu
enim tenet, ammoniaci guttæ. p^o. li-
brā, æruginis pon. libram, commis. p^o.
quadrantem: pluuiali aqua teritur æru-
go: postea cætera adiungunt macerata
aqua. XXXVI.

Collyriū quod propriè facit ad aspri-
tudinē palpebrarum, & callositatem.
Oportet subijcere specillum, aut inuer-
tere palpebrā: æris usti. *. p^o. xxiiij. æru-
ginis. *. pon. vi. croci. *. p^o. x. myrrhæ
*. p^o. i. nardi spicæ. *. pon. i. casia rufæ
fistularum uictoriati pond. piperis albi

grana. xlv. cōmis. *. pon. nouem, uino
Chio teruntur. XXXVII.

Medicamētū liquidū ad palpebrarū
ueterrimā aspritudinē, & excrescentem
carnem, ^{σύνκωσις} quam uocāt. Item callū
durissimū, Hygrā appellant, quia est li-
quidū medicamentū, carnē ex palpebris
tollit sine magno dolore. Recipit hæc:
Myrrhæ, thuris, croci, singulorum. *.
pond. iij. mysios. *. pon. iij. chalcitis. *.
p^o. vi. Hæc terunt diligenter aceto acris
ubi leuia facta sunt, & habent spissitudi-
nem passi, miscetur eis mellis attici, p^o.
libra. Deinde in patella æris cyprii su-
per carbones posita inferuescit, donec
mellis habeat nō nimium liquidā spissitu-
dinem; atq; ita reponit pyxide æris Cy-
prii. Cum opus fuerit inuertitur palpe-
bra; deinde hoc medicamēto suffricā-
tur curiosē ad delachrymationem, id est
ubi desierit mordere medicamen. Rur-
sus inuertere oportet palpebram, atque
ita pollice impresso mēbranas innatan-
tes abducere, quæ facillē subsequuntur.

Post hæc cinereo ex aqua inungendi
erunt

erūt crassiore . Hoc inunctum multorū
annorū callos, & aspritudines palpebra
rum desperatas à quibusdā oculariorū
paucis diebus tollit. XXXVIII.

Hygra ad suffusiones oculorū, quas
Græci *ὕψηλα* dicunt, medicamen-
tum liquidum . Fœniculi succi, .p^o. iij.
opobalsami, .*, pond. iij. mellis atticī, .
pond. iij. olei ueteris, .*, p^o. iij. hyænæ fel-
lis, .*, pond. i. euforbij, .*, p^o. i. Hoc, oleo
diluitur, & ita commiscetur cæteris, A-
quato uti oportebit hoc medicamento:
est enim acerrimum, & undique humo-
res trahit. Quamobrem non sunt inun-
gendi qui capitis dolorem, aut grauita-
tem habēt . Item ante biduū, aut triduū
ut aquam bibant quos destinauerimus
eo ungere. Quanquam melius facient
etiam si perseveranter aquā potauerint:
uitio em̄ molestissimo facilius inter ini-
tia carebunt. Non præterit me, habe-
re te prudentes ocularios, quibus si no-
mina dixeris collyriorum in hoc libro
scriptorū, contendant forsan se quoque
habere eadem cōposita: sed si pondera,

52 SCRIBONII LARGI

aut effectus comparare uoles, longè di-
 uersos inuenies . Ego enim ipse eodem
 nomine multa cōposita , nō iisdem pon-
 deribus & rebus, interdū habeo: sed his
 maximè probatis utor. Nec utiq; adfir-
 mo non posse & alios eadē habere: nā &
 ipse ab alijs accepī, sed rarò . Scio quos-
 dam oculos simpliciter tradētes com-
 positiones, meq; multum elaborasse, ut
 ueras & incorruptas acciperē, conscius
 sum mihi. Neq; illud rursus dico, nouas
 & non aliquibus notas in hoc libro con-
 gēturum compositiones, uerumetiam
 quasdā diuulgatas, & (ut ita dicam) pu-
 blicatas. Eiusmodi enim, quia effica-
 ces sunt, etiā pluribus in notitiā ueniūt.

Ad aurium dolorem. XXXIX.

AD auriculæ & tumorem, & dolo-
 rem sine hulcere prodest herbæ
 urceolaris, aut cucurbitæ ramentorum
 succus tepens per strigilem in foramen
 auris dolentis infusus . Itē bestiolæ mul-
 torum pedum (quæ tactæ conduplicāt
 se in orbem pilulæ rotundissimæ simi-
 lem, καίτοι κιδίους ὄνουε aut πολύποδας Græ-
 ci hoc

ci hoc genus animalium uocant) oleo domestico complures inferuefactæ uase ferreo, benefaciunt. Prodest & gliris pinguis, & gallinæ adeps, & medulla bubula, liquefacta, tepensq; infusa. XL.

Sed præcipue picis flos, quod ^{πιως} ^{λωρ} appellant, cum oleo communi mixtum, ita ut tertia pars sit olei. Nam & dolores sedat, & ferè non patitur suppurationem fieri. Et si facta fuerit, eadem res perfanat. Ad summam, ego ipse diu uexatus ab aure, cum multis frustra usus essem medicamentis, ab hoc sum perfanatus, & alios complures sanauit. Florem picis autem appello, quod excipitur dum ea coquitur, lana superposita eius uaporum. Hoc etiam grauitatem odoris protinus tollit. XLI.

Item benefacit hoc medicamentum ad tumorem, & exulcerationem aurium: aceti acris sextarii duo, incoquuntur mala granata, quibus coriarij utuntur, quia semper ualida sunt, nec unquam maturescunt, ^{φοδὲς ὀξείας} Græci dicunt, donec madida fiant, Tunc hæc adiiciuntur &

milliada

d

admiscetur. Aluminis fissi uncia, acacia succi pon. quadrās. Reponitur medicamentum ampulla vitrea. Cum opus est, ad tumorem quidem calidū per strigilem infunditur; deinde foramen summum lana succida tegit. Ad hunc autem frigidum per eiusdem generis lanam & auriscalpium inijcitur. XLII.

Si caro exereuerit in foramine auris, compescitur sine dolore aut ferro hoc pastillo: Aluminis fissi pon. triens, argenti pon. triens, misyos usti pon. triens, rubricae sinopidis pon. triens, commis p^o. sextans. Terunt priora ex aceto acris, donec quasi cum collyrium componit, leuia fiant. Vltimum commi adijcitur: & fiunt pastilli, qui ad omnia hulcera faciunt, aqua diluti, cum aut compescenda sint, aut cicatricem debeant ducere. Sed aquatioribus oportet uti, cum cicatrix est cludenda. Benefaciunt & ad exulceratas nares qualibet ex causa, & grauius olentes.

Ad parotidas. XLIII.
AD parotidas conuenit noctuae cerebellum

DE COMPOS. MED. LIB. 35

rebellum butyro mixtum: discutit enim ferè eas sine dolore & molestia. Oportet autem aqua marina feruenti, nouis spongijs demissis, & per linteum intortum utrisq; expressis uaporare parotidam, atq; ita oblinere hoc medicamēto, superque tegere lana sulphurata totam maxillam.

XLIII.

Item benè discutit parotidas iris Illyrica contusa, cocta ex passo more fariæ hordiaceæ, calda bis terue imposita.

XLV.

Discutit & hoc medicamentum parotidas, antequàm suppurauerūt: Spumæ argenteæ pondo dua, cerussæ. p. libra, salis ammoniaci pon. libra, æris floris pond. dodrans, aceti sextarius, olei ueteris sextarij duo & dimidium. Spumam & cerussam salem per se & cū aceto terere oportet mortario, deinde oleo admixto traicere in cacabum amplum, ne extra fundat, & efferuescat: efferuescit em̄ ualde. Cum hæc super ignē posita habuerint emplastri temperaturam mollis, deponere oportebit cacabū, cū

d 2

feruere desierit: paulatim aspergere æris florem, & mouere spatha medicamentum, ne extrâ fundatur: & rursus coquere, donec habeat emplastri spissitudinē stricti.

Ad sanguinis eruptionem de naribus. XLVI.

ERumpit è naribus sanguis, qui cū abundanter fluxit, nisi celerius supprimat, periculū adfert. Proderit ergo aqua frigida uel posca subinde aspergere totam faciem, uel spongia refrigerare, acetū acre infundere in aurem, cuius è regione sanguis fluit: aut in utraq; si ex utraq; sanguis emanauerit: gypso totam faciē cum fronte, & maxime nares crasse oblinire prodest: & caput frigida aqua copiose, superposito aliquo tegumento, perfundere, uel cucurbitam occipitio adfigere. Inijcere autem intus narē aut nares oportebit cochleæ uiuæ carnem per se, aut cum thuris polline tritam: uel herbam quæ, quia multa est, & ubiq; nascitur, πολύγονον appellatur. Idē trita facit & λισίμαχίον herba eodem genere. Proderit & spongiæ particulam
præse

præfectam, aptè forcipe ad amplitudinem & patorem narium figuratam iniicere paulò pressius ex aceto per se. Interdum aspergēda ei galla erit, uel chalcitis curiose trita, uel utraque in unum æquis ponderibus mixta, melius enim facit.

XLVII.

Item bene supprimit & hoc medicamentū: Mali corticis quo coriarij utuntur, p^o. quadrās, aluminis ægyptij, p^o. sextans, chalcitis, p^o. uncia. Hoc tritum per succidam lanam aspersum medicamentum iniicere oportebit. Facit autem etiam ad omnem ex qualibet corporis parte, seu uulneris sanguinisq; eruptionem: quoniam interdū ita (ut diximus) minus curati, præfocati uidētur. Et maxime cum utraq; obturata spisse necessariò sunt foramina narium, qua spirandi facultas eripitur, non alienum est scire qua ratione utrunq; præstari possit, ut neq; spiratio interpelletur, neq; remedium efficacissimum (quod per oppilationem nariū efficitur) excludat. Oportet ergo sumere pinnam anseris quam

d 3

maximam, uel calami scriptoriij fistulā modicè plenā; deinde aptare ad longitudinē nasi, atq; ita præcidere utraq; parte ut perforata sit, inuoluerēq; ex fasciola tenui lintea quasi insita explere circuitū eius, donec cum uideatur pator narium cuneatiōe quadā recipere posse fistulā, atq; ita ut est circūuolutā mergere acetō acri & iniċere, interdum per se, uel asperso super acetū utro libuerit antè dīctorū medicamētorum. Hoc autem remediō magis uti, cum per utraq; nares sanguis abundauit.

• *Ad hulcera in naribus.* XLVIII.

AD hulcera in naribus, plūbi steracus, qđ scoriam dicūt, ex uīno & murteo oleo uicibus adiecto terere oportet, donec spissum fiat, & ita per pinam nares obteguntur. XLIX.

Facit & hoc medicamentū bene: Pōpholygis, .x. pond. iij. cerussæ. .x. p°. xij. hyssopi. .x. p°. trium. Vīno falerno & rosa uicibus adiecta teritur, donec mellis habeat temperaturam.

Ad

Ad polypos.

AD grauem odorem nariū, ὀζαῖναρ
Græci hoc uitium uocant: ærugī
nis pond. quadrātem, aut squamæ æris
p^o. quadrantem, aut utranq; rerum pon
deris fescunciæ in mellis despumati, p^o.
libra decoquere oportebit, & eo uti li
quido per pinnam.

L I.

Ad polypos, misy ustū, chalcītis usta,
æris flos, ustum fori, æris squama tusa,
cribrata, si eo medicamēto per pinnam
sæpius nares tactæ, eiusmodi uitia atte
nuata, cotidie emendātur: cum sint à ce
rebro paribus ponderibus, sicca bene
faciunt.

L II.

Sed quia plerunq; uexātur nares gra
uedine, quæ tumore earum efficitur: nō
alienum est te eius quoque remedia sci
re. Prodest igitur quies unius diei, & ab
omni re abstinētia. Perungendæ nares
erūt bitumine liquido, aut myrrha sta
cte, uel pice ligda. Postero die pastillus
iste nocte sup cibū dandus est, et si opus
fuerit, per triduū cōtinuum eodem tem
pore: recipit autem hæc: Apij seminis

d 4

pon. trientem, anesi. p^o. quadrantem, al
 terci seminis, quod *βοσκημορ* dicit. p^o.
 trientem, opij. pond. unciam. Fiunt pa
 stilli ponderis uictoriati: alijs parte ter
 tia detracta dantur cū aquæ cyathis tri
 bus. Faciunt autem & ad oculorū epi
 phoras, & stomachi nauſeā, & deiectis
 unculas, & ad omnem fluorem.

Ad dentium dolorem.

LIII.

AD dentium dolorem quamuis plu
 rimū dicant forcipes remediū eſ
 ſe, multa tamen citra hanc neceſſitatem
 ſcio profuiſſe. Itaq; cum etiam exeuſ
 eſt aliqua ex parte, tum nō ſuadeo pro
 tinus tollendum, ſed excidendū ſcalpro
 medicinali qua cauatus eſt, quod ſine ul
 lo fit dolore: reliqua enim ſolida pars
 eius, & ſpeciem, & uſum dentis præſta
 bit. Sed cum dolor urgebit, uariè ſedan
 dus eſt, partim collutione quorundam,
 partim cōmanducatione, nōnunquam
 ſuffitione, aut impoſitione aliquorum.

Prodeſt colluere os frequenter radice
 herbæ quinquefoliæ incoctæ in uino.

Item herba urceolari, & cupreſſi bac
 cis aqua

eis aqua incoctis. Alterci quoque radix, aut eiusdem semen linteolo spisso inligatum, & aqua saepius inferuefactum, denti subinde adpositum. Item leuat æquè dolorem dentium portulaca, commanducata ab ea parte qua non dolebunt, ut succus traiectus contineatur pusillo diutius, & solani succus tepens benefacit gargarizatus. LIIII.

Suffire autem oportet ore aperto alterci semine carbonibus asperso, subinde os colluere aqua calida, interdum enim quasi uermiculi quidam eijciuntur. Leuat dolorem & bitumen suffitum. LV.

Item commanducare proderit herbam rhododaphnen, & saliuam dolentibus traicere, ac pusillo diutius continere, & ita hiantem pati saliuam decurrere.

Item mentastrum, uel radicem $\kappa\omicron\tau\upsilon\sigma$ $\lambda\eta\delta\acute{\omicron}\nu\sigma$, quæ herba similia folia cymbalis habet, nasciturque ferè in parietibus humidis. Pyrethri quoque radix commanducata multorum leuauit dolorem.

Nec minus alumen fissum linteolo spisso circumdatum, & ita dolenti pressum

diutius continere prodest. LVI.

Imponere ipsi uerò denti toti oportet hoc medicamentum quasi emplastrum: Peucedani succi, .x. pon. .iij. opopanacis .x. p^o. .i. thuris, .x. pond. duum, uuae passae sine granis, .x. p^o. .i. Hac per se contundi iubebis, deinde caetera seorsum trita commisceri in unum. Vbi fuerit dolor, auriscalpium lana molli inuoluitur, deinde tingitur feruentissimo oleo, atque ita denti primum, deinde proximis gingiuis superponitur bis terue, donec hebetescat ex aliqua parte dolor: post hoc, medicamento dens cooperitur. Si repetierit, aut permanferit nihilominus aliquis dolor, super medicamentum auriscalpium cum lana ex oleo candenti eodem modo imponere saepius oportebit, id est, donec dolor tollatur. LVII.

Sed si quando mouentur dentes ex perfrictione, confirmandi erunt plurima gargarizatione lactis asinini, aut uini Marfici ad tertias decocti, in quo lappathi radices conjici debent, ut una decoquantur. Stringit etiam dentes alumen

alumen, quo infectores utuntur ex melle Attico, ita ut duæ partes sint mellis, tertia aluminis. Hæc misceri oportet mortario, deinde patella fictili feruefacere ut spissentur: atque ita recodere quolibet uase æreo, donec hoc medicamentum primo austerè, & nimis perstringere dentes, postea remissius uidebitur. LVIII.

Item proderit motis dentibus hoc medicamentum: Aceti acerrimi sextarius unus semis, cedriæ ueræ ne habeat picis aliquam mixturam hemina, aluminis fissi pond. triens. Teritur alumen cum aceto, miscetur deinde cedriæ, & unà omnia uasæ æreo coquuntur, tedita pingui mota, donec in mellis spissitudinem temperati medicamentum redigatur. Hoc medicamento si quis ter in mense dentes fricuerit, dolorem eorum non experietur.

Dentifricij compositiones. LIX.

Dentifricium quod splendidos facit dentes, & confirmat: Farinæ hordeaceæ sextarium cōspargere oportet aceto cū melle mixto, & subigere di-

utius : atq; ita in globulos diuidere sex.
 Quibus dilatatis admisceri salis fossicij
 semunciam, deinde furno coquere, do-
 nec in carbonem redigantur, tunc tere-
 re oportebit eos globulos, & admisce-
 re spicæ nardi qd̄ satis uidebitur. LX.

Ad dolorem faciundū hoc Octauia
 Augusti soror usa est: ad dentiū dolorē;
 & confirmationē benefacit radice edu-
 lis cortex sole arefacta, & contusa, cri-
 brata. Item uitrum candidum, quod si-
 mile crystallo est, diligenter tritum, ad-
 mixta spica. Utuntur pleriq; etiam hu-
 iusmodi dentifricio: herbā urceolarem
 legunt cum iam in semine est quamplu-
 rimā cum radice: deinde loram uno die
 siccant: postridie recenti muria dura ma-
 cerant: tertio die expressam olla noua
 componunt, subinde salis fossicij qua-
 si tabulata interponunt: atq; ita perco-
 quunt fornace balneariorum, donec in
 carbonē redigantur. Postea trita ad ter-
 tias admiscēt spicæ nardi quod satis est.
 Hoc cum eo quod candidos facit den-
 tes, tum etiā cōfirmat, Augustā con-
 stat usam

stat usam. Nā Messalina dei nostri Cæsaris hoc utitur, cornorum cerui ustorū in ollam nouam ad cinerem redactorū sextario uno, mastiches chīæ pondo unciā, salis ammoniaci pondo sescuncia.

Ad fluorem gingiuarum. L X I.

Solent gingiuæ quorundam, fluore infestari, quas prægnantes uocant. Profunt eis lentisci folia arida contusa, & cribrata perforato cribro: facit & cinis eiusdem lētisci foliorū ex aqua eiusdem decocti. Compositum autem hoc medicamentū prodest, qd' & ad omnia hulcera quæ in ore sūt, utile est, ἀνθηρά à Græcis appellatur: recipit hæc: Aluminis fissi. * . p^o. iiij. myrrhæ. * . p^o. i. croci * . p^o. ij. cypiri, id est, iunci radicis. * . p^o. ij. gallæ. * . p^o. i. rosæ lutei floris. * . pond. i. sandaracæ. * . p^o. iiij. His omnibus rebus tunsis cretis, arido medicamēto uti oportet per pinnam etiam ad πύλιδα & ἐπούλιδα, id est, ubi ex transuerso gingiua suppurauit: aut tonsillarum tumorem magnum, ut digito pressius fricentur, uel ubi super extremum mola

rem increuerit gingiua.

Ad cancrum in ore. LXII.

Est & molestum interdum cū can-
cer os corripit, quod in itijs negle-
ctum, breui spacio temporis mortis cau-
sa est. Oportet ergo, cum primū uisum
fuerit, antequam latius serpat, faucesq̄
occupet, misy uiso quamplurimo cum
melle uti sapius: deinde colluere aqua
oleastri decocti subinde, aut corticis ma-
li granati. LXIII.

Medicamentum Andronis prodest
in omni parte corporis facto cancro, re-
cipit autem hæc: Mali granati corticis
*.p°.x. terræ mali. *.p°.ix. aloës. *.pon.
iiij. myrrhæ. *.p°.ij. gallæ. *.p°.viij. alu-
minis filii. *.p°.iij. æris floris. *.p°.duū.
Teruntur & cribrātur sicca curiose: de-
inde admiscetur passum creticum dum
habeat spissitudinem mellis: cum opus
est, uino austero sumēdum medicamen-
tum est, uisro reponitur, diluitur. Facit
hoc medicamentum ad carbunculos, &
ad ignem sacrum, & ad zonam, quam
Græci ζήτημα dicunt.

Ad

Ad faucium uicq; tumorem. LXIII.

AD faucium uicq; tumorem stomatice hac ferè utuntur, quia nullam aspritudinem habet, & satis efficax est. Uuæ amineæ acerbæ cum primurî granum incipiet perlucere, succi sextarios quatuor, mellis atticî sextariû commisceto in unum, atque in æreo uaso coquito, subinde mouens, donec mellis spissitudinem habeat. LXV.

Altera eiusdem uitor stomatice, cum diutius uexatæ partes antedictæ sunt: Aluminis fissi. .x. pond. duû, gallæ contusæ. .x. p°. duum, omphacî aridî. .x. pond. i. croci. .x. p°. i. palli creticî sextarius unus. Hoc decoquitur uaso fictili ad dimidias, & ita cætera diligenter trita admiscentur. Vtrunque autè medicamentum stagnæo reponendum est uaso.

Ad suppurationem faucium. LXVI.

VBi uerò suppuratio faucium suspecta est, diutius permanēte earû tumore, & interdû febriculis nō sine horrore intercurrentibus, oportebit gargarizare quidē aqua mulsa crebrius, surfu

ribus filigineis decocta, uel passo ad dimidias decocto benè caldo, uti ore & faucibus diutius contineat, uel ea aqua, in qua ficus arida pinguis erit decocta: perungere autē fauces hoc medicamento, quam tactus sustinere poterit pusillo pressius: Mellis optimi heminam, resinae terebinthinae, .x. p^o. duum, rosae cyathos duos, resinā cum rosa in duplici uase, uti solēt unguētarij, liquefacere oportet: deinde admiscere ei mel, & coquere donec spissum fiat medicamentum. Hoc etiam, cū eruperit suppuratio, uti oportet; expurgat enim & explet idem.

Ad anginam.

LXVII.

AD anginam prodest & sanguinis detractio, cucurbitarū admissio, ceteraq; auxilia quibus medici efficacius utuntur. Medicamenta autem simplicia quidem hæc faciunt: laser cyrenaicum, si poterit inueniri: sin minus, syriacum aqua dilutum, crassius per pinnam faucibus adhibitū. Item euforbiū aqua dilutum.

LXVIII.

Compositorum autem medicamentorum

torum

torum hæc sunt apta. Fellis taurini, salis, aceti, mellis, olei ueteris, æquas partes in unum miscere oportet, & cum opus fuerit, pinna perfricare fauces diutius.

LXIX.

Itē benefacit gīt frictū. *.p°. duū, pyrethri. *.p°. i. sagapeni uictoriati pōdus, melle miscenē hæc in unū trita.

LXX.

Facit bene & hoc medicamentum: Fellis taurini. *.p°. ij. elaterij, qui est succus cucumeris syluatici. *.p°. i. cachryos animati. *.pond. i. tritum melle admixto reponitur. Cum opus est, dilutum aqua tepida sumetur, & fauces perungentur, cogunturq; inde q̄ plurimū de uorare. Soluit enim uentrem, & ita uehementissimè prodest. Item hoc medicamentum uehementissimè prodest, multos enim à summo discrimine mortis liberauit. Benefacit hirundinum pullorū cineris pondo quadrās, hyssopi pondo sextans, nitri. p°. uncia, piperis. p°. semuncia, laseris pondo semuncia; his tritis cretis, mellis atticī quod satis erit admiscetur. Et hoc aut̄ cæteris medicamētis

e

sapius fauces, & pressius fricare oportet. Multis & hoc profuit medicamentum, quod est sine dubio efficacius & uehementius: costi, apij, anesi, schoeni, cassiae rufae, singulorum. .x. p^o. binum, git. .x. pon. i. amomi uictoriati, p^o. unius, Zee, quod est semen. .x. p^o. duu, aluminis fissi semuncia, gallae mediae magnitudinis, numero. v. croci. .x. p^o. duum, crocomatigmatu uictoriati pond. myrrhae uictoriati, p^o. Aristolochiae creticae. .x. p^o. iij. cinnami. .x. pond. iij. hyrundinum syluestrium pullorum cineris. p^o. uncia, nardis spicae uictoriati pondo. Haec omnia siue contusa, siue creta diligenter melle attico despumato comprehendantur. Cum autem opus fuerit, adijcietur quod satis erit eiusdem mellis. Hoc Augusta semper compositum habuit.

Ad uiae tumorem & dolorem. LXXI.

Vam supprimit diu iacentem sal ammoniacu, galla contusa, & quis ponderibus. Eadem ratione aluminis fissi. .x. p^o. iij. piperis albi. .x. p^o. i. quibus in unu mixtis cochleario ter tacta resilit.

Item

Itē herbæ cyclamini succo per cochleariū ter die tacta, ac per triduum, nō solū resilit ac fit minima, sed etiā rarò ualde molestat. Item ad uuæ tumorem & tonsillarum siccum & efficax medicamentum: gallæ tufæ. p°. uncia, æris flos pond semuncia, menarum sine ouis que sunt, salfarum capita decem. Hæc comburuntur, & ita cæteris admiscuntur cineribus, & postea nihilominus in unū diutius teruntur. Oportet autem digito humido tangere medicamentum, & sic uuam ab imo rectam diutius suppressere sursum uersum. Item aliud efficacius ad uuam diu iacentē, cyperi siccata bene. p°. quadrās, myrrhæ. ʒ. S. croci siccati antè. ʒ. r. sandaracæ. *. pond. i. aluminis fissi. ʒ. S. æris usti. ʒ. S. Hæc omnia intūdūtur, cribrant, ac digito melle mixto medicamentum sumitur, & ita uua leuatur, ac tonsillæ pressius fricātur per triduum, aut si uoles, digito mūdo sine melle curabis.

*Ad tumorem & raucitatem arterie & uocis
abscissionem.*

LXXII.

c 2

AD arteriam exasperatam simpli-
cia quidē hęc faciūt : commis alex-
andrina uel tragacanthū per se sub lin-
gua retentum, compositio autē hęc est.

*Vide infra
post compo-
sit. ex. pag.
81.*

Deest compositio. LXXIII.

Ad tumorem arteriæ, papaueris syla-
uatici iam maturi, uiridis tamen ad-
huc, capita quāplurima uase fictili con-
ficiuntur, aquaque superfunduntur, ut
supernatet duobus tribus ue digitis.

Hęc ubi triduo macerata fuerint, eodē
uase coquuntur donec demadescant, po-
stea exprimuntur capita, omnisq; aquæ
percolatæ prius diligenter mensura ca-
pitur, ad cuius modū mellis atticī quar-
ta pars miscetur: deinde per duplex uas
coquitur, donec mellis habeat spissitudi-
nem. Hoc medicamentū ad arteriæ tu-
morē, & ad tussim facit. LXXIIII.

Altera arteriace ad fluorem & rauci-
tatem arteriæ. Item ex ea ad tussim, &
abscissum sonum uocis. Tragacanthi. p° .
 p° . vi. commis alexandrinæ. *. pond. y.
myrrhæ. *. p° . i. thuris. *. pond. ij. croci
*. p° . i. piperis albi grana. xx. cariotarū
recens

recentium trium pulpas medias, detracta exteriori cute, interioribusque uenis, uel uuae passae nouae & incorruptae, purgatis interioribus granis, p^o. viij. comis & tragacanthu passo cretico uno die & una nocte macerari oportet, & postero die pila & pilo mudo cotundere, & caetera trita mortario curiose admiscere. Inde dare fabae magnitudinem, globulum sub lingua tenere deuoratem quoad liquefactum fuerit. Hoc medicamentum, pipere detracto, & ad tumorem arteriae facit. Seruandum autem puxide buxea.

LXXV.

Arteriae qua melior non est, refertur autem ab Asclepiade nostro: facit ad omnia superius dicta efficacius, & quicquid in arteria uitij est: constat ex his: myrrhae optima pinguis. *. p^o. xxiiij. tragacanthi candidi. *. p^o. xxviij. glycyrrizae radice. *. p^o. xvij. resinae terebinthinae uerae. *. pond. xvij. tragacanthum sicut est cotundere, & per cribrum tenuibus foraminibus eijcere oportet. Deinde myrrham tritam seorsum admiscere, & rura

e 3

sus utraq; in unum diu terere, atq; ita in
 pilam conijcere, & ibi cū concaluerint
 ictu pilī terebinthinam paulatim misce
 re, donec omnīū unitas fiat. Postea gly
 cyrizam contusam & cribratam, morta
 rioq; nihilominus tritam sensim asper
 gere oportet. Vbi hæc bene mixta fue
 rint, dum calet medicamentum, plures
 accedant, & pilulas faciant magnitudi
 nis fabæ. Fit enim durissima hæc arteria
 ce, & hoc ipso præcedit cæteras: quia
 linguæ subiecta nō facile soluitur, & ita
 diutius exhibet suum effectum.

Adspirium.

LXXVI.

AD spirium faciūt bene inter sim
 plicia quidem acetum scillites, qd'
 uocāt, cochleario ter quaterue sumptū
 in die. Prodest & ipsa scilla argilla cir
 cundata, & furno cocta, purgatis exte
 rioribus putaminibus, & quod tenerri
 mum est eius, mellis duabus partibus at
 tici admixtum & tritura bene cochlea
 rio, semel in die bis'ue sumptum profuit
 multis. Pulmo uulpis in olla fictili ad ci
 nerem redactus, & datus mensura co
 chleario.

chleariorum triū, cum aquæ calidæ cyathis tribus. Item pulmo ceruī eodem modo factus & datus. LXXVII.

Prodest & hoc medicamentum euidenter : Alumínis filsi, p^o. * .vi. opij. p^o. * .i. aqua exigua opium diluitur, miscetur alumíni antè trito, fiunt globuli ciceris amplitudinís, dantur ieiuno ante cibum quaterni aut quini. Hoc medicamentum & ad sanguínis eruptionem ex interioribus partibus facit, & ad ueterē tussim, & ad phthísicos, uel alios qui purulenta excreāt. LXXVIII.

Hoc quoq; medicamentum ad suspirium fatís commodè proficit. Sulphuris uiui p^o. * .i. nítri p^o. * .i. felibra, abrotani qđ tribus digitis comprehēdi possit. Hæc contunduntur, & teruntur curiose. Cum opus est, dantur ex his cochlearia duo cum duobus cyathis aceti calidi ieiuno. LXXIX.

Aliud medicamentum ad suspirium efficax ualde. Facit autem & ad lumborum diutinū dolorē, & ad paralyfin, & hydropicos, lienosos, Bryoniæ, id est,

albæ uitis radicis. p^o. *.xij. iris Illyricæ
 p^o. *.xij. ammoniaci guttę p^o. *.xij. aspa
 ragi radicis .p^o. *.vi. scyllæ bulbi crudi
 ex inferiore parte, p^o. *.xij. tragacanthi
 p^o. *.vi. mel miscetur cōtusis & tritis do
 nec ceræ mollis habeat temperaturam.
 Inde cum opus est, datur p^o. *.i. cum
 aqua mulsa cyathis tribus uel quatuor.

Ad strumas & omnem duritię in cor

poris quolibet loco. LXXX.

AD strumas bene facit radix cucu
 meris syluatici cocta ex aqua mul
 sa & trita, atq; ita imposita. Item ebiscū
 eodem modo factum. Sed melius maris
 ni lepores oleo uetere necati faciunt, in
 plumbea puxide clusi, quā diebus qua
 draginta diligenter alligatā oportet ha
 bere. Postea ex ea, pinna oblinēdæ sunt
 strumæ, superq; eas pellis lanata nō ni
 mium tonsa, tegendī gratia, imponen
 da est. Præcipere autē oportet, ne quis
 hoc medicamento manus inquinat, aut
 inquinatas, prius quā lauerit, ad os
 referat.

LXXXI.

AD strumas & ad duritiās mammarū
 mirificè

mirificè facit antequàm suppurent, & post suppurationem nihilominus, hoc medicamentū. Olei ueteris p^o. dua, spuma argenteæ pond. libra, gallæ syriacæ p^o. triens, mannæ thuris p^o. uncia, galbani p^o. uncia. Cum oleo coquitur spuma donec cerati spissi habeat temperamentum, deinde admiscetur ei galla, & secundum hanc manna: cum emplastri habet spissitudinē, tollitur ab igne medicamentū; & cum desinet feruere, paulatim galbanū miscetur, per minutas partibus linitur aluta cū opus est. Hoc medicamentum soluitur tertio quartoue die si non suppurauerint strumæ: sed si aperta fuerint, hyeme alternis, æstate cotidie.

LXXXII.

Malagma ad strumā & omnem duritiem mirificum. Idem ad mammarum muliebrium duritiā, & ad paniculas, & ad tubera, & cætera quæ subito adnascuntur. Recipit hæc: Resinæ terebinthinæ pond. dua, ceræ pond. semissem, propolis, quam quidam ceram sacrā uocant, p^o. fescunciam, galbani p^o. sextana

c 5

58 SCRIBONII LARGI

tem, olei ueteris, p^o. selibrā. Hæc oīa o
leo ad ignē liquefacere oportet, & post
ea miscere uisci de quercu pondo qua
drantem, ammoniaci guttæ p^o. quadran
tem, ebisci radicis aridæ p^o. quadrantē,
cypiri radicis, quē nos gladiolū appel
lamus, p^o. sextantem, ferulæ pond. trien
tem, aphronitri p^o. quadrantem, asij la
pidis florum p^o. quadrantem, opopana
cis p^o. sextantē. Hæc omnia ordine quo
scripta sunt cribrata, in cacabum conij
ciuntur, opopanax oleo diluūt. Vbi tem
peratum est medicamentum, manibus
subigitur, linitur cum opus est aluta.

Ad sanguinis eruptionem. LXXXIII.

AD sanguinis eruptionem, siue ex
arterijs, siue à pulmone, uel pecto
re ea fuerit, benefacit symphyti radix,
quam quidam Inulam rusticam uocant,
quidam autem Alum gallicum dicunt,
lota aqua frigida, & rasa cultello ebur
neo uel osseo, p^o. sextantis, aut plus, id
est, quantum poterit manducare & de
uorare, neque enim amara est. Oportet
autem eodem die acetum non gustare,
quod

quod interdū per se magnificè solet prodesse: sed huius radicis effectū resoluit. Itē benefacit polygonij succus cyathorum duorum aut trium per triduum repetitus. Et plantaginis & solani eodem modo succus pdest: & cretæ samia p°. *i. sumptū ex aquæ frigidaē rigore detracto cyathis tribus, Prodest & herbæ quā ἡλιόρ uocāt, nos ut opinor, tinariā, fasciculus, quantū manu cōprehēdi potest, in tribus heminis aquæ decoctus, & ad tertias redactus, si quis inde cyathos tres dederit p tridū. LXXXIII.

Oportet autē extrā sentienti uulnus, eo loco spongiām ex aqua recenti imponere, uel ex aceto acri, ac frequenter mutare ne concalecta noceat. Et uetere artus constringere, quod pleriq; medicorum faciunt, ignorantes quod incitatur sanguinis eruptio musculorū compressione. Quandoquidem omnis constrictio in utranq; partem exiget æquè subiectam materiām, sicut utrem si quis mediū laqueo cōstrinxerit, animaduertet in utranq; partē excludere subiectū

60 SCRIBONII LARGI

liquorē . Et si supèr foratus casu fuerit, incitatiōe efaculabitur quod in eo erit. Eadem ergo ratione cum sanguis eruptus est, qui constringunt uī magna artus exprimentes, sanguinem uenis subiectū cogūt magis erumpi per uulnus, Huius rei argumentum est, si quis super laqueum percusserit uenam in brachio, quæ est animalis, animaduertet æquē incitari sanguinē ex ea parte, quàm ex inferiore loco cū percussa est uena. Et hoc per se quidem si non uiderant medici, meritò essent culpandi, quòd negligētes in ancipiti casu hominum essent. Cum præsertim Asclepiades etiam pluribus usus sit argumentis in hac re: neq; ei quisquam contradixit, quis enim aduersus ueritatem hiscere potest? Proinde magis sunt custodiendi qui pollicentur salutis custodiā uniuscuiusq; se facturos. Tam inertes autem & negligentes necessaria quidem ad conseruandam uītam humanam, quæ per aliorum laborē reperta sunt, studeāt scire. Meritò itaq; manifestè quidā iugulātur genere quodam in-

DE COMPOS. MED. LIB. 61

dā incitata eruptione sanguinis ab eius-
modi hominum imprudentia. Et, ô bo-
ne deus, hi sunt ipsi qui imputant suam
culpam medicamentis quasi nihil pro-
ficentibus. Sed ad propositum reuer-
temur.

LXXXV.

Faciunt enim cōposita medicamen-
ta ad sanguinis eruptionē, quorū & hoc
est: Acaciæ succi, p^o. uncia, ὑποκυσίδος
qui est succus rosæ syluaticæ, quam ca-
ninam quidam uocant, pond. uncia, ba-
laustiū, quod est flos mali granati, quo
coriarij utuntur, pond. uncia, opij p^o.
semuncia. Balaustium cōtunditur, sic-
catur, sicco mortario teritur. Cætera pri-
die macerata in aqua commiscentur, &
diligenter pastilli finguntur. Quidam
p^o. .i. quidā uictoriati denarij dant ad
ætatē cuiusq;, ex aquæ frigidæ remissæ
cyathis tribus aut duobus. Atq; ille qui
dem pastillus benefacit ad dysenteri-
cos, id est, torminosos.

LXXXVI.

Alter pastillus ad sanguinis eruptio-
nem mirificè faciens. Tragacanthi, p^o. .x.
ix. samiaæ cretæ, p^o. .x. viij, ceræ ponticæ,

p^o.*.ix. glycyri^zæ succi (est autē radix
dulcis) p^o.*.v. Symphyti succi p^o.*.xij.
Cōmis pond. *.iij. ὑποκυσίδος succi p^o.
*.vij. thuris pond. *.v. aluminis liquidū
p^o.*.ij. opij. p^o.*.v. amyli. p^o.*.vi. myr
rhæ p^o.*.v. croci p^o.*.vij. plātaginis suc
ci. p^o.*.iij. passi meconij quod satis erit
miscēbitur, fiunt pastilli. Alij p^o.*.i. alij
uictoriati dabunt ex aquæ tepentis cya
this duobus & dimidio.

Ad tussim ueterē, & destillationes, & suspiria & in
flationes, cum dura habēt præcordia, & lienoz
sos, & phthificos. LXXXVII.

CAtapotium, id est, medicamentum
quod non diluit, sed ita ut est de
uorat, ad tussim quæ cū fluore est. Cro
ci pōdo uncia, myrrhæ p^o. sextātis, opij
pond. quadrantis. Contunditur crocū,
percribratur, contusæ myrrhæ opiū ad
miscetur aqua exigua dilutum. Postea
adijicitur crocum, & cum in unum benè
mixta sunt, finguntur pilulæ erui ma
gnitudinis. Dantur in nocte ternæ uel
quaternæ. LXXXVIII.

Catapotium alterū ad tussim aridam.

My rr

Myrrhæ, piperis, castorei, galbani, storcis, opij, singulorū idem ponderis. Castoreum & piper contunduntur & cribrantur. Deinde myrrhæ antè tritæ cæteris contusis æquè admiscētur. Vbi omnium unitas mortario facta est, melle despumato medicamētum comprehenditur; deinde formātur pilulæ uiciæ magnitudinis. Dantur ternæ uel quaternæ in noctem. LXXXIX.

Aliud catapotium ad tussim ueterē, spiritū, & phthisi tentatos, lienē, & iecur durū habētes. Idem inflationē tollit, & purgat mulierē, si qua ex partu substitute rūt. Styracis p^o. .vi. myrrhæ p^o. .ij. & uictoriati, opopanacis p^o. .ij. iris Illyricæ p^o. .ij. galbani p^o. .ij. resinæ terebinthinæ pon. .v. alterci seminis. p^o. .i. nitrū p^o. .i. piperis albi p^o. .i. opij p^o. .i. Irim, altercū, piper cōtundere oportet & cribrare, nitrū mortario terere, & cætera pilo commiscere, & postea hæc eis adijcere, atq; facere catapotia magnitudinis fabæ. Inde terna uel quaterna in noctē dare ad inflationē in ipsa distentione cū aquæ calidæ cyathis tribus. XC.

Pastillus ad tussim, destillationem pe-
 ctoris, pulmones, ad epiphoras oculo-
 rum, uesicæ dolorē qui cum fluore con-
 sistit, ubi sæpius & non sine cruciatu uri-
 nam faciūt. Item ad eos qui sanguinem
 reijciunt, aut per urinā reddunt. Ad de-
 fectionem, tormina, grauedinem, cho-
 leram, stomachi crebram nauseam cum
 uomitu, sine febre. Et quicquid repris-
 mere & siccare oportet, optimè compe-
 scit. Præterea facit ad omnis partis cor-
 poris dolorem, præterea capitis: Quin-
 etiam si quando aliquis hoc fuerit inun-
 ctus. Alij uitio non erit dandū hoc me-
 dicamentum. Cum aut ad omnia quæ
 supra dixi, manifestè proffit, tum præci-
 pue ad initia phtisim habētes benefacit.
 Multos enim eripuit ex magno pericula-
 to interdū bis tērie datus hic pastillus:
 recipit hæc: Myrrhæ troglodytis pon.
 *.vi. croci. p^o. *.v. opij. p^o. *.iiij. thuris
 pond. *.v. alterci albi seminis. p^o. *.iiij.
 apollinaris herbæ radicis corticis pon.
 *.iiij. Contunditur hic cortex per se, &
 cribratur tenui cribro: deinde crocum,
 postea

postea altercum, myrrha, thus, quibus
 miscetur opium pridie aqua maceratū:
 subinde aquæ exiguū adijcitur, donec
 fingi pastilli possint pond. .x. uictoriati.
 Alij tertia huius ponderis detracta, dan-
 tur in noctem ex aquæ cyathis tribus.
 Somnum faciunt, dolorem sedant, ut su-
 perius dixi. Oportet autem ex eo etiam
 catapotia facere: quidam enim facilius
 eā quā potionem sumunt, uerum non
 multum interest. XCI.

Ad eadem remissior quidē pastillus,
 sed non contemnendus, croci, myrrhæ,
 alterci, opij, pondera paria contusa mi-
 scentur, despumato attico melle fiunt
 pastilli eiusdē ponderis. Dantur ad a-
 tam eius tres in noctem: licet & hinc ca-
 tapotia facere propter eandem causam,
 sed tunc aqua, non mel adijcit. XCII.

Pastillus ad tussim & sanguinem res-
 cientes, & stomachum solutum haben-
 tes facit, & ad deiectionē, & uesicæ do-
 lorem. Apij semen pon. .vi. alterci se-
 minis p^o. .xij. anethi. p^o. .xij. opij p^o.
 .vi. croci p^o. .iij. rosæ foliorū arefacto

f

rum in umbra p^o. *. xij. myrrhae pon. *.
 xij. Semina, & crocū, & folia rosae con-
 tunduntur, cribrantur, myrrha teritur;
 opium aqua maceratur; omnia in unum
 miscentur aqua adiecta: fiunt pastilli ui-
 ctoriati pon. alijs tertia parte detracta.
 Dantur ad stomachum imbecillum ha-
 bentes, & sanguinē reijciētes, ex aqua
 frigida cyathis duobus, caeteris ex calida
 totidem cyathis. XCIII.

Pastillus ex odoribus benefacit ad
 omnem dolorem. Propriè autē ad tuf-
 sim. Item pectoris destillationem, & o-
 culorum epiphoras. Facit & ad suspi-
 rium, & ad lateris dolorem, & ad phthi-
 sicos: & uesica, renibusq; laborātes, uel
 sanguinem ad urinam reddentes cū do-
 lore. Cassia, cinnami, croci, singulorū
 p^o. *. iij. alterci seminis, apollinaris her-
 bae radicis, singulorum pond. *. iij. pi-
 peris p^o. *. ij. opij p^o. *. iij. thuris pon. *.
 iij. nardi spicae p^o. *. ij. Vīno falerno cō-
 tusa & trita utraque ut debent, consper-
 guntur: fiunt pastilli uictoriati pond.
 Et alijs parte tertia detracta. Dantur in
 noctē

noctē, prout uires sunt, cū aquæ calidæ
cyathis duobus aut tribus. XCIIII.

Medicamentum, quod per cochlearium deuoratur, benefacit ad tussim aridam, & eos qui difficulter glutinosa excreant, & præfocari uidentur interdū. Sed præcipuè ijs qui lateris dolorē cum febre sentiūt, quos Græci πλευρητικόν uocant. Liberat enim eos ab omni periculo. Hoc medicamentum Apulei Celsi fuit, præceptoris Valentis & nostri, & nunquam ulli se uiuo compositionem eius dedit, quod magnam opinionem ex ea traxerat. Est autem hæc quæ componitur tribus rebus his: Piperis nigri electi & pōderosi granis duobus, myrrhæ troglodytidos pond. .ij. mellis attici despumati libra. Piper contunditur diligenter & cribratur, myrrha teritur mortario curiose: & postea utraque in unum miscentur: deinde mel adijcitur. Dantur cochlearia quina uel sena. Pleuriticis etiam plura sæpius, & cū interuallo dare oportet: & maxime cum tussunt, aut præfocari uidentur, &

Nulla

f 2

difficulter spirant, siue noctu siue inter
diu. Protinus enim excreant ea quæ ob-
stant transitui spiritus, & tussire desi-
nunt.

Alterum medicamentum ad tussim ari-
dam. Nasturcij animati seminis pond.
uncia, alterci seminis p^o. uncia, opij p^o.
uncia, myrrhæ pond. uncia, croci p^o. se-
muncia, sulphuris uiui p^o. semuncia, pi-
peris albi p^o. quadrans, Melle colligi-
tur medicamentum. Datur fabæ ægy-
ptiæ magnitudine ex cyathis aquæ tri-
bus in noctem. Facit autem hoc medi-
camentum ad lateris dolorem, & ad sto-
machi inflationem, grauedinem, coelia-
cos qui subito uniuersa desiciunt. Pro-
dest & dolentibus superpositum & cir-
cundatum denti; & si exelus est, in caue-
nam eius infertur. Tollit præterea hor-
rores febrem præcedentes: tum, cum hæc
circuitum certum habet, datum ante horam,
diutius corpore pfricato ex oleo calido.
Prodest & illis qui sine horrore circuiti-
bus febrim uexant. Quamobrè ἀλεξίπνευσ-
τος hæc cōpositio dicitur.

XCVI.

Aliud

Aliud ad tussim aridam, & glutinosa
excreantes. Purgat etiã interaneas uo-
micas, suppuraciones, lini seminis, urti-
cæ seminis, nasturcij seminis, iris Illyri-
cæ radicis, æqua pondera misceri oportet,
& cum melle despumato, quantum
satis sit: & frequenter oportet cochlea-
rio dare.

*Antidotos hyera Pacchij Antiochi ad uniuersa
corporis uitia, maxime lateris, &
ad podagram. XCVII.*

AD lateris dolorem, siue cum febre
siue sine febre fuerit, cõpositio mi-
rifica, nõ ignorata quidem ab antiquo-
ribus propter effectus, sed præctpuè à
Pacchio Antiocho auditore Philenidis
Catinensis usu illustrata. Fecit em̃ ma-
gnos quæstus ex ea propter crebros suc-
cessus in uitijis difficillimis. Sed ne hic
quidem ulli, se uiuo, compositionẽ de-
dit. Post mortem autẽ eius Tiberio Cæ-
sari per libellum scriptum ad eum, & bi-
bliothecis publicis posita uenit in ma-
nus nostras, quã antea nullo modo ex-
trahere potuimus. Quãuis omnia feceri

mus, ut sciremus quæ esset. Ipse enim clusus componebat, nec ulli suorum committebat: plura enim quam recipit ipse met contundi iubebat pigmenta, fallendi suos causa. Hæc postea nos scivimus, quæ, ut sanè & libello ipse fatetur, non à se inuenta, sed usu exactiore comprobata ad quæ vitia, & cū quibus, & quæ admodum data proficeret. Etenim non ignota, ponderibus tamen antiquis aut adiecit, aut detraxit. Et res quæ in hac compositione sunt, non utique conveniunt ad antiquas. Iterdum enim earum quædam plures etiam numero accipiunt, atque ideo non idem præstant, cum interim hæc mirifica temperatura composita mirificos effectus habeat. XCVIII.

Facit hoc verò medicamentum non solum ad lateris dolorem, sed etiam ad plura vitia efficaciter. Quamobrè semper habeo id compositum. Percurram autem quæ brevissimè, ad quæ vitia, & qualiter datum proffit, ut etiam in libello eius scriptum est, & ego magna ex parte iam expertus sum. XCIX.

Sanat

Sanat ergo morbo comitiali correptos, quos ^{ἐπιληπτικούς} Græci uocant, furiosos, quos ^{μαινόμενους} dicunt. Item sanat quibus subitis tenebris obscurantur oculi cum uertigine, ^{σκοτοματιδους} hos Græci appellat. Nec minus diutino correptos capitis dolore, quem ^{κεφαλαργία} appellat. Prodest data p^o. x.ij. ex aquæ mulsæ cyathis quatuor, cum remissi fuerint. Et si frequenter quidem corripiuntur, post binas ternasue accessiones danda erit antidotos Hyera : hoc nomen enim tribuit ei duas propter causas, ut existimo. Vnam, ne eius nomen uerum dicendo, ostenderet quæ esset. Dicitur enim à quibusdā ^{πικρά}, quia amara est : à quibusdam ^{διακολοκυνθίδος}. Alteram quò magis sub tanta specie nominis commendaret medicamentum. Sed si ex longo interuallo accessionibus uexabuntur, in remissione dolorum sæpius dandum erit medicamentum. Ita enim aut ex toto remedio est, aut certè minuitur quotidie impetus uitiorum & sedatur, interuallaque maiora accipit, &

hoc ipso opportuniore sunt ad uera
 tri potionem, qua maxime hæc uitia tol
 luntur, Dare autem his oportet secun
 dum purgationem (bis anim aut ter spu
 mosa & glutinosa dericiunt) ptisanæ cre
 morem, olera lenia ex urtica & lapatho
 malua facta, torpedine interdū admixta
 & cū exiguo pane, aquamq; potui. c.

Facit bene hæc compositio ad suspit
 rium, & ad uocis abscissionem, & subit
 tas præfociones ex qualibet causa or
 tas, & ad eos qui sæpius existimatur ab
 incubone deludi. Vsq; eò tamen uexan
 tut, ut interdum uitæ periculum adeant
 (est enim uitium non contemnendum)
 utiq; in processa ætate. Quibus dandū
 erit medicamentum, proximo die eius
 noctis qua correpti sunt, cum interual
 lum à somno fecerint, & quod satis est
 ambulauerint, ex aquæ hyssopum aut
 marrubium incoctum habentis cyathis
 quatuor uel quinque, .x. p^o.i. uel unius
 & uictoriati, prout res postulauerit.
 Deinde post horas treis quatuor ue cre
 mor ptisanæ detur. c.

Facit

Facit & hoc medicamētum ad eos, quorum muscoli maxillares cum maximo dolore tensi sunt, ad eò ut aperire os nullo modo possint, *τετανωμένον* hoc uitiū Græci dicunt. Item facit ad deprauatam faciem in utramlibet partē, *κυνικόν ασμὸν* hoc idem appellāt, genus morbi. Præcipuè uerò ad pectoris, & lateris dolores prodest ex qualibet causa factos, siue latente & occulta, siue manifesta; ut ex ictu, casu, conatu aliquo supra uires, uel ponderis supra modum portatione, uel contusione, quæ frequēter gladiatoribus accidere solet in luctationibus, & eorum maximè fauciatis. Nec minus arbore alta delapsis, uel scalis deuolutis, excussis à rheda uel currículo, atq; ita tractis. Sed his, id est manifesta causa uexatis, cum acetī cyathis tribus quatuorue danda erit antidotos. Illis uerò qui ex occulta causa laborant, ex aqua mulsa proderit. Præterea neruorū tensionibus mirificè conuenit. Quamobrē facit & ad tremulos, & syderatione tentatos utralibet; una enim ex con-

tractione, altera cū remissione neruorū
conspicitur, *παράλιση* hoc utrunque uī
tium Græci appellant. Ad quod etiam
cum correpti sunt prodest ex aquæ mul
sæ cyathis tribus quatuor uel datum me
dicamentum, *π. i.* uel unius & uictori
ati, admixto pondere uictoriati casto
rei. Prodest & ad articulare morbū,
quem *ἀρθρίτην* uocant, ad spinam, & to
tius lumborumq; dolorē: ex aqua mul
sa datur ad uires cuiusque. Item ad po
dagram benefacit: nam & in præsentia
detractiōe ipsa leuat, & in futurum om
ni molestia liberat. Dimidio enim ce
lerius sanantur qui acceperunt medica
mentum, quàm prius solebant. C II.

Quid dicam: duritias in māmīs mu
lierum cum dolore consistenteis, quas
nullum medicamentum leuat, quemad
modum ex toto imperpetuum interdū
sanat, quas plerique medicorum insa
nabiles adfirmant, *καζκινώματα*, & *κακιοί
θες* appellant. Poteram nominare ho
nestas scēminas, quas aut ille, aut ego
hoc medicamento sanauimus: nisi cre
derem.

derem fidem te habere nobis alioquin,
ipse tibi iam dixissem. *αἰμαρῆς* CIII.

Illud uerò supra omniū opinionem
est, quod ad stomachicos euidenter con-
uenit, cum sit uirosissimum medicamen-
tum aduersus stomachum, ne ad lenia
quidem, & simplicia medicamēta aptè
dispositū. Sed uidelicet in eiusmodi re-
bus potentior usus ratione est: expertus
enim unusquisque intellegit stomacho
quoque hoc medicamentū eximiè pro-
desse. *ἰσχυροτάτου καὶ ἰσχυροῦ* CIIII.

Remediat enim eos quibus frequen-
ter inacescit cibus, & eos qui assiduè in-
flationibus urgentur, uel dolore eius ue-
xantur, aut assiduè nauseant, aut saliuā
abundant, uel inedia consumuntur, sto-
machumque ita solutum habent, ut ex
eo uarios liquores subinde respuāt con-
sentiente capite, ut nullum genus ci-
bi continere possint. Item ad bilem as-
tram generantes, quos *μελαγχολικοὺς*
appellant, benefacit. Oportet autem nō
continentibus cibos secundū uomitum
ptinus oleo perunctis, & diutius presse

fricatis dare medicamentum. .x. p^o.i. ex aquæ cyathis tribus : deinde artus constringere, & interdum olfactarijs reficere, & commanducatione oliuarū contusarum, earumq; rerum quæ stomachū constringere solent, interim subrectos recubantes, deinde cum deiecerint, solutis uinculis rursus perungere, & fricare totum corpus. Atq; ita uarietate apta ciborum stomachum proritate, ut halica ex mulso, malorum cydoniorum succo facto, uel ex granatorum per se malorum, uel si quos magis delectat ex frigida posca; secūdu quæ, apala ova proderunt, & intubi cocti uel crudi ex aceto. Item lactuæ caules cum folijs ex posca decocti, conchula marina, purpura murices, pelorides, uolua pomorū, sorba mala orbiculata, scādina, pira, crustumina segnina olla reposita, item uuæ ex olla. Hæc em̄ & huiusmodi quæ sunt cōfirmāt stomachū, quibus & insequentibus diebus uti oportebit paulatim ad cōsuetudinē progredientē, donec propè om̄i molestia ægri liberentur. C V.
Est

Est stomachi vitium quod cum siccitate & ardore eius, & inquietabili (ut ita dicam) & inextinguibili siti consistit: *ἄτροπος* Græci uocant, ab eo quod exicat omnem stomachi humorē. Scimus quosdam urnas aquæ bibisse, neque ideo sitim aliqua ex parte in præsentia comperuisse. Ad hoc *, p^o, i. uel uictoria^{ti} datum ex aquæ cyathis duobus frigida, ita prodest ut faciliè abstinere ab aqua proximis diebus possint. Lienosis uerò ex posca, & iocinerosis duritiā habentibus diutinā ex aqua mulsa satis conuenit. Nec minus hydropicis, quibus datur eadē ratione. Sed his per complures dies oportebit ptisanæ cremorē sine ullo liquore dari.

Prodest cōpositio hæc & colo inflato, & cæteris intestinis. Futuras quoque uel iam factas uomicas iisdem partibus aut discutit, aut celerius aperit. Itē menstrua mouet mulieribus, quæ difficulter purgantur. Dandum autem erit his ex aqua medicamentum. In aqua decoquitur herba que artemisia dicitur, aut quam

δυσταμονον appellat. Etiam ad papulas & sacrum ignem, uel quam zonam uocant, benefacit ex aqua mulsa, detracto prius sanguine, si res postulauerit; ut & in aliis omnibus superius dictis faciendum est. Omnia enim auxilia adhibenda sunt, quæ ex usu prodesse eis comperta habemus: quia facilius adiuta antidotos adiuuabit, & effectus exhibebit. Recipit autem hæc: Stœcados, marrubij, *χαμαιδένδρον*, quæ herba similia quercus folia habet, agarici, cucurbitulæ syluestris, quam *κολοκυνθίδα* appellat, singulorum, .x. p^o. x. opopanacis, sagapeni, petroselinî, terræ mali, piperis albi, singulorum, .v. p^o. v. cinamami, nardî spicæ, myrrhæ folij, croci, singulorum, .iii. p^o. iii. in unum omnia ponderata contundunt & cribrantur. Præterea opopanaces & sagapenum: hæc enim mortario teruntur, adiecto melle tenui, id est, quamliquidissimo: deinde cæteris miscentur, quæ & ipsa recipere debent tantum mellis, quantum satis erit ad comprehendenda, & continenda ea. Reponitur medicamentum uaso uitreo.

Datur

Datur, ut supra diximus, ad cuiusque uires, & est prorsus sacrum, ut autor huius nominis appellat. CVII.

Si quando aut efficaciore eo uoluerimus uti propter difficultatē naturalem uitiorū, aut diuturnitatem, ut in furiosis aut comitiali morbo correptis, uel lumborū perpetuū dolorem habētibus, podagra correptis uastius, cucurbitæ syluestris adiicimus ad superius dicta pondera. .p. .xx, opopanacis atq; sagapeni, singulorum, .p. triū. Quamobrem utraq; parata debent esse medicamenta: ut cum opus fuerit, usus alterutrius in promptu sit. Illud utiq; credas interim uelim mihi, dum in alijs expertus persuasit, hoc medicamentū non solū nō nocere stomacho, uerūetiam reficere & cōfirmare eum supra omnē opiniōē.

Ad stomachi dolorem & inflationem, & cetera uitia interioris. CVIII.

Medicamentum quod propriē aduersus solutionem stomachi facit & fluorem eiusdem: maximē uerō cum nihil cibi retinere possunt, sed quicquid

80 SCRIBONII LARGI

datū est reijciunt. Mastiches chiæ candī
dæ pōdo libra, tragacāthi albi pondo li-
bra, apollinaris herbæ radicis uncia, Cō-
tunditur tragacanthum cum radice; po-
stea mastiche adiicitur. Reponitur in ui-
treo uaso, Dantur cum opus est cochlea-
ria tria secundū uomitum per se factū
ex aquæ frigidæ cyathis tribus.

Ad stomachi dolorem & inflationem. C I X.

PAlmarum. .x. p^o. xl. anethi. .x. pond.
iiij. croci. .x. p^o. duū, git. .x. p^o. duū,
& asari. .x. p^o. duū, murti nigræ bacca-
rum. .x. pond. iiij. iuniperi grana nume-
ro uiginti. Cōtundunt seorsum omnia,
& in unum miscentur; deinde fiunt pas-
stilli. .x. p^o. i. alijs uictoriati. Dantur iē-
iuno ex aquæ cyathis quatuor, aut ex
cretico musto, qd' est passi genus. C X.

Medicamentum siccum ad stomachi
inflationem, & dolorem, & inediā.
Mouet urinam; ideoq; facit & ad hy-
dropicos, & iecur durum habentis, au-
ruginem, quam quidā regium, quidam
arquatū morbum uocant. Refertur in
Musam Antonium. Recipit autē hæc:
Aloës

Aloës p^o. assis trientem, croci, cinnamī,
nardi syriacæ spicæ, asari, xylobalsami,
mastiches chiæ, singulorū. *p^o.vi. Tun
ditur, & uitro reponit. Dantur cochlea
ria duo uel tria ex aquæ cyathis tribus.

Compositio. LXXII. quæ superius defuerat, hie
ex Galeno. vij. de cōpositione medicamentorū κα

τα τὸ πρῶτον citante Scribonium Largum

sic restituta est à Io. Ruellio.

Altera Scribonij Largi, quæ qd
sub lingua teneatur, ὑπερλωσσις ap
pellata, facit ad abscisionē uocis: Radia
cis dulcis. *p^o.viij. myrrhæ. *p^o.xxiij.
terebinthinæ. *p^o.xxxij. tragacanthæ
*p^o.xxxviij. singula sicca seorsum tun
dito et cernito, resinaq; in pilam cōiecta
excipito. Vbi in unitatem coierunt, in
formulas digerito, quæ ægyptiæ fabæ
magnitudinem æquēt, & in umbra sic
cato: cumq; usus poscet, unam aut alte
ram sub linguā tenendā dato, ut illique
scens deuoretur. Medicamentū opor
tet cum res exiget, celeriter effingere,
siquidem confestim exiccari solet: quæ
propter in promptu terere cōuenit me

g

dicamenta cum in pastillos coges.

Hec Galenus ex Scribonij Largi sententia.

*Ad coeliacos, & torminosos, & uentris
diutinum dolorem.* C X I.

AD coeliacos, id est, qui subito & multa deiciunt. Item & ad aluum citatam, & interdū lenia tormina: Sorborum aridorum cōtusorum sextarius unus, rhus syriaci coquuntur sextarii duo, malagranata recentia decē, item mala cydonia decem. Hæc utraq; consijciuntur in sapam factam ex musti adhuc in dolio feruentis sextarijs triginta sex, ad duodecim sextarios decoctā, donec malorum coria percoquātur, ut sint madida. Deinde terunt hæc fictili mortario, ut grana comminuantur, quibus deinde cydonia admiscent, & æquē teruntur. Postea rursus & sorba arida admiscētur cribrata curiose sapæ quæ residua est, & omnibus in unum bene coactis. Reponitur medicamentū in uitreo uase. Dantur autē inde ieiunis in diem ligulæ binæ uel ternæ per se. Sin autē grauior morbus infedit, hic datur. C X I I.

Pastillus

Pastillus ad cœliacos & torminosos
 optimè faciens: Balauſtij hypocystidos
 pridie aqua macerati, p^o. sextans, alter
 ci feminis, cretæ ſamiæ, ſingulorū p^o. un
 cia, uino myrtite adiecto, fiunt paſtilli
 *. p^o. unius, aut uictoriati. Dantur ieiun
 no ſine febre ex uino myrtite, aut ſigni
 no, cyatho uno cum duobus aquæ mi
 xto; febricitantibus, ex aquæ cyathis tri
 bus. Hoc etiam, incitata libidine ipſius
 morbi, paſtillus, ſiue plures diluti aqua
 calida, uino, oleo, per clyſterem immiſ
 titur, ſtatim ſomnus cōſequitur quoties
 deſurrexerint torminoſi, qui grauiter
 adſicti ſunt, & utiq; prodeſt.

Alius paſtillus ad torminoſos efficacior. C X III.

A Cacia. *. p^o. quatuor, croci. *. p^o.
 duum, gallæ. *. p^o. viij. hypocyti
 dis. *. p^o. iiij. lycij. *. p^o. iiij. myrrhæ. *.
 pond. iiij. rus quo coqui utuntur, nar
 di ſpicæ ſyriacæ, aloës, ſingulorum. *.
 pond. duum, aneſi, commis, ſingulo
 rum. *. pond. quatuor, piperis nigri.
 *. p^o. duum. Tunduntur, teruntur, cri
 brant ex ſucco cauliculorū rubi, uel ex

ideus

g 2

uino signino collyrii tritura. Cum fuerint hæc lenia, aut ungui nulla pateat asperitudo, finguntur pastilli. .x. p^o. i. alijs p^o. uictoriati. Datur unus ieiunio ante meridiem, alter in noctem ex aqua, si febres erunt: ex uino signino, si sincerè corpus erit. Hoc efficax est medicamentum, & si cætera quæ debent, sentiente eius ualitudine, rectè adhibita fuerint, utique sanant.

CXIIII.

Pastillus item qui clysterio immittitur torminosi per anum, cum sordida, & sanguinolenta eijciunt, id est, cum intestina eorum cancer occupauit, quo quasi cauterio tunc tantummodo uti oportet, alioqui nocet. Ideoque à quibusdam ignorantibus eius usus accusatur, quasi nocuus. Recipit aut hæc: Chartæ combustæ cineris, .x. p^o. xxx. calcis uiuæ, .x. pondo xxiiij. ἀρσενικόν, quod est auripigmentum, .x. p^o. xij. sandaracæ, .x. p^o. sex. Hæc tritamento consperguntur, in quo rosa & lentæ prius incoquantur, ut possint fieri pastilli, .x. p^o. duum aut unius. Cum opus est, teritur unus pastillus, & immittitur per aquam

aquam decoctam, rosam & lentem habentem, si febricitabūt: sin minus, ex uino eadem incocta habēte. Facit & murti fasciculus cū oleastrī uel oliuæ ramulis, utrorunq; modo prout res exegerit, incoctus. CXV.

Potio autē, id est pastillus cū immisus fuerit, medicamentū sic conuenit in noctem: Myrrhæ. *. p^o. duum, lycij. *. p^o. iij. thuris. *. p^o. i. opij. *. p^o. duū, aloës. *. p^o. duum, acaciæ. *. p^o. iij. murti, baccarum nigrarū. *. p^o. xvi. ouorum ex aceto coctorū uitelli duo. Hæc trita uino Surrentino consperguntur, & fiunt pastilli *. p^o. i. Dantur febricitantibus ex aquæ cyathis quatuor, permixti Surrentini uini cyathis duobus. CXVI.

Ad εἰλεον, quod uitiū est inflatio tenuium intestinorū, facit bene galbani p^o uictoriati, deuoratur in pilulas diuisum duas uel tres. Mouet & ructum, & interdum deijcit uentum deorsum, atque ita prodest. CXVII.

Ad idem uitiū mirificè prodest hoc medicamentū, Facit autē ad lateris do-

Iorem, & ad omnem partem corporis, dauci seminis, panacis radicis, castorei, paria pondera, rutæ syluaticæ dimidiū, tritis uel cōtusis mel decoctum adijcere oportet. Inde dare. .x. p^o. i. aut uictoriati ex aquæ caldæ cyathis tribus. CXVIII

Facit & ad huiusmodi per anum immissum fœnum græcū: id aqua bene coquere oportet, atq; inde sumere heminam. Itē in oleo domestico incoquere rutam quamplurimā, & hinc caldam heminā adijcere priori aquæ, quibus utrisque admiscere aphronitri triti fescūciā, et ita per clysteria caldā immittere. Hoc ego iam sterco per os deijcientē (quod si non mortiferū est) sanauit unguentarij cuiusdam seruū. Est autē uitium *εἰλεος* periculosissimū, & ideo inter præcipua refertur. Quamobrem non utiq; cū magna fiducia ad hoc genus uitij aggredi debemus.

Ad coli dolorem etiam uetustum compositionū genera experta, quæ in totiū persanāt. CXIX.

AD coli inflationē benefacit cumiani syluatici semen per se, ut est datum

tum, quantū cochlearia tria in aquæ cal-
dæ cyathis quatuor. CXX.

Nam Cassij medici colice bona mul-
tis nota propter effectus, uera hæc est,
ut ab eius seruo Atimeto accepí, legato
Tiberij Cæsaris: quia is eam solitus erat
ei componere. Apij seminis p^o. selibrā,
anisi p^o. quadrantem, castorei p^o. sextan-
tem, myrrihæ p^o. quadrātem, spicæ nardi
Indicæ p^o. sextantē, opij p^o. quadrantē,
croci p^o. fescunciam, piperis longi p^o.
sextantē, piperis nigri p^o. sextantem se-
munciam, petroselini p^o. sextantē, schœ-
ni p^o. fescunciam. Hæc omnia contusa
cribrata, melle Attico decocta miscen-
túr. Datur ex hoc medicamēto quantū
nux abellana media patet, ex aquæ cya-
this tribus calidæ. In ípsis doloribus sta-
tím prodest. Item medicamentū cerati
ex malabathro facit ex duabus partibus
& ceræ unius mixtum, & extra imposi-
tum in uentrem totum. Præterea bene-
facit & ad stomachi inflationē, & ad su-
spirium, & ad iocineris dolorē, tussim,
destillationem. CXXI.

Colice mirifica Iulij Bassi, citò leuat;
 deinde tollit inflationes coli & omnis
 partis corporis. Facit et ad stomachi im-
 becillitates, & ad intestinorum alioqui
 dolorē, quē Græci σπρόφθμ appellāt, ex
 aqua hyssopū, aut rutā decoctam haben-
 te. Itē benefacit ad sanguinē, & ex inte-
 riore parte. Nō em̄ patitur latē fieri nec
 intus uulnus cōuerti: sed citò supprimit
 sanguinē, et uulnus cogit coire. Dandū
 autem his medicamentum ex aqua, ποσ-
 λιόμ coctum habēte, aut rutam. Prodest
 & torminosis, & coeliacis, datū ex aqua
 centunculū herbam incoctam habente,
 quam Græci γναφαλίδα dicunt, uel sor-
 ba, uel siliquam syriacam. Lienosis da-
 tur ex mulso uel passo aquæ mixtis. Eo-
 dem modo dandum est & eis qui san-
 guinem per urinam uel aluum reddunt.
 Nec minus etiā mulieribus quæ fluo-
 re sanguinolento infestantur, quod εἶμα
 ερυθρόμ Græci dicunt, uel ex partu ab-
 ortu'ue, quæ residuos uulua dolores ha-
 bēt: et in totum quibus supprimēdus est
 fluor, aut ex aliqua parte corporis infla-
 tio tol-

tio tollenda. Recipit autem hæc : Spica
 cæ nardi, costi, piperis albi, piperis ni-
 gri, piperis longi, myrrhæ, opij, apola-
 linaris radicis, & cinnami, asari, acori,
 thuris, brassicæ seminis, castorei, singu-
 lorum, *. p^o. xij. opopanacis, *. p^o. x.
 stœchadis, dauci, amij, singulorum, *.
 p^o. xvij. fœselis cretici, *. pond. xxiiij.
 mel atticum miscetur, datur non plus
 quàm *. p^o. aut uictoriati. Cæterū pro-
 ut cuiusque uires postulabunt, dummo-
 do infra hoc pondus ex aquæ caldæ cya-
 this tribus in noctem secundū cœnam.
 Hæc potio etiā febricitantibus tutò
 datur; sed cœliacis in ipso dolore pro-
 dest. Vitreo uase seruat. CXXII.

Ad colli dolorem faciunt quidem mi-
 rificè quæ superius posita sunt; sed cæte-
 ra medicamenta in alijs uitijs dolorē le-
 uant in præsentia, hoc uerò quod dictu-
 rus sum, supra hominis spem conditio-
 nemq; est. Ideo primo tēpore ne fidem
 quidē habet, postea à nullo satis dignè
 laudari potest. Nam & in præsentia
 dolorem tollit, & in futurum remediât.

ne eum unquam repetat. Rarò em̄ quis iterum, uel ad summum tertio, hoc accepto medicamēto, uexatus est. Quam obrem si quando repetierit iterum dolor, dandæ erunt per triduum & tunc potiones, eodem modo quò primæ data fuerint. Interdum & tertio in dolore eodem genere potiones dabuntur; quod accidit post hanc, utique in futurum quoque remediatur, ita ut ne suspicio quidem ulla relinquatur uitij. Si quando tamen frigus, aut multitudo cibi præcesserint, grauitatem quandam, & priorem eius loci sine ullo dolore sentiunt planè, ut intellegant quasi quanto malo caruerint. Hoc medicamento muliercula quædam Romæ ex Afrîca multos remediauit. Postea nos per magnam curam compositionē accepimus, id est, precio dato quod desiderauerat, & aliquot non ignotos sanauimus, quorum nomina superuacuum est referre. Constat autem medicamentum ex his rebus: Cerui cornua sumuntur, dum tenera sunt, quasi in taleas breueis diui

diuisa, olla fictili componuntur, opercu-
loq; superposito, ex argilla undique cir-
cundata, fornace uruntur, donec in ci-
nerem candidissimum redigant: atq; ita
in uaso uitreo mundo reponuntur. Cum
dolorem habet aliquis, pridie quam po-
turus est medicamentum, debet absti-
nere ab omni re: atq; ita postero die su-
muntur ex cornibus cochlearia tria cumu-
lata, satis ampla: quibus miscentur pipe-
ris albi grana noue trita, & myrrhae exi-
guum, quod odorem tantummodo praes-
tare possit. Haec cum in unum commi-
xta sunt mortario diligenter, cochlea ue-
ro africana, id est, inde adlata sumitur q̄
potest amplissima, & uiua mortario cu-
sua testa cotundit, atq; ut est teritur, do-
nec nullum uestigium appareat testularum.
Postea uini falerni non saccati cyathus
adijctur, & nihilominus rursus teritur.
Magis em̄ tunc apparent residendo am-
plitudines, si quae reliquae sunt: quibus
leuatis, iterum adijciuntur cyathi duo
eiusdem uini, atq; ita prioribus bene ad-
miscentur: transfunditur que cum his

Straton

quæ sunt in mortario, calice nouo, & supra carbones imponitur, mouete aliquo cochleario liquorem, ne quid subsidat, et perurat. At ubi bene incaluerit, injiciuntur in eundem calicem quæ supra dixi cochlearia tria, & permouetur. Cum autem calore temperata & potio datur abducenda, statim dolorem leuat. Hoc facere oportebit per insequens biiduum, capiētem cibi in prædio, aut alio tempore exiguum, quod facile conficiat, ne crudus sumat medicamentum. Post ea in consuetudine uictus sui, qui colo infestabatur, dimittatur. Oportet tamen non indifferēter remediatis in futurū uiuere: tametsi em̄ à colī dolore tuti sint, metuere nihilominus debēt, ne alia parte corporis æquē adficiantur ad intēperantiā colī antequā remediati erunt.

Ad tumorem, dolorem iocineris

& duritiem.

CXXIII.

AD tumorem & dolorem iocineris, item ad duritiem facit bene lupi secur primum in aqua feruenti dimissum, atq; ita arefactum. Quantū uictoriorū

riatorū pon. triū ex aquæ caldæ cyathis
tribus p aliquot dies dabis. CXXIIII.

Item benefacit ad duritiā iocineris
ueterem cunillæ aridæ, quam satireiam
quidam uocant, cōtusæ. *.p°. unius, uel
uictoriati, cum mulsi cyathis duobus &
totidem aquæ. CXXV.

Proficit mirificè hæc cōpositio ad tu-
morem, & ad dolorem cum duritiā ioc-
cineris & lienis. Item ad renium dolorē
benefacit. Nam colorem corporis re-
stituit, qui propter uitia dictarum par-
tium corrumpitur, pallidusq; conspici-
tur. Prodest hoc item medicamentum
etiā ad aquæ mutationes: croci. *.p°. x.
nardi. *.p°. duum, calisæ. *.p°. duum, co-
sti. *.p°. i. schœni. *.p°. i. cinnami. *.p°.
i. myrrhæ fractæ. *.p°. i. mellis optimi
*.p°. xxv. Datur quantū faba ægyptia,
in musti mulsi cyathis quatuor. Vitreo
uaso seruatur. CXXVI.

Ad iocinoris duritiā ueterem, hydro-
picos, lienosos, arquatos, & quibus o-
pus est urina. Item ex partu residua mu-
lieri purgat, & uulvæ dolorē tollit sic.

Aneſi. .x. p^o. viij. dauci. .x. p^o. iij. petroſelli
ni, item iuniperi, item ſilis, tragacanthi,
p^o. ſelibra, panacis. .x. p^o. viij. iris, myr-
rhæ, coſti, amomi, ſingulorū. .x. p^o. vi. cu-
mami. .x. p^o. iij. caſiæ. .x. p^o. iij. ſmyrni, qd̄
eſt ſemen olufarri. .x. p^o. viij. nardi ſyria-
ci. .x. p^o. iij. acori. .x. p^o. x. baſſami ſemi-
nis. .x. p^o. vi. opij. .x. p^o. v. erui moliti ſe-
xtarij bes, ſcyllæ coctæ pōdo triēs, uini
chiij aut lesbiij quod ſatis erit. Paſtilli ſi-
unt. .x. p^o. duum.

Ad auruginem.

CXXVII.

Dauruginem, quod uitiū arqua-
tum quidā uocant, capreæ monta-
næ ſtercus arefactum & tritum, adiecta
mica myrrhæ, ex uini meri cyathis tri-
bus: ſi febricitabūt, ex aquæ totidē. Itē
rumicis radices tres aquæ tribus hemi-
nis incoctæ, donec ſextarius relinqua-
t, inde cyathi quatuor per triduū dant.

*Ad lienofos ueteres & nouos impu-
bium puerorum.*

CXXVIII.

Lienofis benefacit tamaricum Iona-
gè à mari collectū, & arefactū, &
cōtuſum. .x. p^o. unius aut uictoriati, datū
ex

ex aqua, uel ex posca. Prodest & inula arida cāpana eodē modo contusa & cribrata, ex uini mixti cyathis quatuor. *. p^o. i. data. Mirificè facit & ammoniacæ guttæ. *. p^o. uictoriati, cū cauliculis tribus rubi ex aceto datū per dies quinq̄. Tollit em̄ ex toto duritiā. CXXIX.

Potio ad lienosos, balani qua unguentarij utuntur. *. p^o. duū, costi. *. p^o. i. capparidis radicis. *. p^o. i. hederæ nigræ baccarum. *. p^o. duum, ^{πικλυμένης} quam syluæ matrem uocamus. *. p^o. uictoriati, galbani. *. pon. viij. cardami nigri, id est, nasturcij seminis. *. p^o. duum, & uictoriati, piperis nigri. *. p^o. i. scyllæ coctæ. *. p^o. xij. Hæc omnia colliguntur scylla, fiunt globuli. Dantur. *. p^o. duū uel unius, ex melle & aceto mixtis cyathis quatuor aut tribus. Eadem facit ad hydropicos bene, ex aqua mulsā urinā mouet. CXXX.

Lienosos sanat extrā impositus sinapis sextarius unus detritus, adiecto sextario uno lētis aceto coctæ. Oportet aut̄ impositū esse medicamētū, donec dolorē pati

sup m

non possint: postea solio caldo dimittantur, ut plures eos contineant dum desinat dolor, alioquin exilient: maior enim fit dolor calda tactis, postea ceratū ex rosa imponere oportebit. CXXXI.

Aliud eadem ratione impositū melius facit. Sinapis sextarius, git cyathi duo, nasturcij cyathi quatuor, myrobalani corticis cyathi quatuor, piperis cyathi duo, sinapi aceto acri pridie maceratum, deinde tritū, contusum ceteris miscetur: in panno inlitum medicamentū imponitur, fascia quàm longissima alligatur plurimum in unum cōmissa, quò tardius solvatur. Hoc est efficacissimum, & multorum annorum tollit duritiam. Sed post hoc si quæ reliquæ remanserint, ammoniaco tollendæ erunt & rubo. CXXXII.

Inflatibus lienosis dare oportebit aquam, in qua candēs ferrum demissum, uel lac caprinum, capta tantūmodo hædera pasta. Proderit & his sinapis sicca, contusa, cerato mixta, extrà impositum & gypsum aqua cōpersum, & acetum
in quo

In quo tamaricum decoctum fuerit, uel
 lica abditum, & ita extra impositum.

Ad hydropicos.

CXXXIII.

AD hydropicos, cum iam distenti
 sunt propter aquæ multitudinem
 (initio enim alia uia prodest) benefaci-
 unt chamaeleæ, quæ herba est simillima
 oliuæ, folia quinque uel sex, etiam si ari-
 da fuerint, data ex aquæ mulsæ cyathis
 tribus, salis cocleario adiecto: largiter
 enim aquam ducit. Item squamæ æris,
 quam *λεπίδα* Græci uocant, pondo uic-
 toriati, data cum apij seminis pari pon-
 dere ex aquæ mulso cyathis quatuor:
 plurimū autem aquæ deijcit. Datur &
 radicis succus ex uini cyathis tribus mi-
 xtis. Oportet uerò secundū purgationē
 spōgijs nouis totū uentrē ex aceto & sa-
 le eiusdē mēsuræ diluto & inferuefacto
 imponere, & constringere extra instita
 longa, cibosq; assæ carnis dare, cū pane
 azymo, fricātem totū corpus sale, oleo
 paribus mēsuris, uini meraci quod satis
 erit dantem.

CXXXIII.

Benefacit ad hydropicos hæc com-

h

h

positio, & maximè in initijs, quorum sufflatū corpus est, ὑποσάξκα quod Græci uocant, uitis albæ radicis pond. xx. cocci cnidij. *. p.º. iij. scyllæ bulbi cocti detracta exteriori parte. *. pon. x. myrrhæ. *. p.º. viij. cymini cyathis tribus, anisi cyathis tribus, uini falerni sextarijs duobus, passi sextario uno. Præter myrrham, omnia contusa, non cribrata, macerantur passo & uino, nocte & die: postridie colatur liquor, cui myrrha trita admiscetur, à quo cyathus datus à balneo alternis diebus, singulis adiectis cyathis, donec profectus intelligat. Oportet autem his diebus dare eis cibos assæ carnis agrestis, aut uolucrum, aut uinū austerum meraculum.

Aluum mollientia.

CXXXV.

Quoniam interdum res postulat et per aluum detrahi materiam, ut diutius lippientibus, secundum sanguinis detractionem, scabiem, ignem sacrum, papulas habentibus, & alia eiusmodi circa cutem summam, non alienum iudicauimus horū quoque genus exponere. Sed.

Sed prius exponemus quæ aluum mediocriter molliunt, simplicia quæ sunt.

Mollit ergo aluum herba mercurialis lenibus oleribus quamplurima mixta: item nitri uictoriati pondus, cum resina terebinthinæ auellanæ nucis magnitudine deuoratur: calices quoque eis incrustentur, additis quinque uel sex salis farrisque granis, apij seminis paribus mensuris: & is qui uinum non austerum præbiberit, quantum possit ante cibum, & inter prandium, uel cœnam, bellè aluum mollit. Item ouilli lactis sextario si quis adijciat cnicî purgati. .^o. iij. Mollit & uentrem quidem tribus heminis uini ut aloës uictoriati pondo, uel idè pondus duobus tribus ue sextarijs uini, & ita totum per partes aqua mixtum bibunt. Videtur aut uinum uetustius uentremque cum eo satis mollit. Facit autè aloë per se uictoriati uel. .^o. ex aquæ cyathis tribus frigida uel calidæ pductæ, CXXXVI.

Purgat ergo bellè chamalea, quæ herba oliuæ folia similia habet: quorum quinque uel sex dare oportet, trita ex aquæ

mulſæ cyathis. iiii. frigida, ſi adſuetus erit; ſi minus, calida, adiecto cochleario. Detrahât em̄ aquam largiter. Biles purgat, & filicis radix lota & rafa, atq; in minimas particulas cōciſa, quātū placet aceto aſperſas cōdito, ut ſolet, ita cū p^o. quadrante cōſumpta. CXXXVII.

Bene purgat & hæc cōpoſitio: Aloës uictoriati pondus, colofoniæ uictoriati pondus: unà teruntur, adiicitur mellis quod ſatis eſt ad colligēda ea. Datur ex aquæ calidæ uel frigida cyathis quatuor. Hoc medicamentū ſi omachum non corrumpit.

Globuli mirifice purgantes, qui ut ſumuntur, ita integri deijciuntur, nec ledunt stomachum.

CXXXVIII.

Colofoniæ. *. p^o viij. bdellij. *. pondum, cōmis. *. p^o. unius. Hæc tria ſucco lactucæ colliguntur, & ſinguntur pilulæ fabæ magnitudinis. Dantur paribus pilulis uſq; ad ſeptē, prout uniuſcujuſq; uires patiuntur.

Globuli qui etiam cœnatis dantur, & efficiunt mane deijci quod ſatis ſit.

CXXXIX.

Colofo

C Olofonia. *. p°. iij. aloës. *. p°. iij.
 tragacanthi. *. p°. duum. Hoc pridie aqua maceratur, postero die cæteris admiscetur; fiunt inde globuli fabæ magnitudinis. Dantur à tribus usque ad septem, prout cuiusq; uires patiuntur. Stomachum nullo modo uexant.

Ad tineas & lumbricos necandos. CXL.

A D tineas necandas, eijciēdas, per triduum allium plurimū edat, & ueteratū caseum mollem, secundū hoc filicis Macedonicæ cõtusa, arida & cribrata. *. p°. viij. cum melle quantū ipse uoluerit consumat. Post horas quatuor detur ei aloës & scamonia, singulorum uictoriati p°. ex aquæ mulsæ cyathis quatuor: cū cœperit desurgere, aqua calda supponatur. Licet & sine oleo pridie in cœnato dare utraq; medicamēta. CXLI.

Ad lumbricos satis cōmodè facit & sandonica herba quæ nunc uiget, & cornum ceruinū limatū lima lignaria, quantum quatuor uel quinque cochlearia ex aquæ mixtorum decoctorū cyathis tribus, pridie maceratum, deinde tritum,

BA

h 3

& datum, aqua exigua adiecta.

Ad prolapsionem & libidinem nimiam desurgendi extremi intestini. CXLII.

Tenesmos est irritatio ultimæ partis directi intestini, in quo ultimo sæpius libet desurgere sine causa. Proderit ad hoc quoties desurrexerit, uino austerissimo & aqua calidâ fouere, uel uerbenis & murti & oliuæ ramulis, factis ita, ut duæ partes murti sint. Quinetiã penicillũ intinctũ, & nõ nimis expressum, ex alterutro eorum ano expositum proderit habere, uel eodem modo glomus staminis albi: diutius enim uaporẽ cõtinet. Perungundus erit anus specillo lycio, patarico, uel indico. Vel hoc collyrium iniiciendum, quod ad omnẽ defectionẽ, & tormina benefacit: Acacia, mali granati corticis usti, singulorum, *.pon. iij. hypocystidis, rhois quocorarij utuntur, opij, singulorũ pondofena, omphacij pondo quatuor & uictoriati, croci. *.p. iij. uino austero colliguntur: fiunt collyria magnitudinis nucleorum pineorum.

Ad

Ad renium tumorē & exulcerationem, etiam
si sanguilentā urinam faciunt. CXLIII.

Adrenium tumorem, & exulcerationē, etiam si sanguilentā urinam faciunt, rosæ aridæ foliorum, papaveris nigri seminis, nucleorum pineorū paria pondera, contunduntur seorsum, & in unum miscētur: inde datur quantū nucis iuglandis, ex passi cyathis duobus, et aquæ cyathis tribus. CXLIII.

Alia ad reniū dolorē potio, quæ etiā quasi arenā sabulosam detrahit. Apij seminis, petroselinī, anisi, singulorū. * p^o. xvi. dauci seminis. * p^o. iiij. schoeni. * p^o. vi. croci. * p^o. trigintaduum, mellis quod satis uidebitur. Dantur quantum lupinus ex mellis ligula, & aquæ cyathis. iiij. Ad reniū tumorem & dolorem facit eadē, & ad iecinoris, et ad lienis tumorē, ad eos qui mali coloris ppter hæc sunt uitia: itē aquæ mutationes. Croci. * p^o. x. nardi indici. * p^o. duū, casia. * p^o. ij. costi. * p^o. i. cumami. * p^o. unius, myrrhæ stactes. * p^o. unius, mellis optimi. * p^o. uiginti quinque. Dantur quantū

fabæ ægyptiæ, ex mulsi cyatho, mixto
aquæ duobus, uel mulsæ aquæ cyathis
tribus. CXLV.

Si cui autem lapis in renibus innatus
fuerit, & urinam nō faciet, medicamen-
tum his rebus fieri debet: Petroselini
p°. .i. . anesi p°. .i. . dauci seminis p°. .z.
git p°. .i. . cinnami p°. .z. schoeni pon. .z.
croci. .v. . apij seminis p°. .v. . Hæc o-
mnia tusa, creta, melle attico despuma-
to p°. .ij. .z. colliguntur, & medicamen-
tum uitro condunt. CXLVI.

Ad tumorem & dolorem uesicæ, &
exulcerationē benefacit aqua, in qua
ferrum candens demissum est. Hoc ego
traxi ab aquis caldis quæ sunt in Tuscia
ferrata, & mirificè remediunt uesicæ ul-
tia. Appellantur itaq; uesicariæ, quon-
dam Milonis Gracchi prætorij homi-
nis optimi ad quinquagesimū lapidem
reddentis. CXLVII.

Ad tumorem & dolorē uesicæ, & ad
eos qui difficulter urinam reddunt: Al-
terci seminis, apij seminis, maluæ semi-
nis, cucumeris edulis seminis purgati,
singula

singulorum. *. p^o. vi. amygdalorum dul-
cium purgatorū, nucleorum pineorum
purgatorum, singulorum. *. p^o. iiij. opij.
*. p^o. i. croci. *. p^o. unius & uictoriati,
passo contusa consperguntur. Datur hoc
medicamentum. *. p^o. i. ex passu cyathis
duobus, & aquæ totidē. CXLVIII.

Ad uescicam exhulceratam, nucleorū
amygdalorum uictoriati pondus, cu-
cumeris edulis seminis purgati cyathus
unus, anisi cyathus, papaueris nigri. *.
p^o. iiij. croci. *. p^o. unius, palmas cario-
tas. ꝑ. triginta. Has macerari oportet in
passu sextariū unum, atq; conterere, his
adijcere cætera: ex eodem dare nucis iu-
glandis magnitudinem ex passu cyathis
tribus. CXLIX.

Ad sanguinem cum dolore per uri-
nam reddentes: Aluminis fissi pondo
uncia, tragacanthi pondo sextans. Tra-
gacanthum ex alumine trito cogitur in
pastillos uictoriati pōdo: hinc uiciæ ma-
gnitudine detractum datur ex passu cya-
thus tribus.

h 5

Ad calculosos experta. C L.

AD initia uetustate comprimen-
da, & emendanda benefacit ad cal-
culosos herba σκολοπένδριον, quam nos
calcifragam appellamus, benefacit con-
tusa. .x. p^o. i. ex aquæ cyathis tribus per
dies triginta, eodē modo ἱερα βοτάνη, quā
nos uettonicam dicimus. Item eodē ge-
nere datur tantum, licet aut aqua earum
decocta uti cotidie ieiunū. .x. p^o. unius,
cum aquæ cyathis tribus. C L I.

Multos cum admiratiōe effectus au-
diui narrantes, Cai Iuli, nasci in lapidi-
cinis bestiolas adharētes saxi quasi uer-
rucas: has quinque ex aquæ cyathis tri-
bus suffundere, & per urinam extrahe-
re lapides certum est. C L I I.

Ad calculosos, cucumeris seminis,
dauci, anesi, apij, petroselini, myrrhæ,
singulorum. .x. p^o. trium & uictoriati, ca-
siæ, daphnidis, cinnami, nardi, singulo-
rum. .x. p^o. unius, aqua colliguntur, fiunt
pastilli lupini magnitudinis. Ex aqua
dantur cyathis tribus per dies quadra-
ginta. Hoc medicamentū cum compo-
nitur,

nitur, pilum ligneum sit, qui contunditur, anulum ferreum non habeat. Hanc enim superstitionem adiecit Ambrosius medicus Puteolanus, qui adfirmavit multos se hoc medicamento sanasse. Detrahere autem dixit post diem septimum fragmina quaedam lapidum quasi arenam.

CLIII.

Ad calculosos, lienosos, hydropicos, urinam detrahit, lapidē extenuat: Eryngij, pyrethri, salicunæ, calcifragæ, singulorum. *. p^o. xxv. ebuli, aristolochiæ singulorum. *. p^o. oxymyrsinæ, quæ scopa regia uocat, succo hæc omnia cōtusa ligno, colliguntur, fiunt pastilli. *. p^o. i. Datur autem ex aceti & mellis cyathis tribus. Calculosis illecebræ quantū manus capit, aut auriculæ murinæ idem, aut betonice tantundē: earū quælibet herba ex aquæ tribus heminis ad tertias decoquit, inde sumuntur cyathi tres, & eodem adijciuntur uini cyathi duo, et nitrī uictoriati pondo, atq; his dilutū medicamentum datur p^o. i. per dies. xlv.

In arenam soluit lapidē, & hydropicis
ex mulsi mixti cyathis tribus dandū est.

Ad lumborum dolorem diutinum,

& paralyfin. CLIII.

DD lumborū dolorem, cucurbitæ
syluestris floccorum, aut seminis
*.p°.duum, brathys. *.p°.i. salis. *.p°.i.
Fiūt catapotia melle decocto adiecto.
Valentibus tota dat cōpositio, imbecil
lioribus aut dimidia. Sed manè p clyste
rem aliū ducenda, ouorum albis tem
peratum. CLV.

Ad lumborum dolorem & paralyti
cos, cucurbitæ syluestris. *.p°.iiij. pyre
thri. *.p°.iiij. myrrhæ. *.pon. duum uel
unius. Dantur ex passi cyathis tribus:
licet hinc catapotia fieri, dū idem pon
deris deuoret. Sed & his aliū acri cly
sma manè trahenda est. CLVI.

Ad lumborum dolorem & paralyti
cos antidotos Hiera Pacchij Antiochi
melius omni medicamēto facit. Sed ad
paralyfin mirificè hoc acopum facit, qd
oportet in solē diū fricare, aut loco flam
ma præcalfacto. Olei sabini, *.p°.xxv.
cucume

cucumeris fyluatici recentis radicis. *.
 p^o. xv. Hæc radix magnitudine nucis iu-
 glâdis concisa uaso fictili nouo ex oleo
 coquitur, donec succum omnem remit-
 tat, & quasi arida sit: post hoc adiicitur
 per linteū uel colum transmissio oleo, in
 quo adiicitur dum calet, ceræ ponticæ
 in frusta redactæ pondo libra, olei lau-
 rini pondo libra, olei cyprini pondo li-
 bra, olei lilij pond. libra, olei ueteris p^o.
 dua, piperis albi contusi, & per cribrū
 tenuissimū transmissi. *. p^o. as. pyrethri
 contusi, & per idem cribrum transmis-
 si. *. p^o. unius. Hæc in unum miscentur,
 reponuntur uaso fictili. Facit præterea
 ad lumborū, & ad omnem dolorē cor-
 poris, & præcipuè neruorū. Muliebres
 locos durissimos mollit, cū diu alijs me-
 dicamētis nihil profectū est. CLVII.

Ad lumborum dolorem malagma
 quod propriè facit: Picis liquidæ sexta-
 rios duos, olei ueteris sextarium unum,
 resinæ terebinthinae sextariū unū, ceræ
 p^o. libram & triētem, magmatis p^o. bes-
 sem, aphronitri p^o. trientem. Coquitur

pix cū oleo, donec spissa fiat, & post eā adijciē ei resina, deinde cera, & secundum hāc ex interuallo magma. Vbi habet emplastrī figurā medicamentū, tollitur ab igne cū tepere cœperit, & aphonitru aspergitur sensim, ne superfundatur quod in cacabo est.

Ad podagram.

CLVIII.

AD podagrā caldam cū feruore, & tumore rubicūdo, quam caldā uocant, benefacit primis diebus herba urceolaris, item caseus mollis recēs per se, postea herbæ salis pusillum admiscere oportet. Item facit apiū uiride per se & cum polenta. Nec minus solanū, portulaca, plantago, spongia uel rhodia, uel africana mollis ex aqua frigida, lana succida ex rosa & uino. Subinde autē hęc omnia mutare oportet prius, quā calefiant. Prodest & omentū caprinū. Item faba molita cū suis ualuulis ex aceto cū melle diluto cōspersa & imposita, ducit enim sanguinem, & dolorē leuat. Benefaciūt & mala citria quā maxime cocta, ex acetī sextarijs tribus, donec madida fiāt.

da fiant: qbus tritis adijciť alumínis fissi p^o. uncía, myrrhæ p^o. sextās. Bñfacit & aloë aceto diluta, & per pinnā pedibus inducta. Itē opiū lacte muliebri dilutū. Mirificè uerò hoc facit cataplasma, id est, superpositū medicamentū. CLIX.

Tollit em̄ triduo dolorē lomenti hemina, feniculi seminis cyathi duo, polentæ tenuis cyathi duo. Cōmiscetur hæc in unū contusa, molita, trita, deinde conspergunt aqua pluuiā: et ita temperant, ne durū sit medicamentū, aut aquatū nimis. Impositū protinus leuat, triduo tollit dolorē. Hoc cōstat, si quis ter in mense inter denos dies usus fuerit, in nocte non laboraturum. CLX.

Ad frigidā podagrā, quæ sine tumore et rubore cōsistit, cataplasma: Piperis nigri moliti hemina, feniculi seminis cōtusi hemina. Coquunt ex aqua: utraque ubi tēperata sunt, adijciť axungia suilla, & dū calet, pāno spisso inducto medicamentū imponit. Benefacit ad idē genus & lini seminis, & fœni græci seminis, farinæ ordeaceæ, singulorum binī sextarij, cribrati in unum commiscuntur;

inde coquere oportet quod satis erit ex aqua & oleo: subinde calidum cataplasma etiam imponere. Ad hos benefacit & hybisci radix ex aqua mulla cocta & imposita. Item sabucum cum axungia uetere tritum & impositum. Adiectus & brassicæ cinis cum axungia, uel semen caulium. Vbi autem impetus cessauerit & in hoc, & in priore genere podagræ, calda aqua marina diu fouēdi sunt: uel, si hæc non erit, aquæ puræ feruenti salē adijcito, post epiphemate uti oportet, quod ad parotidas scriptū est. Tollit enim citò reliquias per sudores, & in futurum confirmat neruos, nec patitur facile uitiari.

CLXI.
Scio quendam hoc quasi acopo medicum usum in noctem, nec postea tentatum podagra, cum antè diu esset uexatus. Lanam succidam pondo libra, uini ueteris sextario diu lauabat: deinde expressam reijciebat: uino autem residuo adijciebat aphronitri usti pōdo sextantem, olei ueteris p^o. libram: reponerat in oleario fictili: utebatur, ut superius dicitur.

rius dixi, in nocte. Multis profuit ad corpus in duplici calceo pellem caninam habere.

CLXII.

Ad utramlibet podagram torpedinem nigram uiuam cum accesserit dolor, subijcere pedibus oportet, statibus in littore non sicco, sed quod alluit mare, donec sentiat torpere pedem totum & tibiam usque ad genua. Hoc & in presentia tollit dolorem, & in futurum remediatur. Hoc Anthero Tiberij libertus supra hereditates remediatus est.

Genera medicamentorum, & demonstrationes serpentum ictus, morsusque.

CLXIII.

Vtsis tutus, etiam si quando rus secesseris, ponā theriacarū compositiones, id est ad serpentū morsus, atque ictus medicamenta. Sed prius quæ cognita habui remedia, ne cui serpentes nocent, dicā. Habere ergo incinctū oportet peucedanum, uel ceruū cum captus est, in oculi angulo, qui est ad nares uersus, quæ inueniuntur sordes uirosi odoris, has Siciliæ uenatores diligenter colligunt, & habent in cincto propter an-

tedictam causam. Idem præstat & hiera
 botane, & trifolium acutum, quod ^{ἄξυα}
^{τρίφυλλον} Græci appellant; nascitur &
 hoc Sicilæ plurimum, nam in Italiæ re-
 gionibus nusquam eam uidi herbam, ni-
 si in Lunæ portu cum Britanniam pe-
 teremus cum deo nostro Cæsare, pluri-
 mum super circundatos montes. Est au-
 tem folijs, & specie, & numero similis
 communi trifolio, nisi quod huius ple-
 niora sunt, & quasi lanuginem quandã
 super se habent, & in extrema parte ue-
 lut aculeum eminentem. Sed huius fru-
 tex duorum pedum interdum, aut etiã
 amplior cõspicitur, & odorem grauem
 emittit, quorum nihil circa patrense tri-
 folium inuenitur. Sed utrasque superius
 dictas herbas, quas cum inueneris, præ-
 die notare oportet, & circũscribere sin-
 istra aure fruges aliquas ponentem, atq;
 postero die ante solis ortũ sinistra manu
 uellere, ita illigatas habere. CLXIIII.

In Africa, aut sicubi scorpiones sunt
 noxi, stellionem aridum incinctũ oportet
 habere. CLXV.

Theriace

Theriace prima. CLXV.

Theriace facit ad omniū serpētium
 morsus, & ictus, & adflatus. Miri-
 ficē eadem prodest & ad contusiones,
 & ad conuulsiones interiorum partium
 laterisq; ex qualibet causa, & pectoris
 dolores. Vitis albæ radicis pōdo octo,
 trifolij acuti seminis, quod & ipsum in
 extremo aculeū habet, uel eiusdem ra-
 dicis trepōdo, panacis p^o. iij. terræ ma-
 li. * p^o. v. rori marini radicis. * p^o. iij. la-
 seris. * p^o. iij. gīngiberis. * pond. iij.
 rutæ sylvaticæ. * p^o. sex. cumini thebai-
 ci. * p^o. iij. myrrhæ. * pond. iij. cumini
 æthiopici. * p^o. v. castorei. * p^o. iij. eryn-
 gij radicis. * p^o. iij. serpylli. * pond. iij.
 erui albi seminis moliti. * p^o. xij. Chio
 uino consperguntur contusa ac trita: fi-
 unt pastilli. * pond. unius, aut uictu-
 rjati. Dantur ex uino mero uetere, uel
 ex mixto, uel aqua: quæ si non fuerint,
 per se commanducandus erit pastillus
 & deuorandus.

Theriace secunda. CLXVI.
Alter pastillus ad eadē facit: Cinna

mi. .s.p°. iiij. serpylli. .s.p°. iiij. staphisa-
 griā, quam herbā pediculariā quidam
 uocāt, quòd pediculos necat, à quibus
 hoc nomen trahit, seminis. .s.p°. iiij. & ui-
 ctoriati, piperis albi. .s.p°. vi. peucedani
 lactis. .s.p°. viij. & uictoriati, glycyfidæ
 nigrae seminis, quam pœoniam Græco-
 rum quidam appellant. .s.p°. unius & ui-
 ctoriati, terræ mali. .s.p°. triū, nasturcij
 seminis. .s.p°. iiij, cachryos. .s.p°. duū &
 uictoriati, castorei. .s.p°. duum, saliuca
 .s.p°. quinque.

*Hic nonnullæ desunt compositiones: Theriace tertiā
 ad aspidem, Theriace ad uiperæ morsum propriē,
 Antidotos Zopyri, & media pars antidoti mithri-
 datij, quarum aliquæ hic ex Galeno secundo
 antidotorum restituuntur à*

Io. Ruellio.

Altera Theriace etiā ad aspidem. CLXVII.

Antidotos altera ad aspidis mor-
 sum siue præsumpta, siue post da-
 ta: gentianæ. .s.p°. iiij. trifolij. .s.p°. iiij.
 seminis eiusdē. .s.p°. duū, polij. .s.p°. iiij.
 mali terræ. .s.p°. pond. duum, peucedani ra-
 dicis, galbani, singulorum. .s.p°. duum,
 petrosæ

petroselinī. *.p°. iij. rutæ syluaticæ. *.
 p°. trium, pyrethri. *.p°. unius, herbæ pe-
 diculariæ, quã uocant ^{σαφίδα ἀργεία}, tan-
 tundem, maceris. *.p°. iij. uitis albæ ra-
 dicis. *.p°. duũ, piperis candidi tantun-
 dem, ammoniacæ guttæ. *.p°. unius &
 uictoriati, acori. *.p°. iij. uarbasci, aiuge-
 idæ, chamæleæ, marubij tenuis, cony-
 zæ minoris, cumini æthiopicī, lachry-
 mæ papaueris, castorei, feniculi semī-
 nis, agarici, casia rufæ, schoeni, idest iun-
 ci odorati floris, radicis ponticæ, singu-
 lorum. *.p°. ij. dauci cretici. *.p°. i. & ui-
 ctoriati, opopanacis tantundē, sagape-
 ni. *.p°. ij. & uictoriati, abrotoni. *.p°. i.
 & uictoriati, styracis dictamni, singu-
 lorũ. *.p°. unius & uictoriati, cinnamo-
 mi, nardi, singulorum. *.p°. iij. myrrhæ
 *.p°. iij. thuris. *.p°. unius, croci. *.p°.
 yij. anesi. *.p°. unius, cyrenaicæ lachry-
 mæ. *.p°. i. hinnuli coaguli. *.p°. iij. mel-
 lis attici, qd' ad ea excipiēda satis sit; inde
 sumit nucis abellanæ tuberculo, Sic præ-
 sumpta à morfu tuet. Hæc cōpositio ad
 Antipatrũ autorem refert, CLXXVIII.

LIII, 10

i 3

Ad uiperæ morsum propriè.
Non restituta. CLXIX.

Antidotos Zopyri ad lethalia uena-
na & omnem serpentis ictum efficax, ra-
tio componendi hæc est : Opobalsami,
*.p°. trium, nardi indicæ, myrrhæ, tro-
glitidis, iunci rotundi floris, cinnamo-
mi, characiæ, costi recentis, piperis lon-
gi, hypocystidis, piperis nigri, scordij,
meu cretici, cardamomi, singulorum
*.p°. iiij, thuris masculi, opobalsami, di-
ctamni, singulorū, *.p°. vi, petroselinii,
casia rufæ, singulorū, *.p°. viij, croci co-
ricij, *. pond. viij, mellis atticij quod ad
ea colligenda satis sit. Datur abellanæ
nucis magnitudine, si febris absit, ex uia-
no, febricitantibus ex aqua mulsa. Pro-
dest etiam sanguinem excreantibus, coe-
liacis, iocinerosis, lienosis, & renum
dolore uexatis, emortuos foetus & se-
cundas hærentes trahit. CLXX.

Antidotos mithridatis recipit hæc:
Meu, *. pon, duū, lachrymæ papaueris
pondo uictoriatii, styracis, *.p°. viij, po-
lij, casia nigra, fefelis, bdellij, piperis al-
bi, sin-

bi, singulorum. *. p^o. v. & uictoriati, hypocystidis succi, myrrhæ, thuris masculi, castorei, piperis lōgi, cyphis, malobathri foliorū, singulorū. *. p^o. vi. scordij, costi, singulorum. *. p^o. vi. & uictoriati, nardi syriaci. *. p^o. vi. dauci cretici. *. p^o. vi. & uictoriati, croci, cinnami, gingiberis, singulorū. *. p^o. vi. succi radicis dulcis, agarici, singulorum. *. pond. vij. & uictoriati,

Hec defuerant in compositione: sequentia in ponderibus & mēsuris & effectibus mithridatij compositioni, quæ est apud Galenum citato loco, consentiunt.

Acori. *. p^o. duū, phu. *. p^o. i. sagapeni *. p^o. ij. iris Illyricæ. *. p^o. ij. balsami feminis. *. p^o. duum, rutæ syluaticæ. *. p^o. ij. gētianæ. *. p^o. ij. anesi. *. p^o. trium, thlaspis. *. p^o. vi. & uictoriati, rosæ aridæ. *. p^o. iiij. mysi. *. p^o. iiij. acaciæ *. p^o. trium, commis. *. p^o. duū, cardamomi. *. p^o. ij. schoeni floris. *. p^o. vi. & uictoriati, opopanax. *. pond. sex, opobalsami. *. pond. sex & uictoriati, galbani. *. pond. sex, & uictoriati, resinæ terebinthinæ

*. p^o. sex & uictoriati, rubricæ lemnisæ
 *. p^o. vii, melle attico & uino chio con-
 spergito, donec habeat spissitudinē mel-
 lis. Reponitur uitreo uase. Dandū au-
 tem est his qui malum medicamentum
 sumperunt, fabæ ægyptiæ magnitudi-
 ne, ex uini meri, si poterit, cyathis sex:
 sin minus, mixti meracius cyathis qua-
 tuor cotidie. Et à serpente læsis danda
 erit. Ex mulso autem, quorum iecur du-
 rum est, aut arquati sunt, & quibus alio-
 quin urinā mouere studemus, Sed fabæ
 nostratis magnitudinis tussietibus, ocu-
 lis laborantibus, latus dolentibus: cæte-
 rum magnitudine ciceris celiacis. Pro-
 dest enim & his uiciæ magnitudo ante
 accessionem febrū, tetanicis, opisthoto-
 nicis, spalmo correptis. Adiuuat enim
 eos lupini magnitudine, sed cum aquæ
 cyathis tribus.

Antidotus Apulei Celsi. b. q. CLXXI.

Antidotus Apulei Celsi præce-
 ptoris, quam quotannis compo-
 nebat, & genere quodam publicè mitte-
 bat Centuripas, unde ortus erat, quia in
 Sicilia

Sicilia plurimi fiunt rabiosi canes. Facit enim ad horum morsum protinus quidam data per dies triginta, ita ut aquae, id est, liquoris timore nunquam tentetur: qui cum accidit, summo cruciatu ad mortem eos compellit, quos ob antea dictam causam *ὑδρόφοβος* Græci appellant. In ipsa autem correptione uti oportet ea, data cum rosae cyathis tribus & exigua aqua .p°.i. Hoc proficit, ut aquam postea sine timore sumant, & minus quidem liberati hac difficultate cruciantur. Ceterum nemo adhuc correptus hoc malo, quantum ego scio, expeditus est. Quamquam peruenit ad me opinio, esse in insula Creta barbarum quendam naufragio appulsum, maiorem natu publicè mercedem accipientem. Quinetiam cum liquore timet, & latratus edunt, spasmus uexatur: remedium, brachio sinistro alligato efficere, ut & potionem accipiant, & liberentur uicio: quod adhuc ante antidotum Celsi inter omnes quasi insanabile constitit.

CLXXII.

Hoc ego cum quærerem ab hospite

meo legato inde misso, nomine Zopyro, Gordiense medico, qd esset pro magno munere accipi. Dixit autē hyænæ corij particulā esse panno inligatam: qd ego adhuc non sum expertus, quamuis p̄tinus magna cura hyænā inuenerim, & pellē paratam habeā: quia nō incidit ex eo quisq̄, & opto quidē ne incidat: sed quia id nō est in nostra potestate, si casu inciderit, remediū habere oportet ad tantæ rei experimentum. Antidotus autem Celsi hæc recipit. **CLXXIII.**

Nardi syriaci, croci, myrrhæ, costi, cassiæ, cinnami, schœni, piperis albi, piperis lōgi, castorei, galbani, resinæ terebinthinæ, opij, singulorū, .x. p̄. iij. alterci albi, .x. p̄. ij. aneli, .x. p̄. i. apij feminis, tragacanthi, singulorū, .x. p̄. sex, mellis atticis sextariū unum, uini falerni uncia. In hoc maceratur tragacanthū & opiū pridie: postero die cōtusis cæteris, miscent̄ in melle galbanū & resina, fictili patella super carbones imposita resoluuntur: deinde arida asperguntur, & si opus est adijcī mel: & ut cerati teneri spissitudinem habeāt, & rursus patella super ignē

imponit, moueturque quæ sunt in ea, spatula fraxinea. Coquitur medicamentum, donec crocinum habeat colore: ultima quæ sunt uino macerata adijciunt: uase uitreo antidotus reponitur. Datur fabæ ægyptiæ magnitudine ex aqua. Facit autem etiã ad stomachi omne uitium, et præcipue quod cum fluore consistit. Facit & ad oculorum epiphoras, & ad tormina, & ad colicam inflationem, iecinoris, pectoris dolorem, tussientis, aduersus mala medicamenta omnia, serpentium morsus uel ictus. Oportet autem locum morsum à rabioso cane, uel à serpente diu tenere in exulcerationem: neque pati cicatricem ducere, ut uirus illa pertrahatur. CLXXXIII.

Extra itaque ea sunt imponenda, quæ etiã sana corpora exulcerant, ut allium, lepidium, celidonium, batracium, sinapis, scylla, cepa cum aceto. Optime facit & per se caprifici liber per se contritus & impositus hulceri. Item laser per se.

Compositio emplastri. CLXXXV.

Emplastrum antidotum, sed multo magis emplastri huius uis facit, quo Augusta propter huiusmodi casus

habuit compositum, & multis profuit. Accepimus à Triphone præceptore nostro: Iris Illyricæ, .x. p^o. v. castorei Pontici, .x. p^o. v. caprificus lactis aridi, .x. p^o. v. canis nigri adipis, .x. p^o. viij. eiusdem sanguinis, .x. p^o. x. resinæ terebinthinæ, .x. p^o. viij. leporis coaguli, .x. p^o. iiij. salis ammoniaci, .x. p^o. duum, laseris syrenatici, .x. p^o. duum, aut syriaci, .x. p^o. iiij. ceræ ponticæ, .x. p^o. xxxvi. olei ueteris cyathi duo, acetis scillitis cyathi tres. Arida ex aceto teruntur: quæ liquefieri possunt, oleo ad ignem liquefacto miscentur, mortario tritis & temperatis in mellis spissitudinem. Vitreo reponitur.

Antidotus Cassij. CLXXVI.

Antidotus Cassij medici facit aduersus toxicum potum. Eadem si quis uenenato telo percussus est. Præterea ad omnis serpētis morsus aut ictus. Præcipuè ad canis rabiosi morsus, bis die sumpta, .x. p^o. unius, ex aqua mulsa. Facit ad pectoris & lateris dolorem, & tussim, & omnia interanea inflatiōe, alioq; dolore, aut quouis correpta. Nar-

di spicæ syriacæ. .x. p^o. iiij. costi. .x. p^o. iiij.
 cinnami, gētianæ, casia, myrrhæ, singula
 lorum. .x. p^o. trium, croci. .x. p^o. triū, uuæ
 passæ purgata. .x. p^o. duum, schoeni. .x. p^o.
 duum, opobalsami. .x. p^o. duum, mysis,
 dauci, singulorū. .x. p^o. duū, cumini æthio
 pici. .x. p^o. duum, acori. .x. p^o. iiij. & uictori
 riati, asari. .x. p^o. unius & uictoriati, pe
 troselini. .x. p^o. unius & uictoriati, pipe
 ris longi. .x. p^o. i. & uictoriati, piperis al
 bi. .x. p^o. unius & uictoriati, phu pontici
 seminis. .x. p^o. trium, rapæ seminis. .x. p^o.
 iiij. nardi folia. .x. p^o. iiij. scyllæ uictoriati
 .x. p^o. pondus, feniculi seminis. .x. p^o. iiij.
 mellis atticī quod satis erit, ad uenenum
 & ad serpentes, ex uīno; ad cæteros do
 lores interaneorum, ex aqua.

Antidotus Marciani medici. CLXXVII.

Antidotus Marciani medici, cui
 quia nihil deest, τελεῖα dicitur græ
 cè, id est perfecta. Facit ad omnia hæc
 uitia, ad quæ superiores antidoti omnes.
 Hoc Augusto Cæsari componebatur.
 Cinnami. .x. p^o. viij. amomi. .x. p^o. vi. casia
 nigra. .x. p^o. xxv. croci. .x. p^o. xvi. schoeni

*.p°.v. thuris. *.p°.v. piperis albi. *.p°.
 duo. myrrhae. *.p°.x. piperis logi. *.p°.x.
 nardi indicæ. *.p°.x. S. nardi celticæ. *.
 p°.xvi. rosæ aridæ. *.p°.vi. costi albi. *.
 p°.duū, opobalsami. *.p°.iiij. laseris cire
 naici uictoriati pōdus, uel syriaci. *.p°.
 i. stœcados. *.p°.sex. gentianæ. *.p°.v.
 trifolij acuti radicis. *.p°.iiij. uel eiusdē
 seminis. *.p°.triū, scordij. *.p°.x. polij
 *.p°.v. asari. *.p°.duum, acori. *.p°.iiij.
 phu. *.p°.iiij. misy. *.p°.duum, dictamni
 *.p°.xij. ammoniaci guttæ. *.p°.trium,
 agarici. *.p°.duum semis, balsami semi
 nis grana. p°.xx. petroselinī. *.p°.vi. et ui
 ctoriati, rutæ syluaticæ. *.p°.trium se
 mis, feniculi seminis. *.pond. trium se
 mis, dauci cretici. *.p°.iiij. anesi. *.p°.
 duum, cumini æthiopici. *.pond. duū,
 rapæ seminis. *.p°.v. & uictoriati, na
 pi syluatici seminis. *.pond. trium, ana
 tis foeminæ recentis. *.p°.ij. anatis ma
 sculi sanguinis aridi. *.pond. iiij. hoedi
 masculi sanguinis aridi. *.p°.iiij. testu
 dinis marinæ sanguinis aridi. *.p°.vi. S.
 anseris masculi sanguinis aridi. *.p°.iiij.
 mellis

mellis attici qd' satis erit. Facit ad omnia:
hæc ego cōposita habeo, CLXXVIII.

Quoniam antidotos, quas optimas
sciūimus, posui in facientibus ad omne
malum uitium: aliud medicamentum
etiā ex multis rebus, simplicia quo-
que medicamenta, & propria remedia
monstrauī. Interdum enim hæc melius
aduersus quædam, quàm antidotos fa-
ciunt. Trademus autem singulorum ma-
lorum medicamentorum epotorum si-
gna, quò facilius intelligatur, qd quis-
que sumpserit, & qua ratione adiuuari
debeat.

Ad cicutam. CLXXIX.

Cicutam ergo potā caligo, mētiscq;
alienatio, et artuū gelatio insequi-
tur, ultimoq; præfocatur qui eam sum-
pserunt, nihilq; sentiunt. Adiuuari au-
tem debēt in initijs uino mero subinde
quamplurimo caldo, & per se, & cum
pipere, & cum styrace poto. Atqui ma-
ximè prodest lac asininum datum: si mi-
nus, uaccinum, aut quodlibet. Opor-
tet autem & aluum acri clustere ducere.

eorum, & extrâ super uentrem imponere
farinam ordeaceam, uel triticeam coctâ
ex uino caldam.

Ad opium. CLXXX.

Opium potum, quod quidam me-
conium uocant, ab odoris graui-
tate intelligitur: papaueris enim uiridis,
cuius succus est, qualitatem repræsentat.
Facit autem capitis grauitatem, gelati-
onem & liuorem artuum, sudoresque fri-
gidos manare. Præterea spirationem im-
pedit, mentem soporat, sensusque ab-
alienat. Adiuuari porro debent qui bibe-
runt, aqua cum oleo in uinum admixtis,
sæpius datis, & frequenter reiectis per
pinnam aut lorum uomitoriū. Prodest
& uini cyathus, & passii & olei cyathus
eadem ratione datus. Item uinum & ace-
tum pari mensura datum ex aqua mulsa
cum rosa eius mensuræ, ita ut ista subin-
de cogatur reijcere. Præterea caput ro-
sa & aceto sine intermissione curet, eo-
rumque pedes assidue fricentur manibus
siccis, aut linteo aspro inuolutis. Pro-
dest & sinapi ex aceto tritum, circumdatum
pedibus

pedibus eruribusq̄, & à somni tempore prohibere ne obsopiantur.

Ad altercum.

CLXXXI.

Altercum, quod Græci ^{ἰορκύα} _{μορ} uocant, qui biberūt, caput graue uenisq̄ distentum habent, mente alienabuntur cum quadam uerborū altercatione, inde enim hoc nomen herba trahit altercum: postea sopiuntur, & omni sensu carent, liuiscētibus membris eorum. Adiuuantur autē lacte potu asinino quāplurimo, uel quolibet alio recenti per se, uel decocto. Sed ij prius aqua mulsa sæpius pota cogātur per pinā nā reijcere. Opio læsi similiter curent̄.

Ad gypsum.

CLXXXII.

Gypso potu stomachus, ueterē dolore uasto urgetur, frigidus sudor subsequitur, oculi sanguilenti conspiciuntur, urina alba redditur, concrescit in aliqua parte uentris quod potum est, & tactu quasi saxum percipitur. Adiuuari autem debent qui his malis uexantur, lixiuio ē sarmentorum cinere facto quamplurimō potu. Item aqua thymū,

k

aut origanum decoctum habente.

Ad spumam argenti. CLXXXIII.

S Puma argentea pota, quam Græci λιθάργυρον dicunt, uentris infert grauitatem, inflammationem, postea dolorem cum urinæ difficili exitu procedente tempore: coloris quidem quasi plumbei sunt: præcipuè hæc deformitas circa faciem deprehenditur. Suppurât autem plurimæ partes eorum. Adiuuâtur secundum reiectionē aqua mulsa, acriq; curatione, pipere, myrrha, apij semine, pōdere pari in unū mixtis, ex eoq; medicamēto. * p^o. unius dare cum uini cyathis tribus quatuor ue cotidie potis.

Ad cerussam. CLXXXIII.

C Erussa, quam Græci φιμμήθιον uocant, qui biberunt, facile deprehenduntur, linguam enim albam habent, commissuras que dentium albicantes. Præterea nauseant, reijciunt potum medicamento, caligant, magis magisque uertigine quadam urgentur. Postea spiritus uia intercluditur, & præfocantur. Adiuuantur autem post uomitum ab oleo,

leo,

leo, uel ab aqua mulsa, cremore pisanæ caldo largiore accepto, sed bene uncto. Item lacte cū melle potō. Facit & malua discocta, concisa, sale & oleo pipeæ req̄ condita, & pro sorbitione data per se, uel cum urtica, herbaq̄ mercuriali. Profunt & nucleorum persicorum interiora ex uino trita atq̄ pota quamplurima. Item lixiuia calda ex cinere farmentorum facta.

Ad coriandrum. CLXXXV.

Coriandrum datum apparet quidem ab odore spirationis totiusq̄ corporis. Redolet enim & hoc herbam ut infectum. Intelligitur autem ex gustu. Facit porrò raucitatem, & mentem mouet. Adiuuari autem debent qui bibent, ex uino mero atq̄ plurimo, uel aqua marina, uel maria dura pota. Item ouis anserinis sorbilibus plurimum salis habentibus, uel iure gallinaceo, agnino uq̄ quampinguissimo, & salissimo per se potō.

Ad leporem marinum. CLXXXVI.

Leporis marini gustus nō absimilis

k 2

illotis piscibus, aut etiã putentibus: qui
sumpserunt autem, stomacho uesicãq;
adfiuntur, ita ut urinam quidem diffi-
culter, & cum dolore, purpureicq; colo-
ris reddant. Stomacho item tento & do-
lenti sunt, auersoq; ab omni esca, præci-
puè pisce. Nauseant præterea & subin-
de reiiciunt spumosa, interdum biliosa
aut sanguilenta, & maximè cum simula-
uit, aut nominauit aliquis piscem. In so-
mnis littoris pulsi fluctus uidentur sub-
inde audire. Oculi eorum exulceran-
tur, genæ inflantur. Coloris mali, & ue-
luti plumbei fiunt, minutatimq; per ta-
bem quasi phthistici consumuntur. Adiu-
uari autem debent hoc malo circũuen-
ti, lacte muliebri, uel equino, uel uaccia-
no, aut asinino quã plurimo cotidie per
se, aut cū melle sumpto. Prodest & ma-
uæ sorbitio benè uncta & salsa. Itẽ pro-
sunt malorum punicorũ grana adsidue
data. Benefacit & pix cedria, si quis in-
de bina, ternãue cochlearia eius sumpse-
rit per se, uel ex passi cyathis duobus tri-
bus'ue. Item benefaciunt iuniperi tritæ
quama

quāplurimo cū passo, aut per se data.

Ad salamandram. CLXXXVII.

Salamandra quibus data est, lingua exasperatur, corpus inualidum fit: præter hoc torpet rigoribus quibusdam & liuoribus quasi maculis uariat. Adiuuari autem debent quibus impacta est, melle quamplurimo per se, uel cum resina ex pinu, cuius etiam tenera folia cū herba quam Græci χαμαιπύδουρ appellant, decocta ex aqua mulsa profunt. Item lini seminis farina ex aqua mulsa sumpta quamplurimum bene adiuuat.

Ad aconitum. CLXXXVIII.

Aconiti gustus est auster atq; subamarus. Potum autem protinus facit corpus graue & displicens. Mordet autem stomachum & cor adficit: itaque sudor euestigio insequit, multus & frigidus, maximè circa oculos & frontem apparet. Inflantur intestina, & uēti plurimum emittunt, qui biberunt, capitisq; dolorem habent cum uertigine quadam adfiduè quidem, sed præcipuè cum se è lectulo leuare conantur. Proprium est

k 3

autem huius mali medicamēti protinus
 liuidos articulos & artus facere. Sed ad-
 iuuantur facilè qui id sumperunt, ruta
 quamplurima pota cum uino; item iure
 gallinæ pinguis uel bubulæ. Prodest &
 his uinum chamæpythyn decoctam in
 se habens, item acetum melle mixtum,
 in quo ferri stercus, quod *σκωρίον* Græ-
 ci uocant, ustum, prius inferuescat sæ-
 pius, & ita detur. Item proficit abroto-
 ni pondo sextans ex uino datum, & ori-
 gani pondo sextans eodem modo datū.
 Præcipuè autem adiuuabit, si quis coa-
 gulum leporis, hinuli, & porci in unum
 miscuerit, & dederit ex uini hemina aut
 cyathis tribus. *. pond. i. uel uictoriati
 pondus.

Ad cantharidas.

CLXXXIX.

CAntharides gustum & odorē si-
 milem pici è cedro factæ habent.
 Potæ stomachi dolorem, morsusq; ex-
 citant, præcipuè uesicæ. Quamobrè qui
 biberūt eas, difficulter urinā & cum san-
 guine reddunt, exulcerata scilicet uesi-
 ca: præterea animo subinde linquantur
 deficiunt

deficiuntq̄. Adiuuantur autem cum sa-
pius reiecerūt, passo cum oleo poto uel
omni lacte, sed debent plurimū eius su-
mere. Itē profunt eis nuclei pini per se
sumpti, uel ex aqua mulsā, aut ex passo
criti & dati. Item cucumeris semen pur-
gatum, & lini semen ex passo datum.
Adiuuat bene & ius pingue agninum,
uel ex bubula factum, & farina triticea
pultis more cocta, plurimū anserini ad-
pis habente. Prodest & samia creta. *.
p^o. iij. cū passi cyathis quatuor mixtisq̄
aqua datum. Item oleum irinum ex ru-
ta tritum & potum.

Ad buprestim. C X C.
BVprestis gustus est nstri similis. Fa-
cit autem tumorem stomachiq̄ in-
finitum dolorem, & inflat totū corpūs
in speciem hydropici. Adiuuatur aqua
ficus arida decocta, & ipsa ficu pluri-
mum sumpta. Item passo plurimum &
lacte muliebri, & iure suillo pingui ac-
cepto, & nitri. * p^o. iij. cum aqua hemi-
na dato, & cæteris quæ supra ad cantha-
ridas scripta sunt.

maior

k 4

Ad dorycnion.

CXCII.

DOrycnion gustum quidem habet lactis, potum uerò singultus crebros facit, & uomitus frequenter concitat. Reijciunt autē ab stomachoamenta, quæ etiã simillima torminosis, sub indec̃p̃ animo deficiuntur. Adiuuari autem debent læsi eo, lacte asinino, equino, bubulo, conchilijs omnibus crudis atq; decoctis.

Ad Ixiam.

CXCIII.

IXia, quam quidam chamæleonta uocant, odorem habet, cū sumitur, ocyzmi; pota autem linguæ tumorem facit. Mentem abalienat, uentremq; & omnes naturales exitus supprimit. Adiuuatur autē læsi ab ea, absinthio potu cū uino. Item castorei, .x. p̃. ij. dato ex uino cyathis quatuor, & rutæ fruticibus quinque uel sex. Facit bene & chamælea, .x. p̃. triū, ex uini cyathis tribus aqua mixtis, nec minus radix laseris ex uino data. Tragoriganum eodem modo datum.

Ad ephemeron.

CXCIII.

Ephemeron potū protinus quidem totum

totū os prurire facit uelut scylla tactū,
 postea etiā adurit quasi pipere mandu-
 cato, secundum hæc quoq; stomachum
 mordendo exulcerat: atq; qui id bibe-
 rint, primum ab ore sanguinem expu-
 unt, deinde ex stomacho cruorem rei-
 ciunt, postea per sellas, & iam abundan-
 tius eundem deiciunt. Adiuuantur
 autē læsi ab eo, polygonij succo quam-
 plurimo per se potō, uel arido trito pon-
 do libræ, dato cum aqua. Præmaceran-
 tur autē mala cydonia, aut uitis capreo-
 li, aut myrti baccæ, aut eiusdem folia.

Ad toxicum.

CXCIII.

TOxicum cuius sit gustus haud faci-
 le quis dixerit. Verum cum potū
 est, euestigio ciet dolorem omnium in-
 teraneorum infinitum, & uelut telo tra-
 iectorum, concitatq; mentis furorem,
 cogitq; exululare, & palpitare lingua si-
 militer decollatorū capitibus: nihil em̄
 potest intelligi ex uoce eorum. Adiu-
 uantur autem qui id biberūt, rosa pota,
 aut oleo irino, coactiq; frequentius rei-
 cere. Item aluo acri clysmo sæpius du-

siuā

k 5

cta, postea passo, lacte, & antidoto mi-
thridatio.

Ad pharicum. CXC V.

Pharicum & ipsum dicitur ex com-
pluribus componi, gustumq; habe-
re nardi. Potū autem facit spasmon, ci-
tō exanimat. Adiuuānt uerò læsi ab eo
salūca, id est, nardo syluestri quamplu-
rima ex uino sapius data. Item olusa-
tri radice aut semine ex uino dato. Be-
nefacit & hoc medicamentum: galbani
puri. .x. p^o. duum, myrrhæ. .x. p^o. unius cū
passi cyathis quatuor datū. .x. p^o. i. et hoc
etiam ad omne medicamentum facit.

Ad tauri sanguinem. CXC VI.

Tauri sanguinis potum quamuis
quis difficilē cælauerit, hūc tamen
uestigia cruoris relicta inter dentium
commissuras produnt. Nauseant autem
& præfocantur qui biberunt, cum gela-
tur. Sed adiuuātur aceto calido sapius
poto & iniecto per se, uel cum nitro la-
seris uel radice.

Ad lac potum. CXC VII.

Lac potum & gelatum odore spira-
tionis

tionis (si non confitebitur qui laborat)
 cognoscetur; præfocant autem & hoc
 homines. Adiuuari autem debet qui ab
 ea laborant, menta quâ plurima sæpius
 sumpta. Item coagulo agnino, lepori-
 no, porcino, uictoriati pondere ex aqua
 bis ter ue dato. Prodest & laseris radix
 cum posca, & aluus acri clysmo ducta.

Ad fungos.

C X C V I I I.

FVngis uenenatis cum quis laborat,
 primum nauseat, nec quicquam ma-
 gnopere reijcit; postea stomachum uen-
 trisq; & præcordiorum infinitos habet
 dolores, manant sudores frigidi per ar-
 tus, qui & ipsi gelantur celerrimè, nisi
 citè succurratur. Adiuuantur autem ra-
 dice ea quam nos edimus, acri quam
 plurima per se, uel cum sale manduca-
 ta, eius que semine, si ipsa non fuerit,
 pota ex uino. Item ruta ex aceto trita &
 pota proficit. Nec minus lixiuis cineris
 ex sarmentis pota. Adiuuat & nitrū ace-
 to dilutum & datum: eodemq; modo
 aris flos datus, & mel cum aceto di-
 lutum quamplurimum deuoratum.

Oportet autem & oleo antè multo posto cogere eos reijcere quātumcunq; potuerint, & eodem caldo subinde artus perunctos expressius fricare.

Ad Irudinem.

CXCIX.

IRudinem, quā quidam sanguifugam uocant, deuoratam, & adhærentem faucibus, eoque ipso molestiam, titillationemque quandam præstantem, excutere oportebit aceto quāplurimo epoto per se, uel cū sale, aut nitro, aut lasere. Idem faciunt & niuis glebulæ quamplurimū deuorata.

Medicamentorum malorum non nocet nominum, aut figurarū notitia, sed ponderis scientia; hanc porrò medicus nec quærere, nec nosse debet, nisi dijs, hominibusque inuisus meritò esse uult, & contra ius, fasque professionis egredi. Illas autē figuras, dico, & nomina necesse est ei scire, ut & ipse deuitet, ne per ignorantia aliquam sumat, & alijs idem præcipere possit: hoc enim propriū est Medicinæ, & illud execratissimi pharmacopolæ contrario oppositi uirtuti eius.

eius, ut & in cæteris artibus animaduertitur: nulla enim est, quæ nõ habeat aduersantẽ sibi sua specie similitudinis malignam professionem.

Ad suspensionem mali medicamenti. C C.

Quoties autem suspicio mali medicamenti accepta fuerit, primùm assumere oportet quæ nauseam faciunt, uel oleũ per se, uel cum aqua, & rejicere: deinde ea quæ uentrem molliunt, tanquàm lac, album ius pingue & salsum, chamæleam non cessantem iniicere clystere. Postea remedia propria ad singula quoque & antidotos sumere.

Implicitas Medicinæ partes inter se & ita connexas esse constat, ut nullo modo diduci sine totius professionis detrimento possint. Ex eo intelligitur, quod neque chirurgia sine diætetica, neque hæc sine chirurgia, id est, sine ea parte quæ medicamentorum utilium usum habet, perfici possunt: sed aliæ ab alijs adiuuantur, & quasi consumantur. Itaque quamuis ex magna parte ad diæteticos pertinentes compositiones iam exhibeatur

rimus, tamen quasi claudicat & uacillat
hic liber, nisi eas quoque compositiones,
quæ ad chirurgos pertinet, posuerimus
quarum initium ex emplastris faciemus.

Emplastrum Triphonis.

CC I.

EMplastrum chirurgi Triphonis sub
uiride quod facit cum uulnus ita
actum est, ut os lædatur, uel frangatur,
præcipuè caluarie, *κεφαλιχὴ* ideo à Græ
cis dicitur. Idem si os scabrum, aut pu
tre uetustate uitij factum est, expurgat
& educit, quantum eius alienum est. Fa
cit præterea ad canis morsum, & ad hul
cus recens molle. Squama æris cyprij
*.p°. xij, thuris. *.pond. vi, ammoniacæ
guttæ. *.p°. sex, resinæ pituinæ, id est,
ex picea arbore. *.pond. x. S. resinæ te
rebinthinæ. *.p°. vi. adipis uituli pon
quadrans, ceræ pond. triens, olei p°. se
mūcia, acetī cyathus unus & dimidius:
acetum intritum consumatur ad omnia
quæ teri debeant, dum leuia habuerint
mellis spissitudinem: cera, & utraque
resina cum adipe purgato & oleo lique
scāt, & incoquant, donec habeant spiss
si ceræ

si cerati temperaturam, feruentia superfundentibus rebus quae sunt in mortario minutatim, & pistillo subinde dum calet, & permiscebunt. Atque ita dum desinit feruere, emplastrum manibus subigetur, et redactum in rotundas ampliores, quas magdalidas dicunt, reponetur.

Emplastrum Megetis chirurgi. C C I I.

EMplastrum Megetis chirurgi sub uiride ad eadem facit, componitur similiter, accipit haec: Squamæ æris cyprii. *. p^o. xxv. ammoniaci guttæ. *. p^o. xxv. terræ mali, quod ἀριστολοχίαν Graeci dicunt. *. p^o. xx. iris. *. p^o. xx. aluminis fissi. *. p^o. xx. myrrhæ. *. pond. xxij. resinae terebinthinæ. *. p^o. iiij. pituinæ resinae. *. p^o. iiij. adipis taurini. *. p^o. iiij. ceræ. *. pond. iiij. olei ueteris sextarium unum, aceti acris sextarios, iiij. Componitur hoc medicamentum cum Caniculae sydus oritur, teritur in sole donec acetum omne consumatur. In quibusdam hoc emplastrum efficacius, in quibusdam superius positum inuenitur.

Emplastrum uiride Triphonis chirurgi. CCIII.
EMplastrum uiride Triphonis facit
 ad uulnera recentia, quo utebatur
 etiam in gladiatoribus, coloris boni
 ideo etiã appellabat. Recipit hæc:
 æris usti p°. sextantem, aluminis rotun-
 di p°. sextantem, salis ammoniaci pon-
 sextantem, thuris pollinis p°. sextantē,
 æruginis rasæ p°. trientem. Hæc terun-
 tur ex aceto aliquot diebus, postea ce-
 ræ p°. dua, resinæ frictæ p°. dua, cū olei
 ueteris p°. dextante, liquefacta ab igne
 mortario superfunduntur, & mixta ma-
 nibus subiguntur.

Emplastrum uiride Traſeæ chirurgi. CCIII.
EMplastrum uiride Traſeæ chirur-
 gi ad recentia hulcera minus acere:
 æris usti. *. p°. duodecim, salis ammonia-
 ci. *. p°. nouē. Hæc terere aceto per ali-
 quot dies oportet, donec uiridis color
 appareat, postea adijcere aluminis fisa
 si. *. pon. vij. Vbi iam omnia leuia facta
 fuerint, & mellis liquidæ temperaturam
 habuerint, cæ pondo libra, resinæ fri-
 ctæ pondo libra, cū olei cyathis quinq;
 liquefacta

liquefacta super ea adiiciuntur, & rursus mortario subiguntur. Refrigeratumque manibus subigitur ac reponitur.

Emplastrum Triphonis chirurgi uiride. CCV.

EMplastrum uiride Triphonis facit ad recentia uulnera, morsus hominum, sed precipue ad uetera hulcera, quae nullo modo cicatricem ducunt, & callos eminentes circa se habent. Oportet autem tunc non linteolo, ut caetera, inlinere, sed dilatatum magis manibus in magnitudinem uulneris satis crassum imponere, superque linteola carpta plurima, deinde spogiam nouam, ex uerbenis murto oleaeque factis. Constat ex his: æruginis. *. p.º. iij. squamæ æris. *. p.º. sex, thuris polinis. *. pond. vi. galbani. *. p.º. iij. aluminis rotundi. *. p.º. iij. resinæ pituinæ. *. p.º. xxv. ceræ. *. p.º. xxv. olei pon. sextante, terebinthinæ p.º. selibra, aceti quod satis est. Componitur eodem modo quo & superius scripta uiridia emplastra sunt.

Emplastrum uiride Gliconis chirurgi. CCVI.

EMplastrum uiride quod sui generis, meo iudicio, superat omnia, uo

catur Isis. Accipit hæc: æris usti, æris cy-
 prij, æruginis rasæ, salis fossitij, guttæ
 ammoniaci, thuris masculi, mali terræ
 rotundi, quæ ^{ἀρισολοχία σρογύλη} Græcè
 dicitur, mali terræ farmetorum, quibus
 unguentarij utuntur, dicitur autem ari-
 stolochia clematidis, aluminis rotundi,
 singulorum pond. unciam, myrrhæ, gal-
 bani, aloës, singulorum p^o. sextantē, ce-
 ræ p^o. trientem, resinæ colophonias p^o.
 iij. uel dua & bessem, olei sextariū unū.
 Hæc em galbano, resina, cera, et oleo su-
 per ignē liquefacta, miscetur mortario,
 præterea cæteris ex aceti sextario uno.
 Facit hoc emplastrū ad detectam mem-
 branam tegentem cerebrū: de industria
 à medicis cū terebratu exciditur, quod
 lædit eam os, uel alioquin detectam, ro-
 sa dilutum & impositum. Item facit
 ad capitis diutinum dolorem, quem ^{κεφαλαλγίαν} Græci appellant, dolenti lo-
 co raso superpositum, nec minus dies uī-
 ginti. Item facit ad oculorum imminen-
 tes epiphoras, superpositum frontibus.
 Cæteras eodē modo sanguinis eruptio-
 nes e

nes è naribus adiuuat. Et hulceribus factis eiusdem partis rosa dilutū prodest. Nec minus angina correptis faucibus, extrā superpositum, & toto collo. Parotidas inītia habentes discutit, suppurationis iungit. si quis emissarium collectionis apto loco, id est, infra sinum ubi collectio est, fecerit, quod ὑπόχυστρο Græci dicunt. Eadē ratione suppurationibus in mammis mulierum futuris, aut factis prodest, iūgīt omnem partem diuisam, & fibulis arctatam. Præcipuè cum intestina prolapsa & reposita sunt, atq; fartū uulnus, quod à Græcis dicitur γαστροσφία. Lateris, stomachi, uētris, iecinoris, lienis dolorē sedat. Adiuuat coeliacos, torminosos uētri toto circumdatū. Item uesicæ tumētī prodest. Eodē modo lumborū dolorem leuat. Ad luxatum omne & eiectū, & repositum articulamentū benefacit. Et ad podagrā præter quoduis aliud medicamentū satis cōuenit, & huic mirificè prodest. Fistulas rosa dilutū sanat. Ad carbūculos & cancer impōnendū est: purgat em̄, nec patitur latius

serpere: uetera hulcera cicatricē ducere cogit. Punctus neruorū musculorū, qui periculofissimi sunt, quos *νύγματα* Græci dicūt, sine incisiōe aut diuisione sanat cyprio oleo dilutum. Ad neruorum uitia omnia acopo melius facit.

Eiusdem nigrum.

CCVII.

EMplastrum nigrum eius Barbara dicitur, facit ad omne recēs uulnus & contusum, hoc pleriq; in gladiatoribus utuntur. Picis brutiæ. .x. p^o. centum, resinæ frictæ. .x. p^o. centum, bituminis iudaici. .x. pon. centum, ceræ. .x. p^o. centū. Hæc cōcisa in minima frustra, coquantur cum olei sextario uno donec spissentur: quibus depositis ab igne, & desinentibus nimis feruere, adiicitur spumæ argentiæ. .x. p^o. x. cerussæ. .x. pond. x. aruginis. .x. p^o. v. Et hæc autem cum acetī hemina terere oportet, & minutim aspergere, ne efferuescat medicamentū. Vbi his adiectis & intermixtis intepuerit medicamentum, opopanax oleo dilutus exiguo. .x. p^o. duum adijcitur; deinde refrigeratū manibus, & subactum

actum medicamentum, & in partes diuisum, reponit. Huic ergo emplastro, cum ita compositum est, dum adhuc modice calet, adijcitur thuris pollinis pond. trientem: & mirum, quanto efficacius est, sine dolore atque tumore conseruat uulnera, & celerius sanat.

Emplastrum nigrum Traſeæ chirurgi. CCVIII.

EMplastrum Traſeæ chirurgi facit ad omnia recetia uulnera. Proprie autem ad neruorum musculorum punctus, contusiones, luxa: & in totum, tumorem non patitur fieri, articulos incisos iungit. Idem & gladiatorum, & omnium hominum ad periculosa uulnera mirifice facit: sinus ueteres, & fistulas iungit: interius iniectum primum, & postea extra positum. Cerae p^o. iij. picis brutiae p^o. iij. resinæ frictæ p^o. iij. bituminis saguntini, quod est natura liquidum, p^o. iij. cerussæ, æruginis, chalcitidis, misis, aluminis fissi, aluminis rotundi, melanterias, quæ creta sutoria dicitur, qua ligulæ calceolorum denigrantur, gallæ syriacæ, singulorum pondus libra. Hac

aceto teruntur donec leuia fiant : quibus mellis habentibus spissitudinē, cera, atq; alia quæ igne liquefiunt, bitumenq; super ignem solutum, superfunduntur his quæ sunt in mortario, postea medicamentum manibus subigitur, & reponitur uase fictili acetum habente.

Emplastrum nigrum Aristi. CCIX.

EMplastrum nigrū Aristi chirurgi facit ad omne recens uulnus mirificè, ad punctus neruorū & ad musculorum. Item ad contusum, luxum, præcipuè ad ossa fracta. Sine alligatura enim interdū dimidio celerius sanat ea, & sine dolore seruat: iungit sinū. Habet autem hæc: Spumæ argenteæ, .x. p^o. ducentorum, aluminis fissi, .x. pond. xxx. picis hispanæ, .x. p^o. centum, bituminis iudaici, .x. pond. centum, propolis, .x. p^o. xxx. æruginis, .x. p^o. x. ceræ, .x. p^o. centum, ammoniaci guttæ, .x. p^o. xxv. terebinthinæ .x. p^o. l. olei ueteris sextarios quatuor. Olei inferuescit spuma argentea trita curiose: deinde adijci bitumen, & ipsum contusum & tritū, Vbi hæc cerati molis hæc

lis habent temperamentū, pix adijcienda est: deince cera & propolis, postea ammoniacum, à quo ærugo, ultimū alumen aspergitur. Oportet aut ubi tumor suspectus est, lanam succidā ex uino sine oleo superponere.

Emplastrum Triphonis. C C X.

EMplastrum nigrū Triphonis, Basilicon appellatur, facit ad cōtusa, & canis morsum, & furunculos. Idem rosa dilutum explet concaua uulnera. Picis brutiæ. *. p°. xl. resinæ. *. p°. xl. galbani. *. p°. ij. olei cyprei. *. p°. fescūcia, cū oleo cōmuni. *. p°. ix. liquefiet, & coquitur donec coëat, post hoc resina adijcitur: deince emplastri habens temperamentū, deponitur cacabus, & tepente medicamento galbanum dilatatum, ne uno loco subsidat, adijcitur.

Emplastrum Aristichirurgi. C C X I.

EMplastrum nigrū, quod τετραφάρμακον dicit, facit ad eadē. Recipit hæc: Ceræ, picis, resinæ frictæ paria pōdera, adipis taurini dimidiū: unā omnia coquuntur, donec emplastrum fiat.

Emplastrum nigrum Dionysi chirurgi. CCXII.

EMplastrum Dionysi chirurgi facit ad mediocria uulnera, & in teneris corporibus puerorum. Idem iungit bel le uulnera, & sine tumore seruat. Spumæ argenteæ. *. pon. cxx. olei sextarios duos. Hæc super ignem mouentur, donec cerati habeant temperaturam; post hoc adijcitur aluminis. *. p^o. xlv. & decoquitur usquedum rufum medicamētum fiat: post hæc adijcitur resinæ colophonia. *. pond. xlv. ceræ. *. p^o. xlv. ubi emplastri omnia habuerint spissitudinem, deponitur cacabus, & tepente medicamento, & cum desierit feruere, adijcitur galbanum minutatim dilatatū, quò facilius soluatur. *. p^o. iij.

Rursum eiusdem.

CCXIII.

Alterum rubrum medicamētum, quo uenatores utūtur, facit ad canis morsum & omnium quadrupedum. Item & ad offensionē in stirpe, & cetera uulnera mediocria. Spumæ argenteæ p^o. quinque semis, olei ueteris p^o. dua. Hæc coquantur donec coëant: deinde adijcitur

adijicitur æris squamæ p^o.uncia, & co-
quitur donec colorem rufumumat; po-
stea adijicitur ceræ p^o.triens, resinæ frī-
ctæ p^o.duo, ammoniaci guttæ, deposito
paulisper cacabo, pond. quadrans, gal-
bani item diuisi in minimas partes, &
rursus reposito ad breuē tempus, atque
iterum reposito & non feruenti, galba-
ni pondo sextans.

Coloris incerti.

CCXIII.

EMplastrum coloris incerti facit ad
omnia mediocria uulnera, quadru-
pedum morsus, contusa uel incisa articu-
lamenta (ut fit) cum ad dētem peruenit
pugnus. Idem ad furunculos mirè facit,
& strumas omnemq; duritiem discutit,
si id quis perseueranter imponat. Item
cicatricem ducit diutini hulceris, & in
totum ad omnia leuia in quotidianos
usus mirificum est: tumorem non patia-
tur fieri neq; pus. Hæret, ut fasciā nō sit
opus. In balineo non excidet. Hoc ip-
sum est quod tu desiderasti. Olei uete-
ris pondo quinque, spumæ argēteæ p^o.
quinque. Hæc coquuntur donec coëat,

postea adiicitur his resinæ pituinæ p^o.
quinque, Vbi emplastri habet tempera
mentum, adiicitur propolis inalienata
synceræ & bonæ, qualis est attica, p^o. se
libra, deinde in cacabo deposito uisci de
quercu lecti p^o. quadrās; hoc semper ha
beo compositum.

Emplastrum Euelpisti chirurgi. CC XV.

EMplastrum luteum Euelpisti chi
rurgi facit ad tenera corpora me
diocriter læsa et abrasa, quæ *ἀπὸ σίγματος*
Græci dicunt. Spumæ argenteæ p^o. seli
bra, olei hemina, coquunt dum coeant
deinde adiiciuntur ceræ p^o. duo, resinæ
pituinæ p^o. duo.

Emplastrum Epispasticum. CC XVI.

EMplastrum quod aperit & educit
pus, uel si quid aliud subest, *ἐπιπαστικὸν*
dicitur, ceræ p^o. libra, resinæ tere
binthinæ p^o. libra, nitri rubri pondo li
bra; hoc teritur ex cinere lixiua, donec
leue factum habeat mellis spissitudinē,
postea supradicta cum olei cyathis sex
liquefiūt ad ignem, quibus adiicitur thu
ris pollinis selibra, & ita quæ in cacabo
sunt,

sunt, mortario superfunduntur & commiscuntur. CCXVII.

Emplastrū albū ex sale, *διαλωμ* Græci dicunt, facit ad omnem duritiē & ditinum dolorem, et ducit sudores, idem hulcera uetera & callosa renouat, & facilius alijs medicamentis quæ hoc pollicentur, cogit cicatricē ducere. Salis marini, cerussæ, olei ueteris paria pondera. Coquitur cū oleo cerussa donec coëat, & postea sal admiscetur. CCXVIII.

Emplastrum aliud ex sale nigrū efficacius, idem ad omnia facit, sed recipit singulorū p^o. libram similiter, olei autē ueteris triplex adijcitur. CCXIX.

Emplastrum album ad combusta & perniones; cerussæ p^o. libram, olei myrte p^o. librā, spumæ argenteæ. *. p^o. xxiij. ceræ ponticæ p^o. libram. Cerussa & spuma argentea coquuntur cum oleo donec coëant; postea adijcitur cera. CCXX.

Emplastrū album Pacchij Antiochi. CCXX.

EMplastrum album Pacchij Antiochi, quo uti oportet cum in mammis mulierū, alio ue quouis loco duritia

fuerit, quæ ad omne medicamentū exasperatur, quam Græci καρκίνωμα aut κακοήθεις uocant. Facit autem ad combusta & uetera omnia, quæ non facile cicatricem ducunt. Item ad hulcera ex frigore, uel per se facta. Præcipuè uerò ad ani uitia difficilia & uetera, rosa dilutū. Cadmiæ botryitis. *. p^o. viij. pompholygos cypriæ. *. p^o. viij. molybdenæ lotæ *. p^o. v. thuris masculi. *. p^o. iij. ceruffe *. pon. lxx. spumæ argenteæ. l. ceræ ponticæ. *. p^o. viij. resinæ terebinthinæ. *. p^o. yij. olei murtei. *. p^o. centum. Quæ sunt dura, teruntur ex uini ueteris sextario uno in quo die & nocte macerentur. Alterci albi, iridis, fertulæ campanæ, terræ mali, papaueris syluatici capitum corticis, singulorum. *. pond. vi. Cū leuia facta fuerint, & mellis spissitudinem habuerint, tunc murteū oleum minutatim in mortario adijciatur: & cum fuerint temperatura liparæ, medicamentum coniicitur in nouo fictili cacabo, & coquatur pruna non nimis acri, moueaturq; sine requie ne aduratur: cum emplastri temperaturam

peraturam habuerit, resinæ cera adi-
ciatur. C C X X I.

Emplastrum ad combustum mirifi-
cè facit: cum multis usus sim, nullū ma-
gis probo, protinus enim impositū mi-
tigat: postea tollit dolorem, statimq; in-
finita celeritate per sanat. Spumæ argen-
teæ p^o. selibram, adipis suilli purgati p^o.
selibram, ceræ ponticæ p^o. selibrā, ouo-
rum alforum uitellos sex, quos terere o-
portet, & miscere spumæ argenteæ &
tritæ, ceram cum adipe liquefacere, de-
inde pati coire, postea in unū miscere.

*Lipara ad intertrigines & exaspera-
tionem.* C C X X I I.

Lipara ad intertrigines & exaspera-
tionem, tumorē ani mirifica. Spu-
mæ argenteæ p^o. triens, cerussæ p^o triēs,
thuris pollinis p^o. triens, aluminis fissi
p^o. quadrans, adipis suilli curati p^o. qua-
drans, uini austeri ueteris hemina tres,
rosæ sesquilibra, olei acerbi selibra. Te-
runtur spuma, cerussa, alumen ex uino,
deinde adjicitur thus minutum & cre-
tum; & cum primum hæc læuia parue

rint, cum oleamentis ex uino adipem liquefactum cum rosæ p^o, quadrante miscere in unum oportet.

Lipara rufa.

CCXXIII.

Lipara rufa facit ad fissuras ani diutinas, quas *goryodas* dicunt: eadem & eiusdem partis exulcerationes, & uicia diutina benefacit. Spumæ argenteæ .x. p^o. xxxvi. cerussæ. .x. p^o. vi. chalcitidis usta. .x. p^o. vi. mysios. .x. p^o. vi. resinæ terebinthinæ. .x. p^o. xij. ceræ. .x. pond. vi. olei murtei sextarios. S. ij. aquæ p^o. sextans.

Cum aqua teruntur quæ prima posita sunt & olei pōdo dimidio, cū reliquo oleo cera & terebinthina liquefacto mortario superfunduntur.

Ad condylomata.

CCXXIII.

Ad condylomata facit bene elateriū siue cera: qd̄ est succus cucumeris syluatici, cōpositus, ratione q̄ in pastillos redactus, ex aceto dilutum & perunctum. Itē propolis per se subacta & more emplastrī imposita. CCXXV.

Facit bene & resinæ terebinthinæ. .x. pondo. vi. ceræ idem in uinum cocta igni,

igni, quātum possunt gagatis lapidis tri
ti recipere. Multis & iris contusa & ex
uino mixta, cocta & posita uelut farina
ordeacea profuit. Facit & androniū me
dicamētum, qd' in itid' posuimus, ad con
dylomata uino dilutū bene. CCXXVI.

Hoc medicamentum mirificè pro
dest. Aluminis melini. *. p°. centū, chal
citudis. *. pond. l. fæculæ. *. pond. l. Tea
ritur aceto, cum opus est uino aut aceto
diluitur.

Ad hæmorrhoidas. CCXXVII.

Hæmorrhoidas sic curare oportet
medicamento. Perungatur cen
tauri succo p°. duum. Hæc herba latinè
fel terræ dicitur, & ubiq; in agris nasci
tur. Est autem tenuis multorum ramo
rum in rectum surgentium, florem ha
bet exiguum purpureum. Absinthij suc
ci. *. pondo duum, aluminis liquidī. *.
pondo. ij. herbæ pedicularis. *. pondo
duum, misyis. *. pondo unius, mellis
quātum ad comprehendenda ea satis erit.
Hoc peruncto interius ano, aut lana
tincta & interius trusa, cum defecerint

ad fellam, & apparuerint totæ, medicamento rursus bene tangendæ sunt undique, & præcipuè radices earum carbassifis ducūt, specilli latitudine, subinde hauriente, medico cumulante medicamentum, & adstruente, imprimētēq; donec combibant; totum enim in ea est, ut ab omni parte saturentur. Est autem hoc medicamentum: Chalcitidis usta, .x. p^o. iiij. æris floris usti, .x. pond. iiij. misyis usti, .x. pond. trium, æris squamæ, .x. p^o. duum, disphrygis, .x. p^o. duū, foreos usti .x. p^o. duum, auripigmenti, .x. pond. duū. Hæc omnia teruntur, & sicca (ut dixi) hæmorrhoidibus imprimūtur undique: post hoc tenue, simplex, rarum linteolum imponere oportet, & super hoc panem autopyron ex aqua maceratum & tritum, rosaceo oleo adiecto. Hoc medicamentum sine magno labore circa septimum diem cadere cogit hæmorrhoidas. Oportet autem bis die panem imponere, nōnunq; in nocte si circumtensionem senserint aquario, die auriscalpio auerso, quam partem *κναθίσκος* Græci uocant

euocant, sensim tentare, mouere ab alie
 natam oportet, quò celerius excidat hæ
 morrhoides. Hoc medicamētum omnē
 carnē, & omni parte corporis exhulce-
 ratam, & excrescentem, & eminentem,
 sine magno morfu tollit. CCXXVIII.

Si quando non exhulceratas eminen-
 tias tollere sine ferro uoluerimus, ut uer-
 rucas, neuos, aliæue eius generis, hoc me-
 dicamento utimur. Calcis uiuæ. p. sex,
 faculæ. .x. p. trium, uitri usti. .x. p. triū.
 Hæc terere oportet ex cinere lixiua, ex
 caprifico uel sarmētis, donec leuia passi-
 habeant temperamentum, deinde adij-
 cere rubricæ aut atramenti quod possit
 colorare ea: deinde patella fictili coque-
 re ad mellis spissitudinem, atq; puxide
 nigri plumbi reponere. Melius autē re-
 cens facit, cuius usus est talis, quod de-
 stinatū erit tollere, id ipsum specillo ob-
 linetur crassius, ex interuallo penicillo
 absterget: & cum satis nigrū quasi per-
 unctum uisum fuerit, desinere oportet
 bit imponere res, & abstergere, & panē
 ex aqua imponere & rosa. Hoc & stru-

720d

m

mas sanat antequam suppurent. Oportet autem, cum hoc medicamentum causam fecerit in strumis, nullum aliud medicamentum adhibere, sanæ enim ita fiunt.

C C X X I X.

Cum uerò aliqua pars suppurauerit, & timidus fuerit ad sectionē cui id acciderit, uiscum quamplurimum colligere oportebit: eumque cum cinere lixiui diutius terere, & aluta inductum imponere, ita formata, & in tantum spacium circumsecta, quantum et quale uolumus hulus, id est, emissariū uomicæ fieri, & ea parte scilicet imponemus, quantum necesse erit aperire. Hoc eodem medicamento sæpe dolores diutinos pectoris, lateris, lumborum sustuli, cum ad nullum malagma aut auxilium cedebant: exulcerata enim minima parte cuiusque dolentis loci, humoribus postea uitium ueluti eijciebatur.

Ad eadem uitia.

C C X X X.

MElior triphera, hoc enim nomen superius positū, medicamentum appellatur: facit ad omnia quæ ferro debent

bent

bent tolli sine magno dolore. Idem hæ-
 morrhoidas productas medicamento,
 quod suprâ positū est, tollit. Vñ nimis
 iacētem sine periculo per auriscalpium
 lana inuolutū perunctam, ex parte qua
 tollenda est, amputat. Oportebit autē po-
 stea aqua mulsea gargarizare, & lentis
 atq; rosæ aridæ aqua decoctæ. Eadē res
 & palpebram pilosam remediât, si quis
 radices aduersus naturā pilorum natas
 oblinierit, donec locus earū niger fiat.
 Recipit hæc: aris floris, .x. p^o. triū, calcis
 uiuæ, .x. p^o. sex, tapsiæ radicis, .x. p^o. sex, fe-
 culæ, .x. p^o. triū, nitri, .x. p^o. duum, auripig-
 menti, .x. p^o. duū, fellis taurini, .x. p^o. sex.
 Teruntur ex cinere lixiua qua culinarij
 utunt, donec habeat mellis liquidi tem-
 peramentum. Reponitur puxide nigri
 plumbi. Hæc puxis in ampliorem sta-
 gneam mittitur, habentē cinerem lixiuā
 usq; ad operculū minoris. Oportet autē
 & hoc medicamētum colorare rubrica
 uel atramēto. Huic medicamento si ana-
 tis sanguinis quasi duæ ligulæ adiunctæ
 fuerint, minus mordebit. C C X X X I.

Quatenus acrium & exulcerantiū medicamentorū habita est mentio, ponemus qua stygmata tollūtur in dignis, & in multis. Hęc calamitas ex transuerso accidit, ut dispensatori Sabini Calui naufragio in ergastulo deprehenso, quē Triphon multis delusum, & ne casu quidem literas confusas ullo medicamento habētem, liberauit. Alij candidi spicę capitis tritę, cū cātharidibus uiginti alexandrinis (sunt autē uarię & oblongę) sulphuris uiui. .x. p. .i. & uictoriati, chalcitis. .x. p. as semis, cerę pondo triens, olei pondo triens, ceram cum tritis cęteris admiscuit & imposuit.

Intestini extremi prolapsio. CCXXXII.
Intestinum extremum quibus prolabitur & excidit, quoties prodierit, toties uino calido, uel uerbenis, uel cinere lixiua lauari oportet & reponere. Prodest & pice liquida perūgere & cedria. Interdum uel Andronio perungere, & sicca reponere. Facit & cinis ex famentis cribrata aspersa, alumen fissum tritum bene, & eodem modo aspersum, atq;

atq; intestino reposito. C C X X X I I I.

Ad testiculi tumorem cupressus bac
cæ ex uino coctæ conueniunt, ex faba
quali cõcha multo cum cumino cocta,
Item uua passa cū cumino cõtusa in mo
dum malagmatis, melle quantū satis est
admixto. Idē uua passa, nucleata, contu
sa ac mixta eiUSDē mēsuræ uel pōderis.

Ad ueretri tumore & dolorem. C C X X X I I I I.

AD ueretri tumorem lens ex aqua
cocta, & trita, rosaceo oleo mi
xta prodest. Si maior tumor erit, mali
granati corium ex aqua coctum & tri
tum, lenticulæ pari pondere admiscere
oportet. C C X X X V.

Si hulus fordidū erit, aut cancer ten
tauit, aut iam occupauit, Andronios ex
uino benefacit. C C X X X V I.

Si cicatrix ducenda.

Desideratur. C C X X X V I I.

Omne hulus in omni parte corpo
ris fordidū (id aut est cum candicat, &
quasi crustam perductam albam habet)
purgat mel per se, iris arida contusa, uel
cum melle. Eadē ratione & terræ mali,

III.

m 3

& panacis radix purgat sordida hulcera. Mirificè & hoc medicamentū purgat, etiam si cancer tentat, est autem leue: auripigmētī quod Græci ἀστεινός dicunt. .x. p^o. sex, æris squamæ. .x. p^o. trium, elaterij. .x. p^o. i. chartæ combustæ cinis. .x. pond. iij. cū opus est, cochlearia tria rosæ cyatho permiscentur, inde lintheola carpta continguntur, atq; ita hulceri superponuntur. Hoc medicamentū citò, & sine ullo morfu expurgat sordidissima hulcera. C C X X X V I I I.

Omne purū hulus & concauum replet Basilice rosa diluta, ut superius dixi, propè aut hoc medicamentū. Medullæ uitulinæ. .x. p^o. iij. adipis anserini. .x. p^o. duū, butyri. .x. p^o. duum, medullæ ceruinæ. .x. p^o. duū, ceræ. .x. p^o. iij. terebinthinæ. .x. p^o. ij. mellis. .x. p^o. fescūcia, rosæ. .x. p^o. fescūcia, resina cū rosa liquefcit, cui miscentur calenti mel & cera, cū cera præcalfacta in feruētī aqua cōtundunt, atq; ita superioribus miscentur. C C X X X I X.

Omne hulus luxurians & crescens carne cōpescit chalcitis per se trita, uel
arīs

æris flos ustus, Bene aut & propriè hoc
 medicamentum facit, quo Meges ute-
 batur: Calcis uiuæ. *. p^o. duū, thuris. *.
 pond. unius, æris squamæ. *. p^o. unius.

Triphonis medicamentum. CCXL.

Triphon chirurgus carnē eminen-
 tem hoc medicamento compesce-
 bat: æris floris usti. *. pond. vi. chalcitis
 ustæ. *. p^o. iij. mysis usti. *. pon. iij. æris
 usti. *. p^o. iij. Hoc acre est, & quasi cau-
 terium crustam altam facit: quāobrem
 cancer non patitur impositū serpere, o-
 mnem eruptionem sanguinis ueluti cau-
 terium sistit. Et hoc autem, & quæ di-
 ximus imminuit, Cicatricem quoq; du-
 cit, si quis tincto, extractoq; specillo, qd'
 ei quasi puluis adhæserit, exiguo oras
 hulceris tetigerit. Sed propriè cicatri-
 cem medicamenta hæc ducunt:

Triphonis ad cicatricem. CCXLI.

Emplastrum efficax ad cicatricē du-
 cendam: Spumæ argenteæ. *. p^o.
 quinquaginta, mysij usti: chalcitis ustæ,
 aluminis fissi, cerussæ, singulorum. *.
 pond. iij. resinæ terebinthinæ. *. p^o. xij.

m 4.

cerae .x. p^o.v. Cera & resina liquefiunt,
deinde cum refrixerunt, raduntur, sicca
& bene trita adijciuntur et cōmiscuntur.

Emplastrum diacadmias. CCXLII.

Emplastrum *δία καδμίας* Græci dicunt, quod cicatricem ducit, cadmiae p^o. libra, chalcitidis ustae pondo libra. Hæc teruntur ex uini falerni heminis tribus, donec liquefacta mellis habeant spissitudinem: postea fit ceratum ex cera p^o. iij, resinæ frictæ p^o. iij, olei murtei p^o. iij. Cum refrigeratum est, raditur et misceat his quæ in mortario sunt. Sunt qui liquefacta hæc ipsa dum calêt, mortario superfundunt, et ita subigunt.

Ad papulas et porriginem. CCXLIII.

Ad papulas in capite efferuescentes, uel qualibet parte corporis totius porriginem, staphisagria trita, et nitrū decoctum tritum pari mēsurā, in mixto oleo & uino austero, ante desudationē corporis ac postea. Item alumen liquidum ex aceto staphide agria adiecta. Ad epiphoram uerò toto corpore efferuescentem medicamentum prodest.

Ad

CCXLIII Ad ignem sacrum. CCXLIII

Ad ignem sacrum benefacit medicamētū; rutæ uiridis p^o. triēs, spumæ argenti p^o. bes, aceti sextarius unus, olei uiridis sextarius. Cum aceti parte in spuma & ruta terūtur donec leuia fiant, postea quod superest aceti, uicibus cum oleo adiicitur. CCXLV.

Ad ignem sacrum coriandrum per se tritum benefacit, est enim res uirosa; uel cum pane eodem modo & menta prodest, & cinis de filice facta, aqua cōspersa, oblinita. Item cimolia creta succo solani diluta. Et per se solanum, uel cum pane prodest. CCXLVI.

Facit & ad hoc medicamentum bene; sulphuris uiui, opij, singulorum p^o. semuncia, spumæ argenteæ pond. unacia, passo miscentur. Item hoc satis prodest, cerussæ. * p^o. viij. aluminis fissi. * p^o. trium, thuris. * p^o. trium, croci. * p^o. duum, sulphuris uiui. * p^o. duū. Teruntur hæc solani succo, cum opus est uino diluantur.

BA m 5

Ad zonam. CCXLVII.

AD zonam, quam Græci ^{ζώνη} dicunt, faciūt quidem ut supradicta omnia, præcipuè cicuta uiridis, bene trita & imposita. Item hoc medicamentū: cerussæ. * . p^o. xxxviij. aluminis fissi. * . p^o. xij. croci. * . p^o. i. thuris. * . pond. duū. acaciæ. * . p^o. viij. dyphrygis. * . p^o. duū. opij. * . pond. duum. Ex aqua teritur, & cum opus est, ex eadem dilutum perungitur. CCXLVIII.

Ad idem melius facit, gallæ, aluminis rotundi, chalcitidis, cretæ sutoriæ, singulorū. * . p^o. duum, mysus, corticis malorum, acaciæ, singulorum. * . pon. iiij. calcis uiuæ. * . pond. xvi. Malt cortex in aceti sextario uno decoquitur donec mada fiat; deinde teritur acacia aceto eadem, macerata nocte & die admiscetur & unà teritur. Postea cætera adiunguntur, & fiunt pastilli: cum opus est diluantur aqua.

Ad utrunq; autem genus uisij, mirificè medicamentū Andronicum facit.

Ad

Ad impetigines. CCLIX.
AD impetigines uua aminea, quæ sic dicitur, bene facit. Est autē ruberrima, & in uepribus nascitur, qua fricari oportet impetiginem, quoad curetur & non appareat; hoc autem diebus fit paucis.

Ad suggillationes. CCL.
Benefacit huius radicis recentis succus, ad suggillationes & liuores perunctus. Scabiem tollit sulphur nigrum oleo mixtum communi, atq; in cerati spissitudinem redactum. Hoc etiam lepram, & quam Elephantiam dicunt, sanat: & omnia quæ efferuescunt per se cum inueterauerint.

Ad scabiem. CCLI.
AD scabiem halica ex aceto macerata, & trita benefacit, exiguo thure adiecto. Item picis liquidæ libra, ceræ, .x. p°. semis, sulphuris uui p°, sextās, aluminis filli, .x. p°. unius. CCLII.
 Benefacit oliuæ æthiopicæ commi, quod græcè ἐλαία ἀιθιοπικῆς δάκρυον uocant, aceto dilutum. Item salicis libri

ex aceto cocti, atq; ita triti & impositi tollunt scabiem. Facit & eiusdem cinis ex aceto ad scabiē. Prodest & farina ordeacea cocta ex posca, si tenerū corpus erit; uel ex aceto, si durū, per dies quatuor aut quinque; deinde ceratum ex rosa adiecta cerussa, imponere oportet, donec cicatrix ducatur. CCLIII.

Facit bene & hæc compositio: Thuris masculi p^o. triens, sulphuris p^o. uncia, caparum p^o. sextās, rumicis erraticæ radices aceto quoq; tritæ p^o. . Omnia teruntur: miscetur aceto quod satis erit, id est, dū mellis crassi habeat spissitudinē. Cum opus est, scabiei nistro ex aceto locus fricat diutius & pressius, deinde hoc medicamentū superliniē. CCLIIII.

Alia cōpositio ad idem: Scammonia * p^o. trium, myrrhae * p^o. unius, æris floris * p^o. unius, astulæ regiæ, quā ἀσφὸδιον λον Græci dicunt, radice, * p^o. duū, glutinis taurini * p^o. duū, nitri * p^o. unius, & uictoriati. Teruntur omnia aceto præter gluten, hoc enim pridie maceratum cæteris iam tritis miscetur. Cum opus autē

aūt est, antè nitro & aceto locus exasperatur, deinde hoc oblinitur.

Vt consummetur liber, malagmata, & acopa adijciemus.

GENERA MALAGMATORVM
ad omnē corporis ualetudinē. CCLV

Malagma ad ὀπιθότονον, id est cū ceruix reflexa est in posteriorem partē, aut rigida cū intensione oculorū & maxillarum, Facit & ad χυνικόρ αωασμάρι, cum in utramlibet partem deprauata est facies. Idem ad omnem tensionem, & contractionem neruorū, & ligationē, ἀγκύλιον quod Græci uocant. Item ad dolorem omnis partis, quāuis ueterem. Bdelliij. * p^o. xvi. opopanacis. * p^o. viij. galbani. * p^o. viij. adipis uitulini. * p^o. xvi. piperis grana numero. clx. ammoniaci guttae. * p^o. octo, cachryos. * p^o. octo, iris. * p^o. xvi. cerae. * p^o. lv. terebinthinæ. * p^o. l. Arida quæ sunt, contunduntur, cribrantur: succum habentia, cum resina subinde admixta cōtunduntur, cera in frusta

conciſa aqua ſeruēti demittitur, & ſub
acta manibus miſcetur cæteris in pilam.
Oportet autem pilum ligneū frequen-
ter cypreo oleo perungere. Hoc mala-
gma cypreo oleo liquefactum acopi u-
ſum præſtat. C C L V I.

Malagma alterum, ſtomachū, aluum,
intēſtina ſolūta habentibus & choleri-
cis prodeſt. Cōfirmat omnē partem &
adſtringit, quæ hæc deſiderat. Aluminis
fiſſi. *. p^o. ſex, rus ſyriaci. *. p^o. ſex, gallæ
*. pond. ſex, acaciæ. *. p^o. ſex, ceræ. *. p^o.
xl. picis ſpanæ. *. p^o. xl. olei melini aut
roſæ. *. p^o. triētem. Acacia uino exiguo
macerata terit: cætera et pix oleo alteru-
tro mixta inferueſcunt, quibus tempe-
ratis adijciuntur cribrata ſicca: ijs aca-
cia miſcetur, atq; in unum omnia ſubia-
guntur. C C L V I I.

Malagma pectoris & lateris dolorē,
& quicquid ex perfrictiōe eſt, benè cal-
facit. Idem ad omnem dolorē prodeſt.
Sanſuci contuſi ſextarius unus, iris con-
tuſæ ſextarij. xv. cyperi cōtuſi ſextarius
unus, reſinæ terebinthinæ pōdo bes, ce-
ra pona

ra pondo quadrans, olei cyperi pondo
selibra, uini aminiaci sextarius unus.

In uino arida contusa macerantur una
nocte & die: oleo, cera, & resina lique-
fiunt: deinde superfunduntur uino, mi-
scentur manibus. Hoc medicamentum
efficacius est secundo, post dies triginta
ta efficacius prodest: initio enim hu-
mumidum ualde est, & uix inlitum re-
manet. *dui pntu uudinam CCLVIII.*

Malagma ad omnem dolorem, præ-
cipuè iocineris. Spicæ nardi. .x. p°. y. cel-
tica, id est, saluunca. .x. p°. x. iris. .x. pon-
yij. melliloti, quod à nobis fertula cam-
pana dicitur. .x. p°. xxv. cyperi. .x. p°. viij.
ammoniaci thymiamatis. .x. p°. viij. car-
damomi. .x. p°. vij. croci. .x. p°. duum uini
falerni sextarius unus. In hoc omnia su-
prà scripta contusa uno die & nocte ma-
cerantur, præter ammoniacum: hoc em
aceto diluere oportet, & quasi ceratum
facere: postea ceræ p°. dua bes, & resi-
næ frictæ p°. iij. rosæ p°. libra, leuia sunt
& refrigerata, quæ rosæ & cæteris mi-
scent. Hoc & ad præcordiorū tensionē

benefacit, & uesicæ dolorem. CCLIX.

Malagma ad lienofos & ad iocineris dolorem. Ammoniaci guttæ p^o. i. ceræ pond. i. & sextans. Ammoniacū ex aceto terit, admixto crocomagmate quantum colorare possit, ammoniacū quod teritur usq̄ dum leuefactū mellis crassi habeat spissitudinem: postea cera liquefacta, rosa adijcit. mortario, & bene pastillo mixta, manibus utraq̄ subiguntur. Facit hoc malagma ad luxum, & ad capitis dolorē fronti superpositū. CCLX.

Malagma ad præcordiorum tensionem, uentris, stomachi duritiem cū dolore. Item ad tecur & lienem prodest. Ceræ. *. p^o. quinquaginta, ammoniaci guttæ. *. pond. l. iris. *. p^o. xxv. panacis *. p^o. xx. anesi. *. p^o. xxv. nitri. *. p^o. xxv. adipis taurini. *. p^o. xxv. fœni græci seminis. *. p^o. xxv. resinæ terebinthinæ. *. p^o. l. aceti acris sextarius unus, mellis p^o. triens. Mel aceto diluendum est, atque arida omnia his maceranda die ac nocte, ceram, terebinthinam, adipem liquefactam in unum cæteris miscere oportet.

&

& manibus subigere.

Malagma ad lienofos. CCLXI.

MYROBALANI. * p^o. I. aphronitri. * p^o. xxx. capparidis radicis. * p^o. xx. cardamomi. * p^o. xxv. ammoniaci guttata. * pon. xxx. cera p^o. selibra, irini olei p^o. selibra. Cera irino soluitur, quibus ammoniacum aceto dilutum miscetur, & postea arida quae sunt commiscentur. CCLXII.

Malagma ad omnem dolorem ueterem, & qualibet causa factum, praecipue ad lumborum dolorem, qui antea leniter scarificantur. Recipit haec: bdellii p^o. trientem, styracis p^o. trientem, hyssopi p^o. trientem, ammoniaci p^o. trientem, piperis albi p^o. trientem, thuris p^o. trientem, baccae lauri aridae p^o. dua, terebinthinae p^o. trientem, opopanax p^o. trientem, adipis taurini p^o. trientem, medullae cervinae p^o. trientem, propolis p^o. selibra, olei ueteris p^o. libram, cerae p^o. duo, thuris pollinis p^o. libram. Oleum, cera, resina, propolis liquefiunt: deinde thuris pollinis p^o. superius dictum adijcitur, & caetera minutatim, uel in unum contusa: opopanax

ii

cem oleo diluere oportet. CCLXXIII

Malagma quod discutit strumas, parotidas, panū, quod Græci φούελλορ uocant. Idem omnem futuram suppurationem dissipat, factam aperit. Facit & ad dolorem articulamentorū, uel cuiuslibet partis: præcipuè ad lumborū dolorē, atq; inflationem stomachi uel coli. Picis hispanæ, aphronitri, resinæ pitiuinæ, ceræ, laurus baccarum, singulorum. *. p°. xxxv. adipis taurini. *. p°. xv. ammoniaci guttæ. *. p°. iris Illyricæ. *. p°. xv. galbani. *. p°. xij. piperis albi. *. p°. xv. Quæ debēt liquefieri, soluuntur igne et oleo, cætera cōtusa temperatis asperguntur: ultimo loco tepente medicamento laurus bacca miscetur. CCLXXIII

Malagma ad omnem dolorē corporis articulorum. Facit & ad podagram. Idem discutit uomicas, aut aperit, præcipuè in pectore & interaneis. Prodest & lumborū doloribus. Ceræ. *. p°. viij. ammoniaci. *. p°. x. bdellij. *. p°. x. iris. *. p°. vi. galbani. *. p°. iij. terebinthinæ. *. p°. v. Contundunt ordine quo scripta sunt, pilo ligneo, cyprino oleo qd' in uino subsidit.

fidit, peruncto: cera in aquam feruentem
in minimas partes concisa dimittit, & sub
acta manibus in pilam conicit. CCLXV.

Malagma item ad contusionē lateris,
Idē facit ad suspectas uomicas aut iam
factas. Præterea ad iecinoris, præcor-
diorū duritiā uel dolorē benefacit. Pro-
derit & in omni loco dolenti impositū.
Cyperī, ammoniacī guttæ, cardamomī,
bdelliī, thuris, resinæ terebinthinæ, sin-
gularū p^o. bes: thus & bdelliū macerant
pridie uini hemina una: cætera contun-
dunt, cera p^o. libra & triēs, & olei cypri-
ni sextarius unus cū terebinthina lique-
fiūt, cæterisq; cōmiscēt. Quidā adijci-
unt myrrhæ partē, croci partē sextantē,
cinnamomī partē sextantē. CCLXVI.

Malagma ad luxum, cōtufum, canis
morsum, parotidas, strumas, podagrā.
Cerae p^o. dua, resinæ frictæ p^o. dua, picis
hispanæ p^o. tria, ammoniacī p^o. libram,
thuris pollinis p^o. semis, galbani p^o. se-
mis, aceti sextarios duos. Ammoniacū
tritū cum aceto soluit igne; deinde resi-
na, cera p^o. ix. adijcit, & coquitur usque
dum spissetur; postea thus admiscetur.

Vbi emplastrū habuerit temperamē-
tum, medicamentum tepentū galbano
adijicitur.

Malagma ad podagrā, & omnem do-
lorē & tensionē neruorū, recipit hęc:
ammoniaci guttæ p^o. i. ceræ p^o. i. axun-
giæ ueteris selibrā, olei ueteris p^o, triena-
tem, olei cedrinī p^o. unciam, rosæ pond.
sextantem, cyprini p^o. sextantem, croci
p^o. sextantem, asij lapidis pondo uncia,
myrrhæ p^o. unciam, aphronitri p^o. fem-
unciam. Patella noua liquefit axungia,
cera cū oleo uetere: quibus adijcitur am-
moniacum tritū, & mouetur usq̄ dum
soluatur: postea oleum cyprinum, rosa,
& cedria in unum miscent: & tunc sub-
ducitur flāma, ne feruescat medicamen-
tum: secundum quæ adijcitur crocū tri-
tum ex aceto, deinde myrrha trita per se
aspergitur, ultimū nitrum, & asus lapis
foenicio inducitur.

Acopi genera & compositiones. CCLXVIII.

A Copum ad perfrictionem, lassitu-
dinem, tensionem neruorū. Idem
hyeme non patitur perfrigescere artus:
hoc

hoc Augusta utebat. Sansuci floris sextariū unum, scenigræci sextariū unū, rosmarini foliorum sextariū unum, uini falerni congiū, olei ueriāfri sextarios quinq̄. Præter oleū om̄ia in unum triduo macerare oportebit, quarto die oleum adijcere, & coquere in pruna nõ acri medicamentū, donec uinum cõsumatur: postea recolare per linteum duplex oleum, cui adhuc calenti ceræ ponticæ bessem miscere. Reponitur medicamentū fictili uel stagneo uase. CCLXIX.

A Copum quod per uindemiā componitur, antequam mustū defers uescit: musti recentis congiū quinq̄, in hoc & olei ueriāfri p̄. l. macerantur: res quæ infra scriptæ sunt cõtusæ, & percribratæ grandioribus foraminibus cribri. Iris illyricæ. *. p̄. xl. cyperi. *. p̄. xl. scenigræci. *. p̄. xl. piperis nigri p̄. xl. xylobalsami. *. pon. xl. calami odorati quounguentarij utuntur. *. p̄. lxxx. spathæ qua unguentarij utunt. *. p̄. lxxx. schœni. *. p̄. lxxx. saluincæ. *. p̄. lxxx. castiæ nigre. *. p̄. xxiiij. cardamomi. *. pond.

xxviij, styracis. *. p°. xxviij, costi. *. p°. xxviij, myrrhæ ammineæ. *. p°. xxij, cassiæ daphnítidis. *. p°. xxiiij, fertulæ campanæ. *. p°. xiiij, aspalathi. *. p°. xl. Hæc cum musto & oleo macerantur uase stagneo aut fictili per dies triginta. Oportet autē uas bene clausum & alligatum diebus his soluere, inuisere omnia: deinde rursus operire & signare ne uires euanescant: post dies triginta conijciuntur macerata: deinde oleū purum excipiet, quod reponitur fictili uaso: cuius oleaminis uires ad omnem contractionem neruorum tantæ sunt, ut sit uix credibile.

CC LXX.
Acopum ad perfrictionem, lassitudinem, neruorū dolorem, grauioris odoris (superiores enim boni sunt odoris) Ammoniāci guttæ. *. p°. xv, galbanī. *. p°. iiij, resinæ terebinthinæ. *. p°. lvi, cera. *. p°. xxviij, mellis. *. p°. triens, olei ueteris sextarius unus, hyssopi p°. uncia, medullæ ceruinæ p°. uncia, opopanacis *. p°. vi. Sunt qui hunc nō adiiciunt. Ceram, oleum, terebinthinam liquefacere oportet,

oportet, deinde cætera adijcere, nouissimum ammoniacū tritum curiose. Hoc qui perunctus erit, etiam à serpente tutus erit.

CCLXXI.
 Acopum, quo ferè Augusta & Antonia usæ sunt, facit ad perfrictiones & neruorū dolorem. Idem perunctū non patitur pfrigescere artus, & refrigeratos calfacit. Cōponitur hyeme hoc modo: Sumere oportet adipis porcinae sterilis trepondo, uel anseris adipis idem pondus: deinde aqua frigida bene lauare, atque in nouo uase adijcere uini ueteris congiū unum, aut sextarios tres, nō nimis contusa ponderis huius. Xylocinnami p^o. quadrantem, cardamomi p^o. quadrantem, cyperi p^o. quadrantem, schoeni p^o. quadrantem, rosæ aridæ foliorum pond. unciam, fertulae campanæ coronas decem. Hæc omnia inferuescunt super carbones, deinde perfrigerata eodem cacabo reponuntur: posteróque & tertio die cum inferuesiunt, reconduuntur, quæ eodem modo die rursus recalsiunt; & colantur per linteum,

84 SCRIB. LAR. DE COM. MED.
 uel ex iunco factū de industria columbini
 uinum atq; adeps quæ superest in nouo
 uaso coniicitur: deinde cū gelauerit se
 adeps, oportebit fundum cacabi perfo-
 rare, & uinū omne emittere, atq; in prio-
 rem cacabum adipem eandem coniice-
 re, & uini eiusdem recentis eandē men-
 suram adijcere, res que nō nimis contu-
 sas nec cribratas. Nardi syriaci spicæ p^o.
 sextantem, saliuicæ p^o. sextantē, amomi
 pond. quadrantem, cassiæ p^o. quadran-
 tem, myrrhæ p^o. trientem, cumami pon-
 trientem, rosæ aridæ foliorum p^o. sextan-
 tem. Deinde semel manè, & in nocte
 semel inferuefacere oportet; idem in po-
 stero die cum inferuefacta fuerint, per-
 colanda erunt, in cacabum priorē perfu-
 sum; sed antè diligenter & spisse obtura-
 tum: atque ubi se congelauerit adeps,
 extrahendum erit spissamentum, quod
 cum uinum omne fluxerit, quod super-
 est adijce. Vase stagnæ uno, uel pluri-
 bus, diligenter operto & adplumbato
 reponitur.

PERORA

Harum compositionum (si qua fides est) ipse composui pluras, & ad ea quæ scripta sunt facienti scio paucas: sed ualde paucas ab amicis, quibus æquè ac mihi credo, acceptas adieci: quas cum iureiurando adfirmauerūt sese ipsos expertos esse, ut benefacientes scire ad uitia quæ scripta sunt. Illud autem te meminisse oportet, mi Calliste, quod in initio dixi, eadem medicamenta in iisdem uitijs interim melius, deterius uel respondere: propter corporum uarietatem, differētiamque ætatū, temporū, aut locorum. Eadē enim res nō dissimiliter dispositis corporibus, nō possunt eosdem effectus exhibere. Sed adfirmo ex magna parte prosperos euentus (si quādo opus fuerit) has compositiones habituras.

SCRIBONII LARGI DE
Compositione medicamentorum libri finis.

n 5

186 QVONIAM HOC IN SCRIB
 bonij libro frequens est pon
 derum metio, nō ab re
 fuerit pauca hęc
 subijcere.

P O N D E R A.

Duodecima pars assis	Vncia.
Sextans	Vncie duę.
Quadrans	Vncie tres.
Triens	Vncie quatuor.
Quicunx	Vncie quinque.
Semis, que et scilicet dicitur	Vncie sex.
Septunx	Vncie septem.
Bes	Vncie octo.
Dodrans	Vncie nouem.
Dextans	Vncie decem.
Deunx	Vncie undecim.
As	Libra, vncie duodecim.
Pondo dua	Libre duę.
Trepondo	Libre tres.
Sicilicum faciunt drachmę duę.	
Sextulas senas habet uncia.	
Duella sextulę duę uocantur.	
Sescuncia	Vncia una et semis.
Semuncia	Vncia semis.

HORVM PONDERVM QVAE 187
dam apud ueteres inueni-
untur nota.

S	} significatur	} Semis uel selibra.	
·			quarta pars semisis.
l.			octaua pars semisis.
vv			duella.
z			sicilicus.
z		pars unciae octaua.	
*		Denarius.	

Victoriatu argenteu erat nummu uictoriae nota signatu: pro quo in cōpositionibus à Scribonio relatis, Galenus duos obolos ponit, hoc est, scrupulum. Sestertiu & ipse argenteu nummu erat, duos asses & semissem ualens.

MENSURAE.

Ligula cochlearis est mensura. Cyathus, Plinio auctore, pendet per se drachmas decem. Sesquicyathus acetabulum implet. Acetabulum eidem Plinio heminae quarta pars est. Hemina sex impletur cyathis. Dimidium sextarij hemina est. Congius senos capit sextarios, ut Amphora octo Congios. Duplex Amphora Modius est.

188 CAPITVM SEQVENTIS
libelli adnotatio.

De morbo, quem vulgò Gallicum uocant.	Cap. 1:
Vermis uomitu proiectus.	2 2
Lapides in tunica hepatis reperti.	3
Fluxus sanguinis ex poro.	4
De uena umbilici, & ex uulua prolapsa intestina.	5
Umbilicus prominens.	6
Ex ano euacuata urina.	7
Mulier à spiritu malo oppressa.	8
Sanatum genu miraculo euidenti.	9
Miraculo liberatus.	10
Mulier uulua carens, uixit annis decem.	11
Aqua inter cutem.	12
Rusticus per annum nihil bibens, ab aqua inter cutē liberatur.	13
Struma ingentis magnitudinis & ponderis.	14
Ex frigidissimo emplastro stomacho admoto mors subsequuta.	15
Ex frigidissimo aquæ potu uir interimitur.	16
Defectio ex frigidissimo uini haustu.	17
Erosum capitis os.	18
Lapis ex intestinis eiectus.	19
Aerca acus pforato stomacho extrisecus truditur.	20
Ob imcuriam à lepra liberatus.	21
Hulcus menti sanatum dentis euulsione.	22
Attoniti fulmine.	23
Lapis tussicula expulsus.	24
	Magna

CAPITVM ADNOTATIO: 189

Magna suræ ossis parte resecata, puella cōualuit.	25
Sagitta carminibus euulsa.	26
Hulceratæ nares.	27
Naturalia clausa incisione curantur.	28
Emortuus foetus unco extrahitur.	29
Natus ano clauso.	30
7 Naturalia erosa & clausa.	31
Intestino tenuiori clauso, uita finitur.	32
Ex abscessu mesenterij mortuus.	33
Monialis intestinorum dolore mortua.	34
Tuberculum supra cordis arteriam.	35
Stomachum obcalluisse.	36
Callus in uenis mesaraicis.	37
Angina incisa.	38
Soluta umbilici unitas.	39
Elevatio stomachi.	40
Menses uomitione proiecti.	41
Cordis pars patefacta.	42
Pure per urinam deducto, sanatus est pleureticus.	43
Ex tæbe sanata sola sanguinis missione.	44
Fluxus sola oratione sanatus.	45
Gelatus in comitialem incidit morbum.	46
Amissa atque iterum recuperata memoria.	47
Ex distentione neruorum mors subsequuta.	48
Ex incisa arteria ferè mortuus.	49
Mulier ex copiosa sanguinis missione emortua.	50
Epoto ueretro iugulatus.	51

Vomitu ex albo ueretro mors subsequuta.	52
Represso sudore sanatus.	53
Pestilenti febre arreptus.	54
Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit gressum.	55
Scorpione ictus, glacie se opprimi querebatur.	56
Fames ualida.	57
Mulier ferè mortua ex sanguinis missione.	58
Ex quartana malè curata sanitas, tum & mors sub sequuta.	59
Molesta tussis sola sanguinis missione curata.	60
Difficultate spirandi mortuus.	61
Ex horrore flammæ in febrim incidens.	62
Puer horrore mortuus.	63
Tussi scissa est tunica intestinorum.	64
Ictus in cordis tunica conualuit.	65
Vitium stomachi curatum.	66
Melicera pro carbunculo iudicata.	67
Incisus coles sanari nequiuit.	68
Qui ex nimia plenitudine mori uideretur, sola san guinis missione sanatur.	69
Abscessus sola theriaca apertus.	70
Gangrenam mortem asferre, si à digito pedis ince perit.	71
Ex carcinomate exagitato mors subsequuta.	72
Ramice curatus interijt.	73
Puella oculo perforato uisum recuperauit.	74

Yocineris uitio laborans, sola sanguinis missione sanatur.	75
Scisso intestino graciliori uita fruitur.	76
Vermis ex pectore propulsus.	77
Calculus ui sua decisus.	78
Os sceminis erosum.	79
+ Calculo euulso sanata est malier.	80
Ex solo uento mors subsequuta.	81
Brachium ab humero deductum.	82
Cor pilis refertum.	83
Ex stata febre uita sublata.	84
Multitudo uermium eieccta.	85
Recrementa ex naturalibus deieccta.	86
Vermes eieccti.	87
Frustulum carnis eiecctum.	88
Que in inciso mortuo notatu digna inuenta sunt.	89
+ Vrina ex alienis locis emanans.	90
Ex noxa illata neruis uox deperdita.	91
Lumbricis uexatus puer quiescere non poterat.	92
+ Mulier ex lapsu urinam continere non poterat.	93
+ Calculus in tunica fellis.	94
Ex precedentibus torminibus erosi uilli, quibus uis retinendi fulcitur.	95
Ex ijsdem torminibus erosa uiscera.	96
Morbus comitialis.	97
Elephantia.	98
Ex calidiorie materia caput impetente furit ac moritur puella.	99

192 CAPITVM ADNOTATIO

Vermis e nare proiectus. 100
 Spasmo Cynico mortua mulier. 101
 Gelatus. 102
 Tensio neruorum ceruicis. 103
 Ex abscessu gulae hominem penè iugulatum. 104
 Vitio lienis curatus. 105
 Morbo coeliaco curatus. 106
 Ex tenuioris intestini morbo sanatus. 107
 Morbo uuluae inedia liberata est mulier. 108
 Aqua inter cutem eliso utero propellitur. 109
 Alapa mortuus. 110
 Gemini pueri. 111

FINIS.

ANTONII 193

BENIVENII DE ADDITIS
nōnullis ac mirandis morborū
& sanationū causis liber.

HIERONYMVS BENIVENIVS
Ioanni Rosato, Medico &
Philosopho, S.

Vm post insperatam amar-
tissimi fratris mortem (qua
propterea quod quicquid
in me fugiētis uitæ ex tam
multis miserijs & languori-
bus supererat, uno illo niteretur, nihil
mihi in terris potuit accidere grauius)
eius perquàm sanè honestam, & omni
doctrinarum genere locupletem biblio-
thecā euoluerem, incidi in pleraq; eius
ingenij monumenta: quæ ille, ut erat uir
doctrina & ætate prouectior, ac multa-
rum rerum usu & experientia pollens,
eudebat quotidie. Lectitanti igitur ea mi-
hi, ac sapius ob memoriam illius reuol-
uenti, obtulit sese interea libellus quidā,
in quo uir summo & studio & diligētia
præditus, quæcunq; trigelimum supra se-

cundū iam annū medēti illi admiratiōe digna occurrerant, & ex quorū cognitū usus aliquis posset existere, studiosissimē prout quocūq; acciderant scriptitabat. Delectatus sum, fateor, nouitate ipsarum, & uarietate lectionis: measq; partes esse duxi, ea quamlibet impolita, & quæ tumultuarīa quadā, ut uidebant, festinatione ex tēpore potius effusa, quā à cura diligentius exarata, iterū autor relecturus esset, utcūq; colligere, & in publicū dare; ne si qua in his utilitas, posteris inuideret, & unā cū autore periret. Nam cætera quæ de reliquis Medicinæ partibus paulò accuratius scribebat, nō mihi uisa sunt ita maturuisse, quæ in publicū ueniant. Sed ne hæc quidē quæ de pluribus mutilis alioquin ac uariè interlitis uix eruere potuerim, sine te, hoc est sine cuiuspiā excellentis ingenij & doctrinæ uiri cōsilio et autoritate publicare ausim. Ne mihi indies exprobrent temeritatem meā, qui fratris mei, uiri alioquin cruditissimi, informem abortiuum pro maturo & undequaq; consummato foetu

foetu tollens, in patris dedecus & ignominiam prodece festinauerim. Feci igitur quod meum erat, quod fraternus postulabat amor, quod publica suadebat utilitas. Verum nisi ad hoc nostrum officium accedat cura & diligentia tua, quibus & errata mea, si qua forte in his colligendis retractandisque admiserim, sedulo dispugas, & fratris festinatam celeritatem, sicubi opus fuerit, tempestiue matures, feci nihil. Vale.

IOANNES ROSATVS MEDICVS
& Philosophus Hieron. Beniuenio, S.

Egi amatissimi fratris tui libellum de abditis nonnullis ac mirandis morborum & sanationum causis, opus uarium, elegans, eruditum, & ut uno me uerbo expediam, dignum tanto uiro. Magnam profecto detrimentum, magna, ut mihi uideatur, iniuria fieret, cum presentis, tum futuri seculi hominibus, si tantae utilitatis & eruditionis liber illis inuideretur. Ego quantum ad me attinet, officio functus sum. Reliquum est, ut nunc tandem per te liber ipse prodeat in publicum: ne si domi contineatur diutius, magni criminis reus fias. Vale.

o 2

o 2

ANTONII

BENIVENII FLORENTINI,

Medici & Philosophi, de abdi

tis nonnullis ac mirandis

morborum & sana-

tionum causis

liber.

De morbo, quem uulgo Gallicum uocant. Cap. I.

NOVVM morbi genus, anno Salutis nonagesimo sexto supra mille quadringentos à Christiana salute, nō solum Italiā, sed ferè totam Europam irrepit. Hoc ab Hispania incipiens, per Italiā ipsam primum, tum Galliam, ceterasq; Europæ prouincias latè diffusum, mortales quamplurimos occupauit. Incipiebāt enim pustulæ genere diuersæ in genitalibus membris, licet interdum, sed rarerè, in capite: & inde per totum corpus diffundebantur. Alijs quidem planæ minimæq; extātes, sed scabræ tamē in superficie, & colore subalbidae

subalbida: à quibus squamæ resolueban-
tur, & caro sub his corrosa apparebat.
Alijs uarîs similes, figura rotundæ: &
ab his item squamis leuioribus resolutis
prominebat caro rubicundior, ex qua
uirulentiâ foetês & grauioris odoris pro-
fluebat. Nonnulli uerò latioribus corri-
piébatur pustulis, sed quæ supra cutem
non intumescerent, crassiores squamas
habentes: ex quibus etiam uirulentiâ co-
piosior emanabat, & amotis squamis ca-
ro apparebat obscurior ac subliuens,
quæ in hulcerata roderetur. Quartû ge-
nus erat, quod subalbidis squamis amo-
tis cicatrici simile remaneret, à quo pro-
fluens interdum sanguis difficultatē sa-
nationis ostenderet, & similitudine sic-
cam scabiem repræsenteret, ceteris o-
mnino deterius: & licet minus erode-
ret, serpendo tamen uarijs & intentatis
insidebat locis. Hoc autē morbi genus
plebem plurimū seruosq; afficiebat, ex
nobilioribus uerò paucos. Subseque-
bant huiuscemodî pustulas, licet etiã in-
terdū præcederent, articulorū dolores,

qui nō minori cruciatu torquerēt, ac se-
nescētibus iam pustulis plurimū inuale-
scent. Quōd si medicamentis compā-
gentibus intrinsecū quis conaretur ex-
trudere humorem, continuō exorta pu-
stulæ in gula & ore agrotos malè habe-
bant. Ex quo etiam nonnulli ob incu-
riam medentis, mortem obibāt: aut, quā
proximum est, erosio faucibus difficillī-
mè sanabātur. Has autē nos impetiginis
esse genera, quas Græci λαχίνες uocāt,
iudicauimus. Quem etiam morbum Plī-
nius, quōd ex accepto osculo mentū ue-
naretur, mentagram appellauit. Huius
uerò & Celsus quatuor species esse di-
xit, rubricā scilicet & nigrā: tum et quæ
serpēdo procedit, & quæ item bullulas
uaris similes habet. Materiam autem ha-
rum pustularum diuersam quidem, sicuti
& diuersa sunt genera, iudicamus. In-
terdum enim acuta humiditas sanguini
mixta & erodens dominatur. Interdum
crassior, tenuiori parte absumpta, & ad
atrā bilem uersa. Nōnunquā etiam atra
ipsa insurgit bilis, quæ ab acutiore humi-
ditate

ditate non absoluitur, & cutem perforans carnem erodit. Pari quoque modo exusti humores ad naturam atræ bilis inclinantes efficiunt; qui si densioribus occurrant membris, quæ perforare nequeant, figuntur ibidem, & dolores excitant vehementiores donec resoluantur, aut tandem erumpant in pustulas: quæ etsi alioquin scædæ & ad sanescendum difficiles, sine ullo tamen dolore, ut atræ bilis natura est, infectos premunt. Ex quo fit, ut qui eiusmodi afficiuntur pustulis, imperitis sese medicis nonnunquam curandos tradant. Quibus ægritudinis huius causas penitus ignorantibus, dum inter mali initia compingentibus unctionibus illis mederi festinant, sæpe eos aut in mortem, aut saltem in deteriorem, uel etiam penitus in insanabilem compellant morbum. Nam cum huic malo causas insint difficiliiores, & quæ uix remoueri queant, ut non sine magno labore, ita nec sine diuturnioris temporis spatio sanescere potest. Quare qui ex his festinam sanitatem quærun, mortem

plurimum, ut iam dictum est, aut saltem diuturniorem morbum nanciscuntur. Si quis igitur huiuscemodi malo vexatus, sibi ipsi citra omne discrimen consulere, ac certam salutem acquirere cupit, his utatur medicamentis atque consilijs, quae à nobis infra ponentur. Afferunt peritissimi medici, si huiuscemodi morbus toto diffundatur corpore, ipsidem medicamentis curationem suscipere, quibus & lepra curatur. Quare cum iudicaueris sanguinem his misceri humoribus, deducique eos cum sanguine posse, optimum praesidium erit sanguinem illico de uena media, quam Nigram medici uocant, mittere. Contra uero si ineptos, & qui cum sanguine minime fluere possint existimaueris, aequare eos ac deducere medicamento debes. Non inutile tamen erit hircum, quam sanguisugam uocant, aut cucurbitulas ea parte affigere quae aeger magis urgetur. Praesidij indigentiam indicant, habitus corporis, rubor in loco, tumor uenarum, & si pustulae sanguinolentae sunt. Postea uero ad ea medicamen

dicamenta cōfugiendum, quæ materiæ partē deponāt: quod certè felicius fiet, si aluū duxeris eo medicamēto, quod habet Myrobalanorū omnīū partes duas, Radicis barbari partem unam: Agarici, Polypodij, singulorum partem mediā: succi fumi terræ, senæ, et uuæ passæ, singulorum partem quartam. Quæ tūdīcula attrita bulliant in aquæ libris sex, donec quarta defecerit pars. Tum decolata comprimantur, & additis mellis libra, scamoneæ unciola, & siliquæ ægyptiacæ uncijs duabus, paruo igne in unam redigantur compositionem. De qua deuoret æger unciolam mediam. Demū aggredi debemus potiones materiam æquantes, ut ex fumo terræ, endiuiā, aceto, saccaro, limonum citrique acidofucco. Aut eam, quæ habet Myrobalanos omnes, fumum terræ, endiuiā, buglossam, melissam, boraginem, uio-las, absinthium, thamerindum, epithimum, et rosam. Quibus additis succo fumi terræ atq; saccaro, bulliant, & ad positionis formam redigantur, Materia tan-

dem æquata deducat alius medicamen-
to potentiori, quod deponat humorem
quẽ excernere uolueris: sicuti sena, po-
lypodio, albo ueratro, lapide stellato,
scammonio, compositione filij Amech,
Inda, et alijs multis quæ doctores extol-
lunt: dummodo non obliuiscaris nutri-
re ea in lactis aqua: quæ siue in potione
siue buccella accipies, optimum & ex-
cellens auxiliũ inuenies. Verũ quia
humor non una tantum uacuatione se-
cernitur, iteranda sæpius hæc erunt.
Ultimo loco ea sunt aggredienda præsi-
dia, quæ extrinsecus adiuncta etiã con-
ferre possint: ut in crassiori & glutinosa
materia, quæ incidant: in tenuiori, quæ
resoluant: in mediã, quæ utrãque ope-
rationem cõcilient. Mollire interdũ &
dolores remittere opportunis præsi-
dijs conuenit. Hoc autem malum tollit aci-
da pars citri, gummi arabicum, gummi
nucis plurimæ, storax liquens, & sina-
pis, si aceto liniant. Salua quoq; homi-
nis ieiuni, præfertim quæ dētibus inhæ-
rescit, præsentaneũ remediũ est. Aqua
sulphu

Sulphurea, aqua salita, & maris spuma, succus psillij, oleū ex frumēto & ex uio-
lis, storax, et pix armoniacus, helleborū
gūmi rutæ, litargiriū, tutia, resina pini,
spuma argenti, & cerussa. Serapion autē
nitri partes duodecim, sulphuris partes
xiiij. excipiebat resina copiosa, eaq; ute-
batur. Alij minio sinopio cerā & oleū
ex rosa addunt, & eo inungūt. Nōnulli
uero resinā terebinthinam, argentū ui-
uum, masticem, litargiriū, cerussam thy-
miamaq; excipiunt myrtino oleo, atq;
larido: & eo inungētes sudare ægros co-
gunt. Nec postremò desunt qui fatean-
tur se ex solo potu medicamēti, quod ha-
bet laccam lotam, aloēn ac myrti co-
ctionem, ex eiusmodi ægritudine sanos
euasisse.

Vermis uomitu proiectus.

I I.

IOannes quidam faber lignarius, an-
num agens quadragesimū, cū à cor-
dis dolore ferè ppetuo duobus iam an-
nis grauiter urgeretur, ac ppterea quòd
eo sæpius in mortis discrimen adductus
fuerat, peritissimos quosq; nostri seculi

NE. Considerem
morti.

medicos, sed frustra, cōsulūisset: tandem ad nos uenit oratū, ut si quo modo possem, tanto malo succurrerem. Mouit me fateor cum res ipsa, quæ satis per se miranda uidebatur: tum uel maximè uiri lachrymæ, ac nimium miserabilis obsecratio. Cœpi itaq; mecum cogitare an id forte ex malo habitu uentriculi, seu cordis, siue ille calidus frigidus uel esset, an ficcus, simplex aut mixtus. Sed horū nullus certis indicijs ostēdebatur. Cordis enim naturā nobilis præstansq; tanto tempore huiuscemodī iniuriā non tolerasset: Cum nullum ægritudinis genus imprimi in corde possit, quin hominem ad festinam mortem deducat. Opinantī igitur mihi malignam aliquam & noxiā materiam in uentriculo detineri: quæ, quod uicinus locus sit cordi, ad eius ceruicē ascendens hominē affligeret, uisum est eam quoquo modo propellere. Quare medicamento uomitionem fieri iubeo. Eo etsi corrupta ac putrens materia expellitur, nō tamen dolor remittit. Consulo igitur ut iterū uomitum

mitū experiatur: quem nihil secius una
intermissa diecula ualidiorem exhibeo.
Expulsaq; eo est crassior pituita, & cum
ea uermis longitudinis digitorum qua-
tuor satis plenior, capite rubro, leui, ro-
tundoq;, quod pisi magnitudinē nō ex-
cederet: cetero corpore lanugine qua-
dam coniecto, cauda furcata ad similitu-
dinem nouæ lunæ: pedibus nixus qua-
tuor, duobus in dexteriolem, totidē in
sinisteriolem partem coaptatis, Admi-
ratus uermis formam medicis eruditio-
ribus ostendo. Nullū inuenio qui mon-
strum simile uidisse se unquam faterē.
Aderat tamen senior quidam, sed medi-
cæ artis imperitus: qui testatus est simi-
lem se uidisse uermem uomitu quoque
propulsum ab Alexandro quodam cœ-
nobita: qui statim, ut ille aiebat, profe-
cto eo, mortuus est. Vocitabat aut hoc
monstrum cordis uermem. At contra
æger ille noster ut primum uermem ip-
sum euomuit, ad pristinam reuersus est
sanitatem.

Lapides in tunica hepatis reperti. III.

MVlier quædam nobilis dolore exorto circa iecinoris partes cū diu multumq; angere, ac propterea quā plurimos medicos consulisset, effugere tamen id malum nullo præsidio poterat. Quare opem nostram unā cum alijs experiri placuit. Cōuenimus igitur plures medici, & quænā essent huius morbi abditæ causæ hinc inde plurimo sermone discussimus. Verū ut contingere in rebus dubijs plerunq; solet, sententia non cōuenimus. Cū pars iecinoris abscessum, pars malum habitum iudicasset: nos uerò uitium in membrana contegente inesse credebamus. At illa cū inualecente morbo paucis post diebus, ut nos etiam ex certis indicijs pari consensu prædixeramus, è uita migrasset, mortuæ corpus incidendum curauimus. Et inuentæ sunt in iecinoris membranulæ parte decliuiori congesti lapilli figura & colore diuersi. Alij enim rotundi, alij angulares, quadrati alij, prout positura & casus effecerat, maculis etiā rubeis,

rubeis, cœruleis albisq; distincti. Hi sua grauitate ex tunica sacculum longitudine palmi, latitudine uerò duorum digitorum effecerant. Hanc autē nos mortis causam arbitrati, disputare de obscuris uanum & inutile iudicauimus.

Fluxus sanguinis ex poro. IIII.

NOui hominem robustum admodum, qui trigessimum & sextum agens annum, saepe mecum conquestus est de certo sanguinis fluxu, quo singulo quoque mense grauiter affligeretur. Interroganti mihi qua parte corporis flueret, id se nescire respondit. Admiratus hominis uerbum, detege, inquam, locum unde fluat. Deposito pallio ilia dextra ostētat, ubi subiacet iecoris pars ima. Diligenter locum oculis lustrō, si foramen aut cicatrix in parte sit: omnia æquabiliter posita, lenem et mollem carnem, nullam asperitudinē cicatricis uenotā inspicio. Ab homine decipi suspicor. Quod ille aduertēs, paucis, inquit, diebus hunc tibi scrupulum demam. Instat enim tempus quo sanguis fluere

confuevit. Reuersus perendie uno suo
perposito digito locum fluxus contege-
bat: quo amoto, non secus emanauit san-
guis, ac si ex incisa uena proflueret. Nec
prius fluor ille cessabat quam sanguinis
libra emitteretur. Quo euacuato nullus
discernere poterat, unde euacuatio fa-
cta esset. Existimaui uenulam forami-
nibus cutis sua ceruice inhærescere, in-
deq; stato tempore sanguinẽ euacuari.
Curaui igitur hominem sola sanguinis
missione ex uena iecoris singulo quoq;
mense. Curiosoq; uictu iniuncto, pro-
tracta cura est ad sextum usq; mensem,
& tandem conualuit.

De uena umbilici, & ex uulua prolapsa intestina. V.

Mulierem uidimus sexagenariã,
cuius intestina ex uena umbilici
subito prolapsa sunt, nullo præsidio con-
ferente tertia die uitam finisse. Vidimus
& aliam, de cuius uulua pariter dis-
rupta intestina omnia profluxerãt, pau-
cis item diebus occubuisse. Insuper
& tertiã nouimus, cuius intestina, per-
fracta eorum tunica, à summa umbilici
cute

cute tanquā in sacculo dependebant in uulua. Hæc autem miseram quidem, sed tamen longiorem uitam ducens, unā cum hoc malo consenuit.

Umbilicus prominens.

VI.

Commune omnibus, umbilicū ad decorē prominere. Monstruosum, si promineat ultrā quā decens sit. Ioannes Bīnus filium habuit octimestrē, cuius umbilicus digitis quatuor excreuerat ad penis similitudinē. Coles em̄ testicularū tunica iunctus uidebatur: à quo etiam spiritus erumpebat interdū. Hūc cū plures medici inuisissent, & ex his alij intestinū eò erupisse iudicarent, alij omentum, alij humorem, nos carnē in loco increuisse dicebamus. Cui sententiæ cum pater inhæsisset, puerum curare cœpi. Sed quod autoritate eorum mouebar, qui propter spiritū quem inde erumpere interdum diximus, intestinū illud esse dicebāt, refecandane mihi esset caro illa, & id ipsum ferro ne an igne potius faciendum, plurimum adhibebā. Verum̄ certa tandem ratione

2010

P

210 ANTONIVS BENIVENIVS

subnixus uincire carnē decerno: singulisq; diebus arctius deligans non prius desisto, quàm ea ipsa pramortua penitus exciderit, ac puer subinde integram ualitudinem recuperauerit.

Ex ano euacuata urina.

VII.

Quis miret si audierit quod & nos uidimus, puerum scilicet duodecimum agentem annū, cum urinam septimo iam die non redderet, propterea quòd concretum quid ex pituita & sanguine, urinae ipsius canaliculos obstruxerat, eam tandem ex ano euacuasse? Praesertim si nouerit & uesicā ipsam ceruicemq; eius minimè foraminulentam aut fungosam existere: & intestinū quod penetrari debuit, solidā & cōcretę esse naturā, ut decet tunicas omnes quae neruosae sunt. Oportuit em̄ aut incisam uesicam intestinumq;, quod citra mortem fieri nequit, aut naturam cui impossibile nihil est, huiuscemodi aperuisse uias: ut inde urinam redderet, puerumq; seruaret. Nouimus em̄ miranda eius operam & purulentū quid etiā ossi sub-

dens

dens extrinsecus trudit, & hominē certis indicijs moriturū sapius liberat. Vnde & militem uidimus, cui illatū uulnus in coxam, uesicæ ceruicem inciderit: ac subinde incuria medici adeo cōglutinatum obcalluit, ut penitus iter urinæ obstruxerit: sed ea nihilosecius carne paulatim erosa, coxa altera extrinsecus erupit. Indeque quoad uir ille uixit, ritè profluens reddita est. Sed Pauli Bonini filium nouimus, qui glande colis clausus natus, paulò infra eam itinere patefacto urinam reddebat.

Mulier à spiritu malo oppressa. . VIII.

Accidit his tēporibus nouū & admirandū morbi genus: quod etsi uiderim curauerimque, scribere tamē uix auisim. Mulier sextumdecimū agens annū ab ima uētris parte dolore exorto, cōueltere manibus nitebat. Cumque in horrendum clamorē erumperet, intumescerebat illico totus uēter, adeo ut uterū gestare crederes octimensem: & uoce exhausta ubi toto cubili hinc inde reiectās sese, et plantas pedū interdū ceruici connectēs

resiliebat in pedes, iterū pcidēs ac resiliens; isthuc ipsū idētidē factitabat quo ad paulatim ad se reuerſa quoquo modo recreareſ. Interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Nos uerò eiusmodi morbi causas disquirentes, arbitrati ſumus hoc malum ex uulvæ ascenſu & uaporibus malis ſurſum elatis, ac ſubinde cor & cerebrum impetentibus prouenire. Quare idoneis medicamētis adhibitis, cum nihil omnino profeciſſent, non parum mirati ſumus. A recta tamen uia minime deſiſtendum putauimus, donec ferocior facta ac toruis oculis circūſpiciēs tandē prorupit in uomitū, quo lōgiores & recuruos clauos æneas que acus unā cum cera et capillis in globū mixtis eumuit: & nouiſſime ientaculi fruſtū tantæ magnitudinis, ut deuorare integrum nullus potuiſſet. Cumq; idipſum ſæpius etiā uidēte me factitaſſet, teneri eam arbitratus ſum ſpiritu malo, qui dum hæc ageret, ſpectantium oculos perſtringeret. Quare ſpiritalibus medicis cōmendata, maſticatoribus dein ſignis & argumēta

gumētis rem comprobauit. Nam et nos saepe eam uaticinātem audiuimus: & ea præterea agentē uidimus, quæ omnem uim morbi supergressa, humanū etiā captum excederent.

Sanatum genu miraculo euidenti. IX.

Robertus Saluiatus Bernardi filius & diui Dominici fratrum consortio iunctus, dum in monasterio sancti Marci Florentinæ ciuitatis uitam degeret, geniculi dexteroris abscessu grauiter affligebat. Quare me familiari medico accersito, malum ostendit. Intumuerat enim genu, tantumq; eleuabatur, ut humani capitis magnitudinē æquaret. Notæ pituitosum & uapore plenum ostendebant. Hic chirurgica manu curatus, bis iam sanitatem fuerat consequutus. Reuertebatur tamen id malū priore peius. Quare iudicauimus huiusmodi ægritudinē ubi iam inueterasset, nullo modo citra uestionem finiri posse. Territus ille iudicio nostro, ac propterea medicæ artis spe deposita, ad diuinū confugit auxiliū. Erat eo tempore in

214 ANTONIVS BENIVENIVS

eodē monasterio uir simplex & bonus,
 fide et charitate pollēs, Dominicus Pi-
 sciæ oppido ortus, et eiusdem religionis
 professor; per quem Deus plurima iam
 signa fecerat. Hūc igitur Robertus ipse
 conueniens miserabilibus primū lachry-
 mis & precibus orat, ut sese suis apud
 deum orationibus liberet; quod cū ille
 pro sola humilitate abnueret, instat ite-
 rum Robertus; nec prius à lachrymis
 & importunitate desistit, q̄ Dei hominē
 flectit atq; exorat. Celebratis itaque ex
 more ac peractis missarū solennibus, cū
 ad Robertum ipsum qui solus celebra-
 ti illi ministrauerat, cōuersus fuisset, ge-
 niculū detegit; & signo Crucis sup ma-
 num impresso, fiat, inquit, tibi secundū
 fidem tuam. Quibus uerbis omnis pror-
 sus intra pauculos dies delituit ægritu-
 do. Quod & nos nō solum uidimus, sed
 & proprijs (ut aiunt) manibus attrectan-
 tes, geniculum ipsum detumefactum ac
 penitus sanescēs inuenimus. Et ne quis
 nō omnino uirtute diuina factū putet,
 hic septimus iam est annus ex quo ille sa-
 nitatem

nitatem adeptus, eam seruauit & seruat
ope & auxilio illius, qui solus omnia po-
tens, uiuit & regnat in secula.

Miraculo liberatus.

IVuenis quidam Florentinus nomine
Gaspar, dum circa præcordia sagitta
uulneratus spiculū educere nititur, reli-
cto mucrone arundinem tantū euellit.
Quē cum chirurgici, omni licet ingenio,
omniq; præsidio nixi, auellere minime
potuerint (in intima em̄ costa aded̄ inse-
derat ut reuelli nullo auxilio posset, nisi
costa ipsa perfracta, & uulnere amplio-
ri facto) mortem potius quamlibet mise-
rabilē, quàm tale genus curationis sub-
ire malebat. Quare tandē in desperatio-
nem uersus, laqueo suspēdere se, aut pro-
fluētī Arno, uel alto puteo præcipitem
dare cogitabat: quod & fecisset, nisi assi-
stētes amici illū diligentissimē custodis-
sent. Inter quos erat uir qdā Marioctus
nomīe, fide & p̄bitate pollēs; hic homi-
nem iugiter deprecabāt, ut desperatiōe
reiecta, in manus potius Dei, à quo est
oīs salus, tā grāde malū tradere conarēt;

Huius tandem precibus flexus Gaspar totus ad Deū conuertit, non die, nō nocte ab oratione cessans; donec in uaticinium prorumpens, nonnullos interim, qui ad eum uisendi gratia accederent, dum adhuc procul essent, paulopost ad futuros prædiceret. Quinetiā & ignotum quemlibet proprio quoque nomine citans, admonebat astantes omnes uti Deum timerent, & de salute sua confiderent. Se enim non modò de ea, deque die & hora qua illam consequi deberet, certiore factū esse, sed multa præter ea eodem lumine præuidisse aiebat: ut profectiōem suam Romam & mortē, exilium Petri Medicis & fugam, ciuitatis nostræ Florentiæ angustias & calamitates, Italiæ subuersionē, & alia quæ plurima: quæ breuitatis causa silentio præterimus: quæ que ferè omnia magna ex parte iam impleta uidemus. Nam & qua prædixerat die atque hora mucro ipse ex uulnere sponte sua profiliit: quo eiecto etiā uaticinari destitit, & Romā tandē peregre proficiscēs mortuus est.

Mulier

Mulier uulua carens uixit annis decem. XI.

Ingeniosus nostri seculi medicus V. golinus Pisanus me licet iuniorē ad uocandum censuit: ut unā cum illo mulierem quandā curaremus, quæ uulvæ pernicioso hulcere uexabat. Huius nos malitiā omni studio, & diligentia tollere, sed frustra, conati sumus: nam corrupta interim uulua, & frustulis comminuta descendens, non prius fluere destitit quàm tota putrescēs decideret: ac sic mulierem ingenti malo liberauit, quæ licet uulua carens, sana tamen superuixit annos decem.

Aqua inter cutem. XII.

Aqua inter cutem cū uehementius urgeretur puer: tantāq; intus contracta esset, ut aluum nullam in partem mouere posset. omni auxilio medicorū destitutus, temerariam sibi libertatē uendicauit. Quare aqua quantum poterat epota, in ultimum sese mortis discrimen malè sanus præcipitauit. Verùm siue id aquæ contractæ impulsu, siue ope naturæ factū sit, soluta est umbilici unitas:

P 5

indeq̄ tãto impetu aqua p̄fluere cœp̄it;
 ut supra uentrẽ cubitos tres ascenderet.
 Quo sane uitã finisset, nisi circũ assisten
 tes opposita manu aquã fluere non p̄mi
 sissent. Hinc medico accersito, & aqua
 paulatim educta, ac curioso uictu & cæ
 teris quæ ad rẽ facerẽt iniũctis, breui tẽ
 pore in pristinã redactus est ad sanitatẽ.

*Rusticus per annum nihil bibens, ab aqua in
 ter cutem liberatur. XIII.*

Rustico, quẽ aqua inter cutem ma
 lè habebat, opem nostrã exposu
 lanti, sanari illum cum iam morbus in
 ueterasset, minimè posse resp̄di. Instan
 ti tamen ut aliquod saltem consilium ei
 præberemus, subridens inquam, amice
 si curari desideras, opus est ut non ultra
 bibas quàm ut uitã sustineas. Discessit
 & anno peracto iterũ interrogat an ip
 sum nouerim. Nego me hominẽ nosse.
 At ille, tua ope curatus, inquit, ad te re
 uertor, scire cupiẽs an adhuc mihi liceat
 aliquid bibere: cum hætenus per an
 num nihil biberim. Admiratus interro
 go quare, & cuius cõsilio. Cui ille, tuos
 inquit:

Inquit: & rem omnem ab initio narrat. Iussi igitur paulatim uino assuescere: sed mero potius quam lymphato, & eo ipso austero ac tenuissimo. Discessit: et curiosa portione usus, ad pristinumque reuersus statum, quam mecum familiaritatem primum contraxit, eam adhuc in hanc usque diem officiosissime seruat & colit.

Struma ingētis magnitudinis & ponderis. XIII.

MVlierē Oliuā nomīe, struma coxæ innata multos annos miserabiliter uexabat. Ad eam enim iam magnitudinē excreuerat, ut occupāte ea coxā ipsam ac crus, ambulare non posset. Quo factū ut iam quinquēnis misera in lecto iaceret. Nec ex medicis ullus inueniebatur, qui aut ferro aut alio quouis medicamēto tollere tam ingēs malū auderet. Quare omni spe destituta, me cum iunior adhuc essem, ad se uocās, operā nostram deposcīt. Lachrymis urget & precibus, ut quālibet miserabile, aliquod tamen ei præsidiū afferam: mori se malle quā in tanta miseria & calamitate uitā ducere. Mouerunt me, fateor, infelicis

notus

muleris lachrymæ: ac propterea rem fanè arduam, & quam nullus qui saperet attentasset, aggressus, strumã ipsam ea potissimũ parte, qua coxa pēdebat, uínculo deligo. Et quoniã refecanda crassitudo palmo plenior erat, singulis quibusq; diebus uínculũ ipsum arctius nec̄to, donec pars mediã refecaretur. Tũ candēti ferro quod superest scindo: sanguinem supprimo, & mulierẽ ferè mortuam resumēs molli cubiculo recreo; ac curiosa dein obseruatõe, idoneisq; medicamentis rite procedēs, diuino tandē auxilio eam in pristinã sanitatē reduco. Tanta autē fuit præcisæ carnis moles, ut pondus sexaginta librarũ excederet.

*Ex frigidissimo emplastro stomacho ad
moto mors subsecuta.* XV.

NOui medicũ, qui uel incuria, uel magis ut arbitror inscitia, emplastrum frigidissimũ stomacho cuiusdam uiri, dum illũ uentriculi dolor satis mordax urgeret, superposuit. Putabat em̄ hoc auxilio dolorem ipsum tolli posse. Verũ ille dolore ferè amoto, grauem
tamen

tamen noxam percipiens, redeunti medico exponit dolorem quidē remissum, se tamen inspirandi difficultate uexari. Quod inscius medicus paruifaciēs iterū emplastrum admouit: & ne tollatur etiā iubet. At æger, dum assistētes imperata faciunt, paucis interim horis singultu premit: quo grauius grauiuscq; hominē afflicto, inhorrescūt illi membra: ex quo etiā paucis interceptis diebus mors subsequuta est: quam medici omnes ex incusso stomacho frigore prouenisse iudicauerunt. Ignorabat enim bonus ille medicus, nullum princeps aut principī subseruiēs membrum solis frigidis esse curandum.

Ex frigidissimo aquæ potu uir interimitur. XVI.

Antonius Parmensis iuuenis admodum robustus cum sub feruentissimo sole, & magni æstus tempestate pluribus diebus in itinere fuisset, ardentissima tandem febrī correptus est: quare cum uehemens eum sitis urgeret, frigidissima aqua epota intra paucas horas mortuus est.

222 ANTONIVS BENIVENIVS

Defectio ex frigidissimi uini haustu. XVII.

BLasius Senensis familiaris noster & condiscipulus, dum longiusculo tempore sub ardentissimo sole pilæ ludo incaluisse, nec sudore adhuc aut fatione remissis in subterraneū locū, ubi uinaria erat cellula, descendisset, frigidissimi uini calicē haurit: quo epoto statim deficit: indeq; ut erat ferè præmortuus ad cubile delatus, ac calidis utcūq; fomētis, sed non sine graui noxa tandē licet agrè refocillatus, conualuit. Frigidissima em̄ potio altius cordi infederat.

Erosum capitis os. XVIII.

Quidam monachus ordinis beati Augustini ex his quos canonicos regulares uocāt, dum in monasterio diui Donati, quod urbi nostræ prominēs Scopetū dicūt, uitā ageret, semel mecum conquestus est, affirmās capitis eius os paulatim indies erosum iri: qđ miratus, caput detego, manu diligentius contrecto, frontē ferè totam ossē denudatā inuenio: & quod maius est, nullā in cute summa,

summa, nullam in carne noxam aduersato: rei causam quaritans, iudico acutissimo humore hoc fieri, qui foraminulenta carne demissus nullam in ea uim faceret. Os uerò, quod densius ac propterea magis obsistens eroderet, non secus ac fulgur, quod aurum illæsis interim loculis nonnunquã liquare solet. At monachus ille cū maior iam ossis ipsius pars esset erosa, & nullo proficeret auxilio, paucis annis uitam finiuit.

Lapis ex intestinis eiectus.

XIX.

Mariottus Palla pharmacopola cū intestinorum dolore uexaretur, eius que uenter nihil ferè & id quidem agrè atq; liquatum redderet, pluribusq; hominem medicamentis aluum ducen-
tibus & clysteribus curassent medici, & morbus nihilominus inualesceret, ad aliud auxiliij genus conuersi, totam ipsius aluum humidis fomentis emolliūt: nec prius ab incepto desistunt, q̄ ille sic fortis lapidē instar columbini oui aluo projicit. Qui quidē lapis intestino subsistens, & iter magna ex parte obstruens,

licet ideo deduci non posset quòd intestino tunicisq; eius deligatus esset, uel qd' ipse crassioris intestini aliqua forte inhæresceret cellula, medicamentorum tamen præsijs & expultrice adiuuante uirtute tandem propulsus est.

Aerca acus perforato stomacho extrinsecus truditur. XX.

Deuorauerat mulier quædam æneam acum, & nulla inde noxa percepta, integrum annum ita ut erat, sana permansit. Quo peracto cœpit dolor satis acutus mulierem ipsam circa uentriculum urgere: qui dum eam magis magisque indies affligeret, plures consuluit medicos: nihil tamen de deuorata acu, quam penitus obliuioni tradiderat, referens. Variæ fuerunt hinc inde sententiæ. Alij enim ab acutiori humore, alij à uento inter tunicas stomachi recluso, cæteri uero ex malo habitu excitari hoc malum putabant. Cumq; omni quo poterat studio & diligentia curata, sanitatem nullo modo consequi posset, medicæ artis spe deposita, tolerare id malum fatius

fatius duxit, quæ perpetuis medicamentis inaniter uexari, Sicque annis iam decem tali urgente dolore, miseram uitam trahebat, cum ecce acus illa terebrato uentriculo è paruo demissa foramine prosiliit. Nos autem & acum uidimus, & mulierem curauimus: quæ paucis post diebus unitate uulneris facta, in pristinam sanitatem restituta est.

Ob incuriam à lepra liberatus. XXI.

MEmini Onofrium Tedaldum pro mortuo à medicis derelictum incidisse in manus nostras, non quidem ut curaretur (id enim factu impossibile uidebatur) sed ut satis amicorum opinioni & agro ipsi fieret. Lepra hominem malè habebat: & febricula insuper urgebat. Quam, quod solitas animalis partibus occupas quasi habitum inducat, Greci ἐθικὴν uocant. Tantumque inhæserat solidis membris hæc febricula, ut macie & tabe consumpta carne, nihil nisi pelles & ossa superessent. Quin et in neruis crurium tanta item contractio facta erat, ut calces natibus inhærescentes extendi

nullo modo possent. Indulgēs itaq; hominjs uoluntati, permitto ut omnibus omiſſis legibus ſuo arbitrio uiuat. Ad uentate igitur uere cū iam nux plurima tenuiori cortice ueſtiretur, his ueſci cœpit. Et cum omne aliud cibi genus faſti dīret, non una alteraue cōtentus, etiam ſupra centū ſingulis diebus comedebat, pane licet modico adiecto. Quo factum ut & uenter fluere cœperit, & ſtomachus nihil continere: ſic que fruſtula integra deiſci, ut concoctio nulla in eis appareret. Hoc itaq; incurioſo & licentioſi uictu uſus, ad æſtatem uſq; proceſſit. Quo tempore citrullōs, angurias, peponeſq; comedēs, nullū præterea cibi genus deuorabat: ſed & ea cruda & incōcta omnia deiſciebat. Peracta autē iam ferè æſtate refici cœpit, & corpus quoquo modo reſumptum ad habitum ſuū reuertitur, quoad ſiccō & calido morbo humidis & frigidis præſidijs ſuperato, quem ratio & diligētia curare nō poterat, incuria & temeritas ad priſtinā redigeret ſanitatē. Qua biēnio feliciter uſus,
incurioſus

incurioso postmodū uictu, & inuiti libertate in eundem recidit morbū. Quod demum absumptus, paucos post annos è uita decessit.

Hulcus menti sanatum dentis euulsione. XXII.

IVuenis quidā Angenius nomie, annis iam tribus menti hulcere uexabatur: qui licet opera complurium medicorum usus fuisset, tantum abfuit, ut non deprehendentibus illis morbi causam sanitatem cōsequi potuerit, ut penè omnē recuperādæ ualeitudinis spem amiserit: dum scilicet ex his nōnulli, quòd altum & callosum hulcus uiderent, citra uisionem nequaquā tolli posse affirmarent. Atq; item alij, quia callosa haberet ora, Chironeum hulcus crederent, & ob id curatu difficilimum arbitrarentur. Nos uero ut primū hominē uidimus, & hulcus cōspicati sumus, nullis id malū medicamētis uinci posse prædiximus: nisi eo prius eruto dēte, ad cuius radicem hulcus ipsum ascēderet. Id quod res planè indicauit: nā dente ipso euulso, erosam eius radicem cernimus, unde scilicet ma

228 ANTONIVS BENIVENIVS

lum illud, fomentum ac pabulum capiebat. Quo sublato, nō multis pōst diebus etiam domesticis medicamentis sanatū est hulus.

Attoniti fulmine.

XXIII.

A Ttonitos fulmine patrem & filiū uidimus, quorum corpus & mens stupore quodam tenebatur, adeò ut dissolutione neruorū, quā Græci ἀνεπαλξία uocant, affici eos crederem. Cumq; ad septimū usq; diem ferè absq; cibo & potu, quinetiam muti & sine sensu uitā miseram traherent, ex uena demum, quam medici Nigram uocant, sanguis emittitur, aluus ducitur, corpus plurimis frictionibus distringitur, ac tenuissimis interim cibis utcunq; alitur, donec paulatim resecti ad pristinam tandem sanitatem reuersi sunt.

Lapis tussicula expulsus.

XXIIII.

H Enricus quidam Alemanus cū laterum doloribus triennio iam uexaret, & ob id opera & cōsilio multorū interim medicorum, sed frustra, usus fuisset, ad nos tandē uenit oratū, ut si quomodo

modo possem, laboranti illi opem ferrē.
Interrogo igitur hominē an inītiū mor-
bī causam ue teneret, utrum scilicet ex
frigore, uel ex ictu aliquo, aut nimio cur-
su, uel distillatiōe à capite, siue etiam ex
præcedente aliqua alia ægritudine hoc
illi cōtrigerit. Respondit se nullam pro-
catarctīcam scire causam, sed tantum ex
oculto inītio paulatim increuisse mor-
bum illum, adeoq̄ auctū ut eum ad mor-
tem duceret. Anxius igitur & tanti do-
loris causam minimè deprehendēs, ne-
sciebam quò me uerterē. Neq̄ enim ul-
la uel materieī, uel malī habitus erāt in-
dicia, cum tussicula quædam sicca homi-
nem urgeret, neq̄ item excrementa ali-
qua uidebantur. Et medicamēta etiam,
quibus curatus fuerat, intentiones ferè
omnes euacuauerant. Quare autorū tan-
dem sententijs nixus, quibus doceſ me-
dicus, cum causæ morbī abdītæ sunt, his
præsidijs uti, quæ conferre quidem pos-
sint, nocere non possint: cœpi primum
lenire pectus, mollire guttur et asperam
arteriā, donec calculo ad auellanæ ma-

gnitudinē de pectore propulso, & sicca illa tussicula, & omnis præterea dolor amotus est. XXV.

Magna suræ ossis parte resecata, puella conualuit.

Heronymi Corbinelli filia octauū agens annū elephantico morbo affecta est, ita ut & suræ os uitari cœperit. Sūma enim cutis maculas crebrosque tumores habebat, & rubor paulatim in atrum eleuari ac conuerti cœperat, adē ut facillē iudicares uitiū in osse cōsurgere; præsertim quod & ingēti dolore afficeretur, & nullū in carne puris signum appareret. Quare soluto uentre & sanguine cucurbitulis misso, detegere os decernimus: quo detecto, quicquid putrēs & cariosum inerat abscindimus. Sicq; magna ossis parte resecata, puella (quod multis impossibile uidebat) tandem rite curata conualuit.

Sagitta carminibus euulsa.

XXVI.

Nihil tam facillē in corpore q̄ sagitta conditur, & eadē sapius altissimē: qd' & in milite uidimus, cui telū dextra parte pectoris illatū, sinistra scapula
lq' ossi

ſæ offi uſq; ad eò in hæſit, ut & multi muſ-
cronẽ euellere fruſtra conati ſint. Nam
redire tam lōgo ſpacio minimè poterat
abſq; carnis & uenarum neruorumq; la-
niatione, propterea quod utrinq; ſpicu-
la ipſum cingent: nec etiã cōtrà car-
ne incifa euelli telū poterat, cum os ſca-
pulæ, cui inſederat, magnū amplumq;
obſtaret. Quare medicæ artis præſidio
deſtitutus, cū id citra mortis periculum
fieri nō poſſet, aduocat ariolū: qui duo-
bus digitis plagæ ſuperpoſitis, & car-
minibus neſcio quibus inſufurratis, telū
ex offe redire iubet: quo etſi abſq; ægri
corporis noxa, non tamen ſine utriuſq;
animæ diſpēdio obtēperante, miles ille
paucis poſt diebus ritè curatus cōualuit.

Hulceratæ nares.

XXVII.

HUlcerari nares intus cōſueuerūt,
eiq; malo uix ſuccurri poteſt, cum
in ueteraſcit. Mihi nubilis puella nobi-
liſq; oſtenditur, quæ eiſmodi morbo
diu tenebatur: nec inuentus eſt medi-
cus, licet plurimi puellam curandam ſu-
ſcepiffent, qui id malū tollere potuiſſet.

q 4

Erant enim hulcera circa nares crustis pluribus foeda: è quibus etiã malus con- surgebat odor, quod genus Græci ὀσφίς ^{vap} appellant. Curam itaq; orãte patre, qui unicè filiã diligebat, aggredior, his auxilijs fretus, quæ ad hunc morbũ conducibilia uisa sunt. Primò igitur aluũ duco, humores æquo, & cucurbitulis scapulis affixis, carneq; ferro incisa sanguinem mitto. Tum & frictionibus diuertentibus usus, nares calida aqua spongia expressa cõfoueo: deinde cerussam & argenti spumam oleo myrtino & omphacino excipiens, ad crassitudinẽ mellis reduco, eoq; illiniri nares sæpius iubeo, quo auxilio crustis omnibus excisis, cerussa demum, olibano, cadmia, sylliq; interiori parte diligẽter attritis & melle addito medicamentum conficio, quo specillum lana obuolutum intingẽs hulceribus admouebam: & his repletis linamentum, eo quoque medicamento illitum demittebã in nares. Idq; bis die uel ter faciendum curabam: quoad his præsidijs & auxilijs malo, qd' plurimos medicos

medicos diu multumq; frustra fatigaue-
rat, paucis etiam mensibus sublato, puel-
lam pristinae reddidimus sanitati.

Naturalia clausa incisione curantur. XXVIII.

Naturalia foeminarum interdum clau-
di certum est. Id autem aut proxi-
mus in utero matris fit, aut hulceratione
illarum partium; dum scilicet ex incuria
medici sanescendo oris inter sese conglu-
tinatis iunguntur. Incidit in manus nos-
tras puella quaedam iam matura viro,
iam plenis nubilis annis, cui naturalia
ipsa clauderent. Quae cum ego huiusce
modi malum curaturus inspicio, uideo
membranulam quandam, quae ipsius
uulvae ori opponeretur. Quare duabus
lineis inter sese transversis eam incido;
statimq; tanta ac tam ingenti impetu ni-
grior materia profluxit, ut grande lu-
men, quod tunc minister admouerat, ex-
tinxerit. Menses enim praeteriti intus te-
nebantur; qui & dolores etiam singulis
mensibus excitarent. Incisa itaq; mem-
branula ipsa, quicquid ex ea intus super-
fuit, hamo apprehendo amputoq;. Tum

reliquū curæ ex aliorum hulcerum more prosequutus, haud multis post diebus puellam ipsam sanam, ac coniugio aptam relinquo.

Emortuus foetus unco extrahitur.

XXIX.

MAturo partu intus emortuo periclitabatur uxor pistoris mei, quare euocatum me rogat, ut deficienti illi quoquo modo opem feram. Ego uerò reputās huiusmodi curationē inter difficillimas annumerari, & summam prudentiā ac moderationē desiderare (præsertim & quòd ira foetus transuersus iaceret, ut ne manu quidem intra uulvam iniecta dirigi in caput aut in pedes posset, & quod imus uēter iam frigeret) de salute eius dubitare cœpi. Verū hortante me coniuge ac cæteris assistentibus, ut nullum intentatum relinquerem auxiliū, uncum uertebris dorsi infantis iniiciens paulatim extrahere nitor. Sed obstabat oris uulvæ compressio, & ceruix toto corpore replicata augebat extractionis difficultatē. Quare calido oleo naturalia foueo, quo paulatim hian-

te uul-

te uulua foetum educo. Mulieremq; fe-
rè mortuam molli cubili recreo, & op-
portunis demum praesidijs curatam pri-
stinae sanitati restituo.

Natus ano clauso.

XXX.

Vidimus duos pueros ab utero ma-
tris natos naturalibus clausis: ho-
rum alteri caro quaedam in ano altius in-
creuerat, adeo ut intestini exitus perci-
pi nullo modo posset, quo factum ut pau-
cis diebus uitam finierit. Alteri uero mem-
brana quaedam ipsius tantum ani ori op-
ponebatur: sed ea acutiori scalpro praeci-
sa, statim sanatus est puer.

Naturalia erosa & clausa.

XXXI.

Mulierem etiam uidimus, cui mor-
bus quem uulgo Gallicum appel-
lant, totam uulvam eraserat, et incuria medi-
ci quicquid erosum fuerat, oris inuicem
iunctis obcalluit. Indeque sola urina, & ea
ex paruo quidam foramine reddebatur.
Huic nos (propterea quod callus ipse altior
esset, quam ut citra mortis discrimen inci-
di posse extimaremus) consulimus ut

incurata potius uiuere, quàm tãto se pe-
riculo exponere uellet.

Intestino tenuiori clauso uita finitur. XXXII.

S Tomacho longa & plura uitia cum
ex alijs mēbris, tum humoribus sibi
innatis accidere consueuerūt. Vnde &
nos uirū nouimus quinquagenariū, qui
ex præterita ægritudine, quam χόλερα
Græci uocant, in qua simul & deiectio
& uomitus accidūt, intestinaq; torquen-
tur, & bilis atra supra infraq; erumpit, in
perpetuum, & ut experientia docuit, pe-
nitus insanabilem inciderat uomitū; un-
de & stomachus paucis admodum ho-
ris cibum cōtinebat, & aluus præterea
nihil omnino reddebat, siue his leuibus
siue etiam acris medicamentis urge-
retur. Assumebat enim cibos leuiores,
& ad concoquendum faciles: quos ubi
aliquot horas continuerat, quicquid ex
his supererat euomebat. Alebatur autē
parte tenuiori, quam uenæ à uentriculo
attrahebāt; sicq; miseram quidem, sed ta-
men longiusculam uitam duxit. Huius
uero nos morbi causam indagātes, puta-
uimus

uimus eam intestino tenuiori figi: eoque adeo obcalluisse, ut cum incoctus cibus ad iecur totus penetrare non posset, retrocederet & uomitu tandem expelleret: id quod mortuo eo, experimento comprobare uolentes, corpus incidere tentauimus. Sed nescio qua superstitione negantibus cognatis, uoti compotes fieri nequiuimus.

Ex abscessu mesenterij mortuus. XXXIII.

Iulianus quidam iuuenis alioquin optimus, alui torminibus uexabatur: incipiens dies magis magisque dolor uim capiebat: tantumque aberat ut huiuscemodi doloris abditæ causæ deprehendi possent, ut nullis unquam præsijs tolli aut saltem leuari hoc malum potuerit. Omnia enim uiscera sana uidebantur, iecur, lien & intestina omnia nullam doloris notam ostendebant. Sed ille nihilominus magis magisque incipiens quam ut tolerari posset urgente dolore ipso, tandem è uita discessit. Quare mortui corpore inciso, ut scilicet tanti mali causas dignosceremus, & sanis omnibus, ut putabamus, inuen-

tis uisceribus, iubeo intestina amoueri.
 Quæ dum gladio discindit minister, in
 abscessum magnū incurrit. Quo præci-
 so materia multa nigrior scetēsque proflu-
 xit, encausto sutorio similis. Ex quo ma-
 nifestā eius mortis causam deprehendi-
 mus. Atra enim bilis eò cōfluēs huiusmo-
 di abscessum paulatim effecerat.

Monialis intestinorū dolore mortua. XXXVIII.

IN cœnobio diuī Donati quod in a-
 gro Puluerosæ est, religiosa mulier
 & eius cœnobij professa fuit; quæ inte-
 stinorū doloribus multis iam mensibus
 urgebatur; & aluus nihil nisi ægrè & du-
 rum, idque tantum decimo quoque die red-
 debat. Cumque nullis cōferētibus auxili-
 is diu multumque hoc malo uexata, tandē
 naturæ concesserit, mortuæ corpus inci-
 dendum curauimus, & inuenta sunt in-
 testina altiori callo constricta: adeoque
 iter angustum relinquebat. ut deiectio-
 nes ægrè transmitti possent. Hoc tamen
 nos malū, propterea quòd aluum pre-
 menti nescio quid durum renitebatur,
 etiam ea uiuente præferamus.

Tuberculo

Tuberculum supra cordis arteriam. XXXV.

Mulier Clara nomine & genere, cordis dolore interdū uexabat, quē medici à malo ipsius cordis habitu fieri arbitrabant. Sed cum pluribus iam annis connubio iuncta non cōciperet, & sterilitatis causam quæreret, ac tollere conaretur multis præsijs, ita demū dolor ille cordis increbrescere ocepit, ut perpetuus fieret. Ex quo sæpius etiā mulier ipsa deficiens, recreari uix poterat, donec eo iam magis magisque inualescente è medio sublata est. Cæterum mortuæ corpore inciso, et frustulum nigrioris carnis in sinistro cordis uentriculo supra arteriam, quod mespilij formam haberet, & uulua à medio infra uersus imam eius partem iunctis oris obcalluisse reperta est. Quare ut tuberculum illud mortis, ita hoc sterilitatis causam fuisse cognouimus.

Stomachum obcalluisse. XXXVI.

ANtonius Brunus affinis meus, cū emanducatum cibū breuiori

240 ANTONIVS BENIVENIVS

quàm par fuerat temporis spatío contíneret, & ita ut erat incoctum reijceret, omnibus medicamentis, quæ stomachi vitijs adhiberi possunt, diligentissimè fatus est. Verùm cum ea nihil omnino proficerent, & corpori ob inopiam alimenti iam absumpto uix pellis & ossa superessent, gradatim tandem ad mortem deductus est. Quare defuncti cadauere publicæ utilitatis gratia inciso, inuentum est hominis uentriculum ita iunctis oris ad imam eius partem obcalluisse, ut cum nihil inde ad inferiora transmittere poterit, necessariò mors subsequuta est.

Callus in uenis mesaraicis. XXXVII.

Petrus Aldimarius filiū habuit, qui cum octauum iam ageret annum, in corruptum incidit appetitū, quo calculos ruderatq; comedens in lentam tandem febriculam deuenit. Indeque procedente tempore & uentriculum non continere & uenter fluere cœpit. Adeoque duobus his malis uexatus est puer, ut paucis etiā diebus à uita decederet. Huius nos cum annuente patre emortuum corpus

corpus incidissemus, repertus est callus inter uenas, quas mesaraicas appellant, à quo cum uenæ ipsæ adeò obstruerentur omnes, ut ferri inde sanguis ultra nō posset, necesse fuit puerū è uita migrare.

Angina incisa.

XXXVIII.

Angina laborabat Nicolaus Rosta, sed nullus tamen rubor aut tumor uel intus in gula uel extrà uidebatur. Et ipse nihilominus uix spiritū trahens, quicquid præterea edendū sumeret, per os statim & nares reijciebat.

Quare cum arescente corpore, pallente iam facie, ac uertētibz oculis, spes omnis sublata esset, & medici quibus cura demandata fuerat, ægrum amplius non audirent; me licet iuniorem cōuocant, ægrum ostendunt, & quæcunq; acta fuerant exponunt. At ego cum & ægrum ipsum ad mortem tendere, & medicos quæcunq; opportuna fuerant præsidia adhibuisse intelligerem, cœpi ipse mecum cogitare, satius ne esset ægrū ipsum Deo & naturæ, ut cæteri medici, incuratum dimittere, an aliquod licet insolitū,

lamo

r

42. ANTONIVS BENIVENIVS

utile tamen auxiliū experiri. Verū adhortantibus his qui aegro assistebant, cōsiliū capio, & locum altioribus plagis sub ipsis maxillis, ac etiam supra colūm incido, ex quo cū sanies multa prorumperet, adeò morbus leuatus est, ut faucibus ipsis spiritum simul & cibū capientibus, facilis dein ad bonam ualitudinem aegro ipsi daretur regressio.

Soluta umbilici unitas. XXXIX.

Virum nouimus, quem dolor in pleniori intestino exortus adeò cruciaret, ut nullo interim spiritu erumpente mediū hominem disiectū iri putares: cumq; frustra multa auxilia adhiberent, & non solum clysteria ut in aluū demittebantur, eadem profus eijcerentur, sed & medicamenta quoq; tam nihil ex ipsa aluo deponerent, ut iter hinc inde clausum crederes. Tandem cucurbitula umbilico affixa (solet enim huiusmodi malum tali praesidio nonnunquam minui ac leuari) soluta est umbilici ipsius unitas: indeq; spiritus crassior erumpens, & cucurbitulam ipsam disiecit, & hominem
omni

omni amoto dolore pristinae sanitati restituit.

Eleuatio stomachi. XL.

ANnum sextumdecimū agenti Petri Guicciardini filio, ita ceruix uentriculi sine ullo doloris sensu eleuabatur, ut magnitudinem pomi cydonei aequaret; nec manifesta causa ostendebatur, cum omni nucumēto careret. Quare rem admodū diligenter uestigare cōepi, admiratus quānam abdita huius mali causae esse possent. Sed cū nullā prorsus prāter uētum inuenirem, à quo, uentriculi capite paulatim eleuato, ita eiusmodi fieret tumor, ut & ossa etiam talem situm adepta, nec ultra ad pristinum statum reuersa, figurā iam illis impressam tanquam naturalem custodirēt: ferrea demū lamina, quae ex cingulo quoque surgebat ferreo, stomachum comprimī iubeo, quo paulatim ad sedem suā retrocedere cogeretur: quod factū est. Nam haud multo post hoc uno tantum praesidio ita repressus est tumor ille, ut ad pristinam ac naturalem formam ipsa

sius uētriculi ceruix penitus reuerfa sit.

Menses uomitione proiecti. XLI.

VRgebatur mulier acerbissimo capitis dolore, propterea quòd menstrua non prouenirent: uerùm his demùm uomitione propulsis illico sublatus est dolor. Sed cum id iterum iterumq; ac sæpius factitasset, abhorrens tandē mulier ab huiuscemodi uitio, auxilium nostrū exposcit: qui sola sanguinis missione ex uenula quæ sub talo est, & mēstrua ipsa ex naturali loco rite pfluere coëgimus, & quod sequēs est, mulierem ipsam pristinae sanitati restituimus.

Cordis pars patefacta. XLII.

Inciso abscessu, qui supra septimam uertebrae innatum longo temporis interuallo sinū fecerat, intimamq; membranam sua sanie prorsus eroderat, minima ipsius cordis pars oculis cernētium patefacta est. Verùm cum hominē summa & diligentia & sollicitudine curaremus, in pristinā redactus est sanitatē.

Pure

*Pure per urinam deducto sanatus est
pleureticus.* XLIII.

ORitur sæpe in lateribus morbus, qui $\omega\lambda\epsilon\upsilon\eta\tau\iota\kappa\acute{o}\varsigma$ à Græcis nominatur: huic tussis & febris accedit, & excreatur cū pituita sanguis, graue profectò ac penè intolerabile malū. Hoc cū affligeretur Antonius quidam, & morbus iam ad maturitatē peruenisset, euacuato per urinam pure, quod rarò contingere solet, penitus sanatus est æger.

Ex tabe sanata sola sanguinis missione. XLIIII.

ANno integro remorantibus menstruis mulier ad summam deducta est maciem: et uenæ eius ob nimiam plenitudinem nigriores factæ, admodū extendebantur. Cumq; nullum cibi genus desideraret, consequens fuit, ut totum tabesceret corpus. Quare præsentaneum auxiliū iudicauimus sanguinem mittere: qui cum primo die nigrior effluxisset, iubeo & altero idipsum fieri. Quo longè clariore emanante, factum est ut profluentibus dein mensibus, mulier quæ per annū macie & tabe afficie-

batur, idoneis tandem medicamentis resumpta ad pristinam facile redierit valetudinem.

Fluxus sola oratione sanatus. XLV.

Accidit interdū vētrem fluere: & si diū negligas, difficilior plerumque fit eius curatio, quin & nōnunquā impossibilis. Quod & nos nuper experiti sumus. Iohannina Bencia affinis mea, mulier quidem & animo & genere nobilis, cum diū ventrem fluere permisisset, eò tandem deuenit, ut nullis medicamentis, nullis auxilijs, nullis etiā balneis eiusmodi fluxus sisti potuerit: augente interim hoc malum iugi & inuincibili humore, qui ex eius infirmo alioquin & imbecillo capite in vētriculum destillabat. Et licet interdum cōualescere uideretur, haud multò tamē post reuertebatur id malū, & quidē priore deteriorius. Quare omni spe medicæ artis deposita, fratrem Dominicū Pisciensem ordinis prædicatorū, de quo etiam suprā mentionē fecimus, adit: morbū quo tenetur exponit: se omni humano auxilio destitu-

destitutam affirmat: lachrymis & precibus orat, ut laboranti sibi sua & fide & oratione opem ferat. Quod cum ille se facturum pro uiribus annuisset, admota manu mulieris caput comprimit. Tum fusca oratione, ac signo Crucis ibidem impresso, abire iubet. Reuersa domum, cum eo ipso atque item altero die ueter nihil ex consuetudine praterquam sanum redderet, me conuenit, rem ordine narrat, seque penitus liberam affirmat. Quod etsi Deo, cui possibilis sunt omnia, factum facillimum scirem: uerebar tamen ne quod habebat inuotis mulier, id iam se adeptam persuaderet: cum nihilominus morbus ipse paulo post uel etiam deterior reuersurus esset. Sed cum ita tertius peragat annus, ex quo fluxus ipse suppressus est, nec ulla interim apparuerit uel etiam appareat regressiois nota, ingenuè & fatemur & predicamus, hoc solo nutu Dei per fidem & orationem sanctissimi illius uiri factum fuisse, ad laudem & gloriam nominis sui, quod est benedictum in secula.

Gelatus in comitiale incidit morbum. XLVI,

Hieronimus Bencius, cum è diui
Laurentij æde, ubi declamatis ad
populum concionem audierat, domum
sefe recepisset: & referato ostio ad cu-
biculum usq; in quo uxor ex partu lan-
guens iacebat, ascēdisset: immotus ibi-
dem & inconniuis oculis stetit. Quem
cum uxor diutius intuita rogasset tandē
quid ageret: & ille nihilosecius exper-
gisceret, accersitis famulis in eodē quo
illa iacebat cubili, coniugem locari iu-
bet. Qui ubi tandem sensum recepit, ni-
hil eorū quæ ipse interim egerat, recor-
dabatur. Quare cōuocatis medicis, quib-
us & ipse interfui, plurimo sermone
quæsitū est, an ille toto eo tempore ob-
dormierit, ut accidit multis: qui ea per-
sæpe dormientes faciunt, quæ munia so-
lum uidentur esse uigilantium: an alio
quopiam morbo laborauerit. Ac tandē
conuenimus illum eo tempore non dor-
misse, sed rigidum potius uel attonitum
aut gelatum fuisse. Quam quidem sen-
tentiam etiam subsequens malum man-
festissimè

festissime cōprobauit, cum paulò post in comitiale incidit morbū: quo nullis prorsus cōferentibus auxilijs multos iam annos miserabiliter cadit.

Amiffa atq; iterum recuperata memoria. XLVII.

EX præterito morbo conualefcens Antonius quidam Senensis, quæcūq; memoria fixa tenuerat, ita prorsus oblitus est, ut ne rerum quidem nomina reminisceretur. Dumq; Florētia esset, Senis se esse putabat: sed ne amicos quidem ab inimicis discernebat: quos etiā immutatis nominibus uocitabat. Quare eo uelut prorsus amenti, atque deliro naturæ dimisso, cum uigesimo iam die hoc malo angeretur, cœpit uenter fluere, uariacq; & diuersa strigmēta, sanguinem, bilem uiridem, mucosascq; deiectiones deponere. Quo factum ut mens simul & memoria redirēt, licet nihil eorum quæ ipse interim gesserat, recordaretur.

Ex distensione neruorū mors subsequuta. XLVIII.

Mittere sanguinem ut expeditissimum perito est, sic ignaro perit

culosissimū. Iuuenem uidimus eui cum ex brachio sanguis mitteretur, & neruū scalpellum attigisset, statim sequuta est neruorum distētio : quæ hominē ita crudeliter afflictauit, ut paucis etiā diebus laboranti illi uitam eripuerit.

Ex incisa arteria ferè mortuus. XLIX.

ORta, ut assolet, inter commēsales lite, cum quidam è conuuiis arreptum calicem in Alfonsi Hispani familiaris nostri faciem proiecisset, & incisa arteria ac cute dilacerata sanguis copiosior erumperet, multa quidē sed frustra adhibita sunt medicamenta : cum ea sit arteriæ ipsius cōditio, ut incisa coire aut sanescere citra ustionē non possit. Quare cū sanguis ipse eò semper uehementius proflueret, quò plura experirentur auxilia, & homo iam uenis exhaustis prorsus deficeret, ad me tandem mittūt rogantes, ut si fieri possit, amicū à morte præripiam. Venio igitur ad eum, uulnus inspicio, uirtutem probō, nullum superesse præsidium iudico, præter ustionem solam. Quare ea qua potui diligentia in-

tia in-

tia incisam arteriã candenti ferro inuro,
& statim suppressus est sanguis: quo in-
hibito, reliquũ curæ facilem satis & ex-
peditũ habuit ad sanitatem regressum.

Mulier ex copiosa sanguinis missione emortua. L

Quidam nostri seculi medicus, phi-
losophiã magis quàm medicæ ar-
tis peritus, cum uxorem Iacobi Pactij
equitis Florentini curaret, quæ duabus
tertianis uexabatur, mittere sanguinem
utilissimum iudicauit: quod & ego, cui
simul cum illo cura demandata erat, pe-
nitus non improbabam: cū bilis sangui-
ni mixta uideretur. Sed & multa tamen
pituita exuberabat. Igitur uenam inci-
dendã quidẽ censui: sed tentandi gratia,
ut scilicet colorem sanguinis habitumq;
discerneremus. Qui si crassus & niger
esset, taquàm uitiosus largius effunde-
retur: sin contrã ruber & pellucens, tan-
quàm integer seruaretur. Incisa igitur
uena sanguis effluxit rubicũdior. Qua-
re dimisso iam caliculo, supprimendum
censui: ille cõtrã deducendum. Verum

cum esset ipse ætate prouectior, eius magis sententiæ in hærentibus coniuge & propinquis, ad duas sanè libras sanguinis miserunt æquè lucidi ac rubri. Quare cura omni seniori illi relicta protinus discedo, palàm affirmans atque contestans iugulatam esse mulierem: quod et paulopost rei euentus faciliè comprobauit, cum paucis admodum diebus mulier ipsa defectis iam uiribus, ac uoce penitus exhausta in somnum inciderit grauiorem: ex quo tandem mors subsequuta est, ob nimiam scilicet humorum cruditatem, quæ ex ingenti sanguinis profusione contingere solet. Quare debet semper medicus, si diligens sit, in omni sanguinis missione considerare utrum crassus et niger, an contra ruber & pellucidus sit. Quòd si niger & crassus, ut uisiosum effundi: sin contra ruber & pellucidus, ut integrum suppressi iubere. Tantum enim abest ut eiusmodi sanguinis rubri scilicet atque pellucidi missio profit, ut etiam plurimum semper obsit. Sed excidit homini documentum filij
seni:

seni: quo in missione sanguinis cum bilis accensionem, tum & pituitæ cruditatem plurimum cauendam censuit.

Epoto ueratro iugulatus. L I.

Laboranti cuidam Zenobio nomine quartana, imperitus quidam medicus ueratrum, quod inter cætera medicamenta periculosissimum est, temere propinauit. Ex quo statim subsequuta est cum crebra ac uehemens alui ductio, tum spiritus tam grauis ac difficilis attractio, ut cum me filij ad hominem iam in mortis articulo positum aduocassent, & nullis potuisset præsijs tanto malo succurri, intra sex tantum horarum spatium mors eum uiolenta è medio subtraxerit. Cauendum igitur est ne huiuscemodi medicamenta, quæ ueneni naturam habent, & stomachum cæteraque membra plurimum lædunt, absque eo exhibeamus quod nocuum auferre possit: cum & aluum per se sapius ducant, & hominem non solum infirment, sed plerumque etiam morti tradant.

254 ANTONIVS BENIVENIVS

Vomitu ex albo ueratro mors subsequuta. LII.

Vomitus ut interdū sanis utilis, sic aduersa ualetudine laborantibus nonnunquā necessarius. Verū multum interest quo modo & quare fiat. Hoc autem officium diligētis medici esse debet. Nam cum quidam medicæ artis imperitus albo ueratro uomitum ciere solitus, omne genus morbi tali præsidio se se curaturum polliceretur, accidit forte ut in manus eius inciderit quidam, qui duobus iam annis uentriculi uitio laboraret, nec ullis unquā medicamentis sanari potuerit: utpote quod cum suapte natura difficile sit, difficillimū etiam redditur in corpore infirmo atque imbecillo, præsertim ubi licentiori quadam libertate utatur æger. Album igitur & huic ueratrum ex more exhibente illo, plurimum bilis ac pituitæ, tum nigram bilem, postremò sanguinē eiecit: quibus ita deductis, imbecillitas primò & quidem magna, tum sudor frigidus toto capite ac thorace emanans, nouissimè & mors subsequuta est. Nō igitur ignorare dili-

re diligens medicus debet huiusmodi medicamentū nō semper agris prodesse, sanis uerò semper obesse. Nā ubi robustum corpus nactus fueris, & uentri- culus sit potēs, morbusq; lōgiōr ac diffi- cilis, ut comitialis & insānia, aut pares- his, tunc album ueratrū rite ac citra me- dici culpam exhibi potest.

Represso sudore sanatus. LIII.

Cum haud postremā notā Medi- cus nobilem quendam ciuem cu- raret, & febribus malē hominē habentibus, uniuersum corpus in sudorem re- solueretur, uiresq; omnes ita deficerēt, ut cognati plurimū de salute eius addu- bitarēt, me aduocant, agrū ostendūt, cu- ram enarrant. Inspiciēs itaq; hominē, oculos admodū graues ac pallorē faciei intueor: quin & intima eius præcordia calore uehementi affici aduerto. Quare sudorē inæqualē, qui finiri nō poterat, statim amotis uestibus, qbus ille de præ- cepto medici tegebāt, ut incōgruum & inutilem suppressere nitimur: præsertim qd' eo uires agrī penitus conuelli uideat

ban̄: tum corpus euētari, ægrumq; etiā
frigidioribus potionibus uti iubeo: do-
nec sudor, quē medicus ille om̄i studio
ciebat, prorsus supprimeret. Quod ubi
factum est, immutari statim uideas ægri
faciem, uires redire, calorem reprimi,
febrem remitti, ac non multò post homi-
nem ad pristinam sanitatem reuerti.

III. Pestilenti febre arreptus. LIIII.

Philippus Stroza & nobilitate ge-
neris, & opum affluentia insignis,
lenta quadam febricula laborabat: & ex
medicis, qui ægrum uiderant, alij quo-
tidianam, sed leuem, alij ob algorē con-
tractā febrem putabant: nec defuit qui
crederet à capite distillasse materiam,
quæ putrescentem febriculā gigneret.
At nos cum eam ipsam diligentiori exa-
mine p̄penderemus, pestilentem iudi-
cauimus. Quam sententiam deridentes
medici, cum leuatam iam febrem existi-
marent (latebat enim anguis in herba)
familiarī tantum medico curam dimit-
tunt. At æger, qui iam cōualuisse uide-
batur, aduentante die septimo, in neruo
rum

rum subito resolutionem & febrem incidit ardentem : qua exhausta uoce, & corporis uiribus conuulsis, paucis etiam diebus mors subsequuta est. Magna igitur esse debet medicorum circumscriptio in cognoscendis curandisque morbis : ne inscitia (ut saepe fit) atque indiligentia eorum agri ipsi, qui sese illis penitus tradunt atque committunt, periclitentur.

Claudus ex loco eminentiori cadens liberum recipit gressum. LV.

Nicolaus architectus cum de eminenti turri praecipuus ruisset, tantum abfuit, ut ex tam ingenti casu incommodum aliquod reportarit, ut cum antea altero claudicaret pede, recte deinceps ambulauerit. Quin & puerum uidimus, qui pestilenti morbo correptus curatus que idem malum effugerit. Nam ubi prius utroque pede claudicaret, ut nisi duobus fulcitus baculis omnino incedere non posset, curatus liberè, id est sine aliquo adminiculo incedebat.

Scorpiōe ictus glacie se opprimi querebatur. LVI.

FAmulum habui, qui scorpiōe ictus tanto subito ac tam frigido sudore toto corpore perfusus est, ut argentissima niue atq; glacie sese opprimi quere retur. Verum cum argenti illi solam thyracam ex uino potētiori exhibuissem, illico curatus est.

Fames ualida.

LVII.

CVm uniuersam penè Italiā anno salutis nonagesimosexto supra millesimum quadringētesimum tam ingēs ac ualida fames affligeret, ut passim multi publicis in uijs atq; plateis deficerēt: multi etiam ex malis ac noxijs nutrimentis in uarias inciderent ægri tudines: uidimus ex his q̄ plurimos qui ex diuina fame escam abundantiorē nacti fuerant, dum pleniori utuntur uictu, paucis diebus uitam finisse: adeò noxia atq; perniciofa est nimia satietas, quam multa præcessit inedia. Mulieres quoq; uidimus, quæ pueris quos lactarent infectis, & se & illos ad mortem deducerēt. Plurimi tamen ex his qui ad ualitudinariam

rium

riū deducebant, medicorū cura & diligētia ad pristinā reuertebatur sanitatē.

Mulier ferè mortua ex sanguinis missione- LVIII.

Mulierem uidimus, quæ cū pleniōri & obeso esset corpore, & in ardescētē incidisset febrem, usa cuiusdā imperiti medici consilio, sanguinē ex uena copiosum emisit. Quo statim grauiter afflictata in multò deteriorem prolapsa est ualetudinē. Nam ut in tenuioribus magis sanguis, ita & in plenioribus magis caro abūdat. Nos igitur cum ad mulierem uocati, eam summo in discrimine positam inueniremus, alias omnino obseruationes adhibēdas censuimus, eas uidelicet, ad quas dirigi curantis consiliū debet. Quare defectā dudū uirtutū omni genere auxiliij resumo, donec corporis uiribus redeuntibus materiam quam exuberare cognouerā, medicamentō deponendā censeo: quod cū ex frigidioribus rebus aegrotanti exhibuissem, illico extincta est febris, & mulier de cuius iam funere cogitabat, per Dei gratiam rite curata conualuit.

Ex quartana malè curata, sanitas, tum mors subsequuta.

LIX.

Villicus meus annuam quartanam patiebatur, & consilio nescio cuius empirici faselum ex omphacino, & alia usq; ad satietatem deuorās, ad uiginti insuper uini meri calices ebibit: quo adedò inflatus est, ut è foco prope quem coenauerat, amoueri penitus non posset. Quare strato humi pallio quo induebatur, ibidē pernoctauit. Matutino autem aduentāte tempore, diffusus per omnia membra sudor est: quo finito, uomitu quicquid comederat reiecit, & cū eo pituitosa excrementa quamplurima. Quo factum ut ex quartana quoq; qua integrum iam annū laborauerat, extrusa, ualetudinem sit consequutus: quam quidem rem ualidioris naturæ ui acceptam referendam arbitrati sumus. Nam amota iam cruditate, & humorum coctione longiori spacio perfecta, natura quæ sua pigritia torpebat, ab ignauia & torpore propulsa, contra morbum & causas uires excitat, quibus tandem sudore

dore ipso atq; uomitu & morbū & errorem disciecit. Quod profectò eadem febris comprobauit. Nam cum quatuor post annos hominem iterum inualisset, & ille putaret eodem posse se auxilio febrem tollere, quo olim fecerat, statim, hoc est inter morbi ipsius initia, dū scilicet cruda esset adhuc ipsa materia atque incocta, pleniori ut cum uictu & potione abundantiori ex iisdem quibus supra rebus abusus, ante solis ortum eodē quo decubuerat loco mortuus inuētus est.

Molesta tussis sola sanguinis missione curata.

LX.

Molesta tussi afficiebat puella quædam quintum & decimum agens annum: quæ tametsi per se grauis & formidabilis esset, eo tamē sese medico formidabiliorē reddebat, quòd unà sepius cū ea sanguinē expuerat puella. Quam obrem cum medici ipsi, quibus cura demandata erat, & hāc paulatim tabe consumptū iri, et nullis se posse auxilijs huic malo succurrere uiderent, eam tandem Deo & naturæ dimittūt. Verum pater

s 3

(ut est amor) ne qd omnino intentatum
relinqueret, me aduocat, puellā ostēdit,
& quæ hætenus facta sunt, plurimo ser-
mone enarrat. At ego sputū primò colli-
gi iubeo, qd ubi nulla pus subsequi, &
sanguinē ipsum minimè etiā purulētum
inspicerē, cœpi mecū cogitare quænam
huius uitij causa esset, et an sanguis ipse
ex ore uel ex gingiuis, aut fortè ex nari-
bus efferret: sed cū ex his locis absq; ul-
la pfluat tussi, aliū de eum emanare arbi-
tratus sum. Quæro igit si is ex gutture,
aut ex arterijs hulceratis, uel ex pulmo-
ne potius, siue ex pectore, aut forte ex ie-
cinore præperet: sed cū nulla essent cer-
ta indicia, puellā interrogo an menses il-
li profluāt (solent em̄ foeminae, qbus san-
guis per menstrua non respondet, sæpe
eum aut cū tussi expuere, aut uomitio-
ne propellere) Sed negante illa, sanguis
nem mittendū censeo ex uenis, quæ sub-
talo sunt: idq; singulis mensibus facien-
dum, donec isto atq; item alijs auxilijs,
quæ sanguinē promouere consueuerūt,
& menses ipsi rite profluere cœperunt,
&

& puella quæ iam macie & tabe confecta uideretur, sex tantum mensium spacio uires & corpus resumens, ad pristinam adiuuante Deo reuerfa est sanitate.

Difficultate spirandi mortuus. LXI.

Multos difficultate spirandi laborasse cognouimus: sed inter ceteros quendam, qui non nisi recta ceruice spiritum trahens, paulatim ex angustia deficiente uirtute toto corpore pallidus ac liuens efficiebat: nullus tamen in pectore, nullus in præcordiis dolor erat: sed nec sibilus aliquis ob angustias, per quas spiritus euadit percipiebat: ex quo iudicare posses ægritudinem in pectore cõcipi. Verum cū paucos post dies inualefcente morbo ipso, & nullis cõferentibus præsijs, æger è uita migrasset, incidere mortuū decernimus, ut huius mali abditas ac latentes causas deprehenderemus. Quod ubi factū est, inuenimus non parū atræ bilis & sanguinis nigrioris in eius corde coisse: unde etiā per uenas diffusus, nō est mirū si corruptente eo spiritū ipsum, hominem ad festinam

mortem deduxerit, quod etiam auctore Galeno aliàs contigisse cognouimus.

Ex horrore flammæ in febrim incido. LXII.

IN Appiani basilica, cū adhuc essem admodum iuuenis, unà cum Peregrino Allio literis Græcis operam dabam sub præceptore Francisco Castilionensi religioso uiro. Vbi cum semel è cubili summo diluculo confurgens ædem ipsam ingrederer, uixq; limen trāsisssem, ecce uideo flammam ab imo pavimento iterum atq; iterū fursum ferri: horresco, & pauēs ac tremēs cursim, ut poteram, cubile ipsum repeto. Me uerò Peregrinus condiscipulus meus, qui adhuc in lectulo quiescebat, cum anhelātem & ueluti lymphatum inspiceret, rogat quidnam mali mihi contigerit: uix ego trahebam spiritum, rem tamen ut potui explico. Admiratus & ipse, timere cœpit. Sed cum interim præceptor noster è cubili surrexisset, hominem couenimus, rem exponimus, causam quærimus. Ille uerò, ut erat uir doctus & in philosophia satis eruditus, uapores, inquit, ex cadaue

cadaueribus mortuorum eleuantur, qui calidissimum hunc aërem nacti (id enim accidit in ipso mense Iulij) facile inflammanur, quod & nos etiam sapius uidimus, ac propterea nihil uobis pertimescendum est. Hoc etsi ego autoritate uiri suafus uerum iudico, ex præcedenti nihilominus timore, ex quo spiritus ipsi cateruatim uersus cor regredientes inflammati sunt, in eam quam Græci *ἐφύμερον* uocant, febrem incidi.

Puer horrore mortuus.

LXIII.

PVerū nouimus, qui dū rure paterno degeret, singulisq; diebus ad uicinum sacerdotē studendī causa, ut fit, summo manē mitteretur à patre, accidit semel ut propè iam intrantī illi sacerdotis ipsius ædes, essetq; cœlum paululum adhuc subobscurū, præstò fuerint duo uiri nigris uestibus obuoluti: quibus a deò perterritus est puer, ut toto corpore contremiscens, altaq; uoce auxilium clamitans, in admirabilem sanè ægritudinem, ac demum in mortem inciderit. Nam statò tempore, id est, octauo quo

5 5

266. ANTONIVS BENIVENIVS

que die, & eadē fermè hora in eundem
semper horrorē atq; clamorem proue-
bat, donec tabe consumptus, uitam quę
nullis præsidijs contineri potuit, misera
biliter finiuit.

Tusi scissa est tunica intestinalium. LXIIII.

TVIII ualida urgebatur puer sextū
agens annum, dumq; uehemētius
tussiret, scissa est tunica, quę diducere
ab inferioribus partibus intestina debet
& in scrotum, Græci ὄχεον uocant, inte-
stina deuoluta, herniam fecerūt, qua &
in hūc usq; diem laborat. Tanta em̄ fuit
scissura, ut nec coire hactenus ullis po-
tuerit medicamentis, nec etiam in futu-
rum nisi sola uestione coibit.

Ictus in cordis tunica conualuit. LXV.

EX nobili familia nati fratres duo,
eadem etiam cohabitantes domo,
atq; eodē uictu uiuentes, dum inter cœ-
nandū orta (ut fit) inter eos lite, alter al-
terum gladio quo in mensa uteretur, in
ipsius cordis sede percussisset, plurimus
que ex uulnere sanguis efferretur, lan-
guescunt illico uenæ, pallet facies, sudor

dor frigidus toto corpore manat, arteriæ non eleuantur, omniacq; demũ mortis signa apparent. Verũ ne nihil omnino agerem, iubeo hominẽ his rebus foueri, qbus cordis vires refici possint. cumq; æger usq; ad mediã noctem eodem sese habitu haberet, & de eius potius funere quàm de uita cogitaret, cœpit paulatim spiritus reuerti. Quare sumpta spe curam prosequor, donec alijs atque item alijs præsijs usus, hominem tandem, Deo adiuuante, ad pristinã sanitatem reduco; ex quo planè cognouimus nõ ictũ cor, ut putabamus, sed eius tantũ tunicam leuiter fuisse perstrictã.

Vitium stomachi curatum. LXVI.

INter stomachi uitia uulgatissimũ est resolutio, quæ uel calidiori, aut frigidiori, humidioriue, uel etiam siccori habitu plerunque solet accidere. Nobilis quidam uir Ioannes nomine, cuius Neapolitanus, cum diu eiuscemodi uitio laborasset, & ex medicis nostri seculi plurimi hominem curandum suscepissent, nullum tamen inuenire

auxilium idoneum potuit. Quare cum Florentiam demum ueniens me conuenisset, & quæ hactenus ex medicorum consilio huic uitio adhibuisset, ordine enarrasset; ex his quibus usus est prædictis facile cognouimus existimasse medicos omnes eum malo habitu frigido laborare. Nos uero & præcedenti curatione, & alijs haud sanè obscuris indicijs, longè aliter sentientes, calidiori habitu eius affici uentriculum arbitrati sumus. Quare ad ea auxilia conuersi, quæ aridum iam ac tabe penè cōsumptum corpus desiderare uidebātur, primo die solas lactuculas ex aceto & oleo cōmanducare præcipimus: quas cū utiles stomacho atq; idoneas percepisset, iubeo dimittat balneum, frictiones, exercitationes, præsertim superiorum partium, unctiones omnes & cibos calidiores, quibus hactenus usus fuerat, & ad frigidus potius ac difficilioris concoctionis sese conuertat. Vnde & ueruecem magis quàm auem aut uenationem aut piscem, nisi sit generis durioris, in hac sua ægritu

ægritudine cōlaudo. Potui quoq; aptis-
simum illi uinum frigidum & austerū,
ineptissimū calidū & crassum esse pro-
nuncio. Quibus cum ille auscultasset,
ac diligentissimè ea exequutus fuisset,
hoc tantum genere uictus & frigidiori-
bus medicamentis usus, infra duos men-
ses pristinam recuperauit sanitatem.

Melicera pro carbūculo iudicata. L X V I I.

HUlcere subalbido furunculo simi-
le, quod Græci eo quod faui spe-
ciem habeat, *μελικηρη* uocant, uir quidā
nomine Paulus laborabat. Id autem cū
febrem & inflammationem ingentē ex-
citasset, medicum quidē, sed qui per im-
peritiā hulceris ipsius naturam minis-
imè calleret, accersit. Eo autem iudican-
te hulus ipsum pestilens esse (uenit em̄
cum dolore uehementi, habensq; fora-
mina per quæ fertur, humor glutinosus
uix maturescit) simul omnes cum consu-
lente medico aufugiunt, unū tantū uir-
ro ægrī curam cōmendātes. Quo factū,
ut desperatis penè rebus ad me mitteret,
rogaretq; aliquod pereūti illi auxilium
ferrem.

ferrem, Sciscitor itaq; nuncium hulceris naturā, & an increfcat ægritudo, uel deficiat uirtus, aut fortè eo loco pestilētes sint febres. Refertur hulcus nō nigrum, nō lucens, non pallidum esse, febrem lentam & penè leuatā, sana omnia in regione illa. Accedo igitur ad hominem: cumq; contrā hilari uultu resedissem, faciem primò oculosq; sano similes intueor. Tum arteriā tangens, pleniorē quoq; reperio. Quare sanitatem pollicitus hulcus detego, & omni sublato timore familiā reuocans curā aggredior: quæ licet difficilis admodum fuerit, ad integram tamen sanitatem æger ille per Dei gratiam reuersus est.

Incisus coles sanari nequiuit. LXVIII.

MEdium sibi colem lino, & quidē Martē deligauerat puer inscijs parentibus, eoque tandiu uinctus fuit, donec plagæ altitudo ad iter urinæ ascenderet duobus locis: quibus & quòd urina ipsa inde mitteretur, & quod utrinq; oræ obcalluerint, coire hulcus atq; conglutinari nullis unquā remedijs potuit.

Monachū

Monachū etiam iisdem fermè tēporibus uīdimus atque curauimus, qui ob zelū castitatis, sed indiscretū tamē ac nimē secundum Dei rationabile obsequium, colem sibi & quidē pubetenus prorsus absciderat; ex quo cum sanguis copiosus efflueret, ac propterea medicamenta omnia uinceret & exuperaret, arduum sanē ac laboriosum fuit eiusmodi profluiū sistere atq; inhibere. Oportuit enim singulas uenas, quæ sanguinē fundebant apprehendere, atq; ita deligare, ut ora præclusa coirent. Quo facto reliquum curæ genus haud admodum difficile fuit, donec uulnus ritè curatum penitus sanesceret.

Qui ex nimia plenitudine mori uideretur, sola sanguinis missione sanatur. LXIX.

PLurimum in morbis iudicandis tribuunt uenarū pulsui: qui si imbecilli exiguiq; fuerint, mortem plerunq; denuntiāt: sin contra magni & pleniores, salutis spem afferūt. Nos tamē Philippū quēdā uīdimus, hominē sanē ebriosum & corpulentū, cuius pulsus, dū languēs

in lecto iaceret, ita parvus & exilis erat ut cū à medico percipi uix posset, facile crederes mortem instare, ni facies rubia cūdiōr, oculi, dentes & uenæ pleniores iudicio prudentis medici obstitissent.

Quare tāti mali causam diligētius p̄quiritens, iudico id ob nimiam saturitatē sanguinisq; abundantiam fieri, nullum' que opportunius adhiberi posse auxiliū, q̄ sanguinis ipsius celerrimā missionem.

Sed obstabāt cognati atq; amici, uerentes ne huiuscemodi præsidiū hominem celerius occideret. Instanti tamen mihi ac certam, si id fieri permitterent, salutē pollicenti, tandem acquieuerunt. Quare accersito statim ministro sanguis mittitur. Nec mora pulsus simul & uires tam celeriter redeunt, ut festinantior affuerit ipsa sanitas, q̄ mors quæ pro foribus excubare uisa est, affutura crederet.

Abscessus sola thyriaca apertus.

LXX.

PVerulus thoracis abscessu laborabat, & cū condita et matura iam suppuratio esset, timeretq; ille hunc mucrone discindi, thyriacam superpono:
qua

qua non secus unius tantum noctis spacio abscessus ipse apertus est, ac si scalpello fuisset incisus: ex quo facile coniectari potest, quanta sit huius compositiuis: quod & nos saepe aliàs experti sumus.

Gangrenam mortem asferre, si à digito pedis inceperit. LXXI.

Qui hulcere nigro, quod ^{γάρυρα} Græci appellant, afficiuntur, si id à digito pedis inceperit, & patiens fuerit senex, uel ex his quorum corpus mali habitus sit, celerius moriuntur. Nouimus nos Cambinum, Carolum & Thomam ciues Florētinos, necnon & alios quos plurimos huiuscemodi affectos uitio, paucis diebus uitam finisse. Incipit enim caro ipsa in hulcere paulatim nigrescere uel liuens fieri: quin & arida interim atque sicca, & cutis circumiacens nigris impletur pustulis: tum & quæ proxima est, amisso sensu liuet palletque. Nec prius serpere id malū desinit, donec ossa etiam inficiat: quod si quicquid aridum est, & proximum quoque locum, uel usque ad sanū prorsus excideris, reuertitur ta-

¶

¶

men & serpit. Verum cum alia corporis partes hoc malo afficiuntur, plerumque sanantur. In illiusmodi autem membris & calor est debilis, & nervi insunt plurimi, qui cum inficiuntur, facile etiam circumiacentia loca inurunt. Unde & proxima his statim liuent, donec totum membrum miserabiliter occupant atque inficiunt.

Ex carcinomate exagitato mors

subsequuta.

XLII.

VENIT ad me Philippus quidam textor, cui in leua frontis parte tumor erat immobilis inaequalisque, ac furunculo persimilis, qui etiam tangenti reanitebatur. Et uenae, quae circa locum erant, pallidae quodammodo ac liuore quodam suffusae, ultra decorum intumuerant. Cumque nostrum de hac re perquisiuisset iudicium, consulo ne id malum quoquo modo tollere praesumat, sed leuioribus tantum medicamentis illi blandiam. Discessit, & cum in manus imperiti cuiusdam medici incidisset, tota iam intra mensem fronte & altero oculo eroso, ad me reuertit, sciscitansque

tansq; an aliqua salutis super sit spes, uti-
nā, inquit, consulēti tibi fidē habuissem.
Moneo igit̄ iterū hominē, ne ullis præ-
terea utatur medicamētis præterq; blan-
dis ac leuioribus. Quòd si asperis et ero-
dētibus uterē, fore ut breui reliquū etiā
ipsius faciei eroderet̄. Audiuit tandē ho-
mo, & cū his tantum quæ nos illi secun-
dum hanc intentionē parauimus, medi-
camentis semper usus fuisset, ut ad deci-
mum usq; annū superuixit, ita certē si id
malū ex consilio nostro nunq; agitaſset,
ad ultimum senectutis peruenisset.

Ramice curatus interiit. LXXIII.

RAmice uexabat̄ Michelotius no-
ſter: cumq; sacerdoti cuidam, qui
hanc artem profiteretur, sese curandum
tradidisset, duplici statim ille fascia in-
guen deuinxit, nō repulso in superiores
parteis intestino. Dūq; membrū ipsum
ita ut erat arctius obligatū in octauum
usq; diē detinuiſſet, eſſetq; interim ingēs
exorta inflāmatio, quę hominē ea parte,
qua fascia deligabat̄, miserabiliter cru-
ciaret, repēte om̄is amotus est dolor, &

ipse delirare cœpit. Quare cum ad ægrū
ferò quidē, sed tamē uocatus accederē,
primò arteriā tango: cumq; pulsū uix
eleuari perciperē, et faciē inspectās, eam
nimio pallore suffusam, atq; ipsos etiam
oculos cauos effectos aduerterē, iubeo
sacerdotē accersant: tum fasciā illa soluta,
locū undiq; nigrescentē cerno: cūq;
specillum hulceri imponerem, omnia
cicumiacētia intestina iam putruisse co-
gnosco. Ex quo paucis dein horis è
uita discedens, utile nobis documen-
tum sua morte reliquit, languentium sci-
licet corpora non sacerdotibus, qui-
bus tantum animarum cura demanda-
ta est, sed doctioribus medicis tradi o-
portere.

*Puella oculo perforato uisum re-
cuperauit.*

LXXIIII.

QVatuor annos natam puellam ui-
dimus, cui dum ea nodum in pani-
no soluere acuto gladio niteretur, resili-
ens mucro oculum dextrum percussit:
quo perforata ipsius oculi tunica, pluri-
mus statim inde fluxit humor: quare &
si uia

si uisum prorsus amiserit, ipsum tamen
haud multò potest rite curata recipit. Tã
ta enim inest uis tenellæ illi ætati, ut hñc
ipsum oculi humorem (quod sæpe acci-
dit) in integrum reficere possit.

*Iocinoris uitio laborans sola sanguinis
missione sanatur.*

LXXV.

IOcinoris uitio afficiebatur Antonius
Brunellescus, ex quo cum uehemēs
dolor à latere dextro in iugulum hume-
rumq; transmitteretur, et bilem quoque
euomentem ægrum singultus etiam pe-
nè strangularet, ad hominem uocatus
accedo. Verum cum huiuscemodi uitij
notæ eadem ferè sint, quæ & lateris ab-
scessum indicant, medicus cui primū æ-
gri cura demandata fuerat, medicamen-
tis & cataplasmatibus eius pectori mede-
batur. Sed cum dolor & angustia ma-
gis magisque hominem affligeret, iubeo
sanguinem ex uena, quæ ad iecur dirigi-
tur, statim diduci: & quæ ille insuper pe-
ctori adhibuerat medicamenta, iocino-
ri ipsi impono, donec æger ad sanitatem
reuertit: quod paucis diebus factum est.

† 3

Oportet igitur medicum non solū morbum cognoscere, sed & locum etiam in quo fit, diligentius perscrutari.

Scisso intestino graciliori uita amittitur. LXXVI.

Tenuioris intestini morbo, quē Gręci ^{εἰλεον} uocāt, urgeri cōmune est: sed urgeri, ut sic uitam tollat, inauditū. Corpulenta quaedā mulier, cum modò supra, modò infra umbilicū intolerabili premeretur dolore, nec ullus hinc inde spiritus erumperet, adeò agitata est, ut scisso tandem intestino uitam finierit; quod nisi incisa mortua pluribus innotuisset, nescio an citra mendacię suspiciōnem à me scribi potuisset. Sed & rusticum nouimus, qui cum post longiores tortiones, & uētris diuturnas inflammationes diem obiisset, & mortui incidetur corpus, longior in intestino fixura inuenta est: ex qua etiā recentes uuas, quas paulò antè comederat, prorupisse conspeximus.

Vermis ex pectore propulsus. LXXVII.

Laborabat Antonius Sículus molesta quadam tussicula, et cum diu nihil

hil conferentibus auxilijs hoc malū tolerasset, ad nos tandem uenit: rem exponit: consiliū quærit. Nos uerò & quòd morbus diutius inueterasset, & quòd multos expertus medicos, nihil omnino proficisset, putabamus hoc uitium agrè elidī posse. Verūm ne quid intentatum relinqueretur, marrubij succū ex melle agrū deuorare iussimus singulis diebus: tum & interiectis tēporibus scyllā lambere, donec uermis ex eius pectore unā cum tussi propulsus hominē sanitati restituit.

Calculus ui sua decisus.

LXXVIII.

Nicolaus Rusticus calculo uexabatur, figura, ut postea conspeximus, longiore. Hic cum ab ima parte acutior & asperior esset, uesicā ipsam incidit: tum & testiculorū tunica perfracta post multos ac penè intolerabiles dolores, tandē in conspectū uenit: quo haud magna postmodum difficultate deducto, cum multi hominē moriturum, & quidē rectè iudicarent (neq; enim uesica cum incisa fuerit, præsertim inferiori

capit.

t 4

parte, cohæret) ille tamē præter omnī opinionem conualuit: hoc solum ex tanto malo homini incōmodo relicto, qđ inde semper quoad uixit urinā reddidit.

Os foeminae erosum. LXXIX.

VRgebatur Rogerij Corbinelli filia in ilibus dextris dolore ferè perpetuo. Quare multis diuerso tēpore uocatis medicis, cum unusquisq; pro ingenio suo (diuersi enim diuersa sentiebāt) puellam curassent, & præsidia nihil omnino profecissent, è medio tandē sublata est. Quare cōsiliū fuit incidere corpus mortuæ, & inuentum est os foeminae erosum, maximamq; ossis partem in puluerē redactā: necnon & circa matris os quatuor quasi lutei tuberculi instar pilæ, quorum tres aqua opplebant, quartus paululum præ cæteris eleuabatur undique dentatus & superficie inæqualis atque durior, utpote qui ex carne atraq; bile genitus esset. Non igitur admodū mirandū est, si in eiusmodi morbis, quorum causæ incertæ abdita' que sunt, diuersi medici diuersa sentiant &

loquan

loquatur. Nam & Antonij Iacceti filij nouimus, qui cum ingenti coxarum dolore uexatus, in maximam primum debilitatē, tum & in mortem nihil iuuantibus medicis, nihilq; conferētibus praesidijs deuenisset, inciso corpore inuentus est pestifer humor in coxa, quo magna pars ossis erosa, etiam in cinerē uersa uidebatur.

Calculo euulso sanata est mulier. LXXX.

CAlculum non in uiris tantum, sed etiam in sceminis concreescere certum est. Monialis quaedam duodecimo iam die urinam nō reddebat, propterea quod ipsius urinæ iter calculo obstrueretur, quō etiam materia multa confluerat. Quare cum neq; aenea fistula, neque medicamentis alijs uinci hoc malū posset, insolitum alioquin, sed tamē opportunum consilium capiens, tunc calculo iniicio, ne scilicet concussus iterū in uesicā reuolueretur. Tum ferramēto priorī parte retuso calculū ipsum percussio, donec saepius ictus in frustra comminuitur; & tunc omni qua potui diligens

tia, ne quid intus omnino læderetur, un-
cum ipsum pariter ac ferramentum redu-
co: ex quo simul urina atque calculis re-
missis statim sanata est mulier.

Ex solo uento mors subsequuta. LXXXI.

L Odouicum Nicolinum generosi
equitis Othonis filiū uidimus, qui
cum solo uento uiscera & stomachū im-
petete adeo in monoculo afflictaretur,
ut dū pars parte premit, exitu hinc in-
de negato, nō solum uiscera & pectus,
sed scapulæ etiam incredibili extende-
rentur dolore, & spiritus magna ac mise-
rabilis fieret angustia, tertio deniq; die
nihil conferētib; auxilijs è uita migra-
uit. Inciso autem eius cadauere, & uisce-
ra omnia uento plena conspeximus, &
in sinistro cordis uentriculo obduratum
callum inuenimus, qui nucis magnitu-
dinem æquaret. Quare ut illum, hoc est
uentū mortis ipsius, ita hunc scilicet cal-
lum aduersæ hominis ualetudinis cau-
sam fuisse arbitrati sumus.

Brachi-

Brachium ab humero diductum. LXXXII.

Cohærere interdum membra ex-
hulcerata uel p̄tinus in utero, aut
etiã uisione consueuerunt. Nos autē
puellam uidimus & curauimus, cuius
totum brachium feruentissimæ aquæ ef-
fusione humero cohæserat. Cumq; ne-
mo ex prudentioribus medicis inueni-
retur, qui puellam curare auderet (peri-
culum enim erat, ne dum membra ipsa
scalpello discernerentur, neruus incide-
retur, & sanguis immodicus proflueret)
ego solus ut eram iuuenis hanc curã ag-
gressus, paulatim cicatricem ipsam scal-
pello discindo, sanguinem supprimens,
donec ad cubiti iuncturam, ubi neruus
est, deuenio: tum separatim utrunq; mol-
liori emplastro circundo: & quoniã ex-
tendere brachium non poterat, iubeo
ut grauiori pondere sumpto, manu id
perferat, donec paulatim extendatur.

Quod cum ipsa diuturnioris temporis
spatio obseruasset, ad pristinũ tandem
statum reuersum est brachium ipsum,

*quod de his rebus non meminit Jo. Ruellii
in sua*

sola gratia & munere illius, qui est be-
nedictus in secula.

Cor pilis refertum.

LXXXIII.

Iacobus latro è patibulo quo suspen-
sus fuerat, ueluti iam mortuus, sed q-
tamen adhuc uiueret, depositus atq; cu-
ratus cõualuit. Verùm, ut erat homo in
genio malo prauoq;, ad eadẽ statim sce-
lera reuolutus, quibus antea extremum
promeruerat supplicium, iterũ capitur
atq; suspenditur. Quare hominis admi-
rati nequitiam, mortui cadauer inciden-
dum curauimus: & inuentũ est cor eius
ob eximiã caliditatẽ undiq; pilis refer-
tum. Hoc idẽ inuentũ est in corde Ari-
stomenis Græci, qui solus perhibeẽ inte-
gras acies pugnando in fugam uertisse.
Est ergo nõ tantũ scelesti ingenij signũ
sed quandoq; etiam raræ fortitudinis.

Ex stata febre uita sublata.

LXXXIII.

Ioannes architectus singulis annis sta-
to die, hoc est quo natus fuerat, fe-
bre implicabatur: quæ ex putrescenti bi-
degenita, suum circuitum seruans, quar-
tum & decimum non transgrediebatur
diem.

diem: Donec senio confectus, et eadem ex more cōplicitus febre natali suo die uī morbi prostratus, naturæ concessit.

Multitudo uermium eiecta. LXXXV.

LAurentij lanij filium uidimus, qui septimum agens annum, triduo ex nimia lūbricorū uī ferè mortuus iacuit, solo potu ex gramine, aceto & saccharo uiuens. Quarto autem die cum medicamento ex aloë, myrrha & croco ei propinaretur, duodequingenta supra centum uermibus aluo depositis, statim conualuit.

Recrementa ex naturalibus deiecta. LXXXVI.

PVellā quoq; uidimus, quæ clauso ani meatu nata, octauo quoq; die recrementa ex naturalibus deijciebat. Cūq; hoc implicita malo usq; ad sextū decimū annum uitam duxisset, uī tandē morbi, quod *σφοδρ* Græci uocant (id autem fit cum intestina circa umbilicū torquent) miserabili cruciatu deiecta è medio sublata est.

Vermes eiecti. LXXXVII.

IN Auinionis balneis, quæ sunt in a-

gro Senensi, mulierē uidimus quæ con-
tinuis septem diebus aqua epota, quā
plurimos tandē ex ijs, quos medici pro-
pterea quòd cucurbitæ semina imitā-
tur, cucurbitinos uocant, uermes eiecit.
Qui ita inter sese, dum scilicet alter alte-
ri mordicus inhærerent, iungebantur, ut
cum sua ipsi serie quatuor cubitorū lon-
gitudinē excederent, unum tamen cor-
pus, unum duntaxat uermem putares.

Frustulum carnis eiectum. LXXXVIII.

Illud etiam memoria dignum uide-
tur: Mulier præfocata cum ab omni-
bus pro mortua haberetur, & de eius po-
tius funere quàm de uita cogitarent assi-
stentes, paulatim quasi grauiori somno
excitata, in molestissimā incidit tussim:
qua cum diu agitata esset, durioris tan-
dem carnis frustulū eiecit, & sanata est.

Sed & Iulianus medicæ artis profes-
sus, dum grauius ægrotaret, & adueni-
enti medico dolorem quo circa uentri-
culum miserabiliter cruciabatur, expo-
neret, tangente illo (ut fit) ac mani-
bus locum pertractante, erupit in uomi-
tum

tum : quo & ipse frustum carnis ad parua pilae magnitudinem, in quo uermis non secus ac brucus in siliqua recludebatur, eiectans, ad pristinam statim reuersus est ualetudinem.

Quae inciso mortuo notatu digna inuenta sunt. LXXXIX.

Non uidentur silentio esse praeterenda, quae nuper in inciso Iacobi cuiusdam furis insignis cadauere adnotauimus : bifurcatam scilicet uenam, quae à liene ad uentriculum atram defert bilem, tum & abscessum in sinistro cordis uentre pituita redundantem : postremo & posteriorem eius capitis partem, ubi memoriae sedes est, adeò breuem, ut tantillam cerebri portiunculam contineret. Quam ob causam cum priorum scelerum, & eorum quae pro his saepe passus fuerat, tormēta scilicet, exilia & carceres minimè recordaretur, toties ad uomitū tanquàm canis impudens reuersus est, ut in laqueum tandem inciderit, uitaque ac furti finem fecerit.

Urina ex alienis locis emanans. X C.

Contrahitur etiam ex matris utero circa naturalia uitia, ut obstructio meatus, ex quo fluere urina solet. Vidimus enim & nos puerum quendam, atq; puellam nobilem hoc uitio laborantes. Quorum alter, cum adeo meatus ipse clausus obstructusq; esset, ut meiere inde non posset, ex angusto admodum foramine, quod paulum infra glandem urina ipsa vi sua effecerat, emingebat, sed non absq; ingenti eiulatu & genitalis membri tumore. Altera uero ex loco, qui est infra pectinem paululum supra uuluam, urinam reddebat, nullis interim apparentibus signis atque indicijs, unde ipsa naturaliter efferri debuerit. Hanc autem nos cum parentum rogatu curare tentauerimus, & nullum huic malo idoneum inueniretur praesidium, ita ut erat incurata ad ultimum suae uitae terminum permanit.

Ex noxa illata neruis uox deperdita. X C I.

Rusticus quidam cum decliuiori capitis prora percussus recidisset, & alteram

alteram capitis ipsius partē oppositam ad terrā, ut par fuit, elideret, surrexit quidē, sed mutus: id autem siue ex repercussione nervorum, qui regrediūtur ex pectore, siue ex defluenti materia, quæ nervos illos oppleuerit, tam incertum, quàm certissimum ex hoc communicatam noxam nervis ipsis, qui uocē effingunt. Nam & Galenus facillè medicorum princeps in libro, quem de interioribus scribit, affirmat fuisse hominē, quidē glandula illi abscinderetur in collo, & scalpellum nervos ipsos, quibus uox effingit, incideret, illico factus est mutus.

Lumbricis uexatus puer quiescere non poterat.

XCI II

PVerum uidimus et curauimus, qui cum nullo modo quiescere posset, sed ita semp hinc inde temerario quodā impetu & inordinato motu ferretur, ut etiam stare uolēs iterum titubaret & caderet, quæsītum est à medicis quānā esset abdita causa huius mali, quod illi dīstentionem cum saltu putabāt. Sed cum

XCI II

U

290 . ANTONIVS BENIVENIVS

nullam prorsus aliam inuenirēt quàm timorē, in quem paucis antè diebus puer ipse nescio quam ob rem incidisse dicebatur, idoneis secundum hanc rationem medicamentis puerum curare cœperūt: quæ cum nihil omnino proficerēt, & in nostras tandē deuenisset manus, deprehensa statim morbī causa, quam solos lumbricos esse persensimus, usqueadē ad hoc malum propulsandum facilē & expeditum aditum habuimus, ut hac sola intentione curatus puer, ad pristinam breuī regressus sit ualitudinem.

+ *Mulier ex lapsu urinā cōtinere nō poterat. XCIII.*

VENIT ad me mulier quædam, quæ urinam cōtinere nō poterat: cum quæ aliquod à nobis præsidium plurimam defatigatis medicis exposceret, interrogat an aliquam huius mali causam teneat. Negante illa, iterum quæro cecideritne, ex quo fortè ani sedes elisa fuerit. Cumq; & ipsa fateret olim se de sicu prolapsam, ultimam spinæ uertebra elisisse, nullo tamen inde sensibili percepto nocumēto; & nos non fugeret ori
ri ex

ri ex ea ipsa uertebra neruū, qui cōstrin-
gendi uesicam uim habet, huius statim
ægritudinis causam deprehēdimus. At-
trito enim ex eius lapsu neruo ipso, con-
sequens fuit ut relaxata uesica urinā con-
tinere non posset; quod & sæpe aliās ex
eadem causa accidisse cognouimus.
Hoc igitur nos malo idoneis eliso præ-
sidijs, mulierem ipsam per Dei gratiam
pristinæ sanitati reddidimus.

Calculus in tunica fellis. XCIIII.

DEcessit his diebus mulier nobilis
Diamantes nomine, dolore pro-
strata calculi; sed cum nullū antea ex eo
percepisset nocumentū, uisum est medi-
cis mortuæ cadauer incidere: & reperti
sunt lapides cōplurimi, nō quidem ullus
in uesica, ut putabā, sed præter unum,
qui in tunica fellis coloris atrī & magni-
tudine castaneæ aridæ cōtinebat, cate-
ri omēs in panniculo, quo cōtegitur he-
par, unde etiā ueluti in folliculo depen-
duli sacculum effecerant. Hanc aut nos
mortis causam rati, sapiētis uiri consiliū
esse duximus, nihil omnino de incertis

& occultis morbis statuere.

*Ex precedentibus torminibus erosi uilli, quibus
uis retinendi fulcitur. XCV.*

INtestinorum tormina, quod Græci
δυσεντερίαι uocant, exulcerare intesti-
na intus cōsueuerunt, indeq; descendūt
cruenta & muccosa excrementa: cumq;
id malum diutius inueterascit, aut homi-
nem tollit, aut (qd̄ forsitan deterius est)
nūq; sanescit. Nā & nos Iulianū quen-
dam nouimus, qui cum post quadragin-
ta dies, quibus hoc morbo uexatus est,
sublatis iam doloribus ac deijcendi cu-
piditate, eius aluus impendio liquidior
permansisset, & sapius q̄ par fuerat fere-
ret, nullis unq; auxilijs curari potuit, qm̄
semper quoad uixit & impetum uētris
cohibere nequiret, et ubicunq; deijcien-
di cupiditas hominē urgeret, ibidē ex-
crementa deponeret, erosis scilicet ex-
precedentibus torminibus atq; cōsum-
ptis uillis, qbus uis ipsa retinendi fulcit.

Ex iisdem torminibus erosa uiscera. XCVI.

Vidimus & alium natione Areti-
num, qui cum ijs item torminibus
diutius

diutius uexatus fuisset, ex iisdem denique in erodentia ipsorum intestinorum huiusmodi, tum in tabem, postremo in mortem incidens, erosa intus uiscera ostendebat: è quibus dum ita affectus superuixit, ut triennium non excefferit, continuo sanies effundebatur.

Morbus comitialis.

XCVII.

ET si notissimus inter ceteros morbos esse soleat qui comitialis nominatur, ignotus tamen apud multos plerumque est, ut quem nuper in puella uidimus Aretina: quæ cum huiusmodi inuaderetur morbo, minime (ut assolet) concidebat, minimeque ex eius ore ferebatur spuma. Sed stans caput tantum hinc inde, ac si quid inspicere uellet, tota cum uice mouebat, nihil interim loquens, nihil audiens, nihil sentiens. Cumque iterum ad se reuerteretur, interrogata quid egisset, penitus ignorabat. Causam autem perquirētibz nobis cur puella cum comitiali afficeretur morbo, non concideret, uisum est ex hoc contingere, quod contractio & tentio ad cerebrum non fer-

u 3

retur, cū solus uapor sursum ascenderet. Ex quo nullo rigore cerebrū ipsum intentum ab inordinatis motibus reliqua membra præseruare poterat. Quòd autem puella ipsa hoc morbo laborasset, et medici omnes quicunq; eam uiderant, affirmabant, & rei euentus facile comprobauit: cū prorumpentibus mēstruis hoc malū euaserit. Nam ut quandoq; in pueris Venus, ita in puellis menstruorū initium huiusmodi morbū tollere solet.

Elephantia.

XCVIII.

Longis morbis annumeratur is quē ^{ἑλεφαντία} Græci uocant: qui in Italia penè nunq; uisus à medicis, uix dignoscitur. Peregrinum quendam uidimus in grabatulo iacentem, cuius summa corporis parte maculis quibusdā ad atrum colorem uergentibus inficiebatur, & cutis inæqualiter aspera crassaq;, & uelut squamis foeda ac liuens, diuersis etiam locis mollis ac dura ostendebatur: quin & ossibus ipsis, ut uidebatur, iam uitiatis, & uniuerso corpore macie ac tabe confecto, ita suræ ipsius os, pedes &

des & manus intumuerant, ut utriusque partis digiti sub tumore ipso conderentur. Quare cum ad hæc mala etiam febricula quædam adderetur, quæ hominem absumeret, unius tantum mensis spatium è uita migravit ad Dominum, Parcat igitur Auicenna, qui elephantiam tumorem pedum dixit: cum hæc non solum pedes, sed uniuersum corpus afficiat, & species lepræ sit, quæ apud nostros nondum uisa, apud Paulum probè descripta notatur,

Ex calidiori materia caput impetente furit ac moritur puella.

X C I X.

Insaniæ tria sunt genera, & acutum quodlibet. Vnum cum in accessione febris, aut in suo uigore desipit æger, & aliena loquitur, sed tamen leuata febre statim resipit. Alterum, quod Græci φρενισμῶν uocant, cui semper dementia comes est. Nam licet inter morbi initia resipere interdum uideatur æger, eius tamen mens quibusdam semper imaginibus agitatur. Tertium uerò genus est lethale magis ac pestiferum, cum scilicet

u 4

cet æger ipse non solum perpetuò desipit, sed & quæcunque agit, impetu quodam & uiolento motu operatur. In huius aut generis lethalem insaniam cum nobilissimi cuiusdam uiri filia prolapsa malè ageretur, & nos ad eam in tempesta nocte uocati accederemus, adeò furètem puellã inuenimus, ut dum hinc inde sese uiolento quodam impetu factaret, quicquid interim obuium habebat, dentibus arriperet, frangeret, laniaret. Ex quo proprios capillos, brachia & manus, & si quid præterea aliud arripere poterat, ita mordicus, nullo habito discrimine suum ne an alienũ esset, apprehendebat, ut nisi scissum ac prorsus laceratum ex eius dentibus eripi nõ posset, adeò ut uinciri puellam oportuerit, ne sibi aut alteri noceret. Verum cũ paucis post horis furor illi remitti cœpisset, in somnum incidit grauiorẽ, quo (tametsi nostris præsidijs, studio & diligentia agrè cederet) uix tandẽ excusso, ab insanã quoq; puellam ipsam liberauimus. Sed ut est ingenium mulierum, præter

præfertim nobiliū , cum sanitate adepta nihil eorum quæ pro tuenda firmandaq; ualitudine iniuncta fuerāt, obseruasset, & sua uiueret libertate , post integrum mēsem quo pristina usa est ualitudine, in eundem incidit morbū; à quo cū nullis unquam auxilijs potuerit à medicis liberari , unius tantum diei spatium è medio sublata est . Si quis autē huius morbi causam quærat, nos quantum coniectare licuit, materiā credimus fuisse calidiorē, sed paucam tamen; quæ cum caput peteret, suo & incendio & mobilitate puellam furentem redderet . Et quoniam caput ipsum frigidiori materiā oppletum fuerat , hanc quoq; cum & ipsa ut creditur & par fuit, exagitata fuisset, priori illa materiā extincta ac resoluta, ipsum deniq; profundiorē somnū puellæ fecisse putamus.

vermis è nare proiectus.

Solet interdum acutus & pestifer dolor in capite excitari , quem Græci κεφαλαλγία uocant, sed talem, quo caligent oculi, alienetur mens, citetur uomitus

u s

tus, supprimatur uox, frigescat corpus, & ipsa denique deficiat anima, rarum est uidere. Nam & nos amicum habuimus Philippum nomine, qui cum his omnibus ageret malis, & aduentante die septimo mors ipsa nullis conferentibus auxilijs iamiam adesse uideretur, ut tantum robustioris naturae uermem è dextra na re palmo longiorē eiecit: quo propulso, omnis statim cū eo amotus est languor.

Spasmo Cynico mortua mulier. C I.

Cum imperitus quidam medicus cui dam mulierculæ ex gena dextra tuberculū furunculo simile scalpello abscidisset, nulla habita ratione neruorum ac uenularum, quibus illud, cum feminae magnitudinem expleret, alligabat, illico subsequuta est inflammatio ac dolor, ex quo simul infelix mulier in eum incidit morbum, quem Græci κυνικὸν σπασμὸν uocant: quo dum misellæ illi temerario quodam motu peruertitur os, & facies modò in dexteriolem, modò in sinistrolem partem distenditur, ac totum denique corpus pallore quodam suffunditur,

ditur, ad eò afflictaur mulier, ut cū neq; sanguinis missiōe, neq; alui ductu, neq; unctionibus ullis, neq; alio quouis genere auxiliij hoc malū inhiberi posset, in fra paucos admodū dies è uita migrauerit: hoc nobis suo ipsius infortunio documentū relinquēs, ut cū scilicet oportuerit, nō passim nos omībus q; sibi chirurgici nomē usurpāt, sed his tantū q; doctrina simul usu & iudicio praeualēt, credamus.

Gelatus.

CII.

Post graueis diuturnosq; labores, quibus per ingētia frigora turbido & pluuio cœlo, perq; flagrantissimos æstus diu noctuq; perequitans sese fatigarat Antonius Collensis, in difficiliorem tandē incidit ægritudinē: qua statim ut corripiebatur (quod saepe hominī cōtingebat) amissa illico memoria sensu' que, eodē quo erat dum ab ea inuaderet habitu perseverabat, patentibus etiā & incōniuis oculis: si em̄ inter ambulandum hoc illi cōtingebat malū, ambulabat: si inter quiescēdū, quiescebat: sin uerò inter aliud quoduis agendū, tantisper ip̄

sum agebat, nihil interim audiens, nihil loquens, nihil cognoscēs, donec cedente morbo ad se regrederet, et tunc etiam nihil eorum quæ egisset, reminiscebat. Ex medicis aut qui hominem uiderint, alijs uirtutem quæ discernit & unit coniungitq, læsam esse iudicantibus, eiusq; noxam cæteris uentriculis iunctum iri uolentibus, adeo ut memoria ex hoc & communis sensus intrinsecus paterent; alijs aliter, & quidem argutius, & morbum & causam explicare conantibus: nos hominem gelatū dicebamus; cum huius morbi notæ, quæ per se satis eruditioribus eas uestigare uolentibus manifestæ sunt, eiusmodi detegerent ægritudinem. Fit autem id malum ex nigriori bile postremū uentrem cerebri impetenti, quæ statim memoriā tollens, sua etiam siccitate cæteros uentres contrahit: quibus clausis tollitur pariter sensus & motus, & quoniā frigidior est, hominem gelat. Quibus uero medicamentis ad hunc morbū profligandum usi simus, propterea quod eius cura notissima est, intexea

intexere superfluum iudicauimus,

Tensio neruorum ceruicis. CIII.

Grauioribus morbis obnoxia ceruix est; sed inter ceteros importunior acutioreque, qui rigore quodam neruorum erectam aeri ceruicem intendens, eum saepe uel intra quartam diem interimit. Quo morbo cum Parmensis quidam Franciscus nomine grauiter urgeretur, & nos ad eum uocati, hominem robustioris naturae, & qui turgentibus uenis faciem etiam atque oculos rubicundiores haberet, inspiceremus, sanguinem statim ex ea uena, quam *κεφαλική* Graeci uocant, mitti iubeo. Tum parciore uictu, hoc est, sola aqua ex melle hominem cibans, hyrcino atque caprino oleo detonsum madefacio caput: superque imposito pileo, aluum etiam his medicamentis duco, quibus à capite ipso ac ceteris superioribus partibus deduci resoluique possit humor, qui huius mali causa fuerat: ex quo ocyus affuit illi sanitas quam mors affutura putabatur.

Ex abscessu gule hominem penè iugulatū. CIIII.

Aliud quoque morbi genus circa fauces oriri consuevit, & id interdum pestiferū acutumq̃: quale in Alexandro Serralio nuper uidimus, cui neque rubor neq̃ tumor ullus intus in gula aut extrā ostendebat, sed aridum corpus erat & squalidum. Cumq̃ nihil omnino alimēti demitteret, sed quicquid absumeret statim reiectans uix spiritum traheret, & uox adedò faucibus hæreret, ut ne mutire quidē posset, iugulari profus hominem putares: nos tamen & urgentis morbi & ægri uitū ratione habita, utile & præsentaneum remediū diximus sanguinem mittere; tum & cucurbitulis natibus affixis deducere humorē conati, frictionibus simul alijsq̃ præsidijs quæcunq̃ extrinsecus hominem iuuare poterant, tantisper utendū censuimus, donec ægri fauces detumescerēt. Verū ubi malum his omnibus auxilijs non modò cedere aut leuari, sed in horas uehemētius ac cōtumacius fieri aduertimus, omni abiecta spe ægrum tanquam

quàm proxima nocte moriturum, Deo & naturæ reliquimus. Hūc autem cum assistētes, uelut iamiam spiritū exhalaturū, signo Crucis ex more in auroram usq; singulis momētis cōsignarēt ac munitur, ecce statim à summis ægri faucibus tam ingēs ex adaperto intus abscessu purulētæ materiæ uis effertur, ut homine penè iugulato, catinulū, in quo recepta est, ad summū replet labrū. Qua expulsa, statim resumptus est spiritus, et æger qui iam pro mortuo lugebatur, ueluti ab inferis remeans, paulatim conualescere cœpit, donec integram cōsequutus est sanitatem.

Vitio lienis curatus.

C V.

Lienis uitio afficiuntur quamplurimi: horū sinistra pars tumens ac durior premēti renititur. Quod si diu perseverat (nam interdum perpetuū id malum est) tumescunt crura: & si hulcera præterea innascuntur, uix sanescunt. Multos nos tali uitio affectos curauimus: inter quos unum, quem, cum septennio hoc morbo uexatus frustra mul

ta consilia, ac penè infinita præsidia expertus fuisset, solo tandem capparì, qui tali ægritudinì aptissimus cibus est, sola' que uì aquæ, in qua faber ferrarius sæpe candens ferrum extinguit, annua potione liberauimus: tanta scilicet in eiusmodi aqua contra hoc uítium inest uis atque uirtus. Vnde & compertum est, animalia quæ apud hos fabros educantur, perquam exiguos habere lienes.

Morbo coeliaco curatus.

C V I.

IN ipsius uentriculi porta morbus nascitur, qui à Græcis κοιλιακός appellatur. Durescere sub hoc uenter solet, & torminibus premi, aluusq; ipsa adeò nihil reddere, ut ne spiritus quidem infra, sed nec supra erūpere possit. Paulus pater meus haud mediocris ingenij & doctrinæ uir, hoc morbo malè uexatus, cū diu multa ac uaria auxilia, sed frustra, expertus fuisset, clystere ex solo lacte condito in uentrē iniecto, ac multis sub inde strigmētis depositis, ad pristinam reuersus est sanitatem.

Ex

Ex tenuioris intestini morbo sanatus. CVII.

IN tenuiori intestino acutus interdū & pestifer oritur morbus, ex quo etiā supra umbilicum intolerabiles excitantur dolores, nec spiritus ullus transmittitur: & non solum cibus ipse, sed ster-
cus ipsum plerunque per os redditur. Vomitus autē uarius aut niger existēs, grauioris etiā odoris est. Tali igitur morbo adeò Laurentius amantissimus frater affectus est, ut cum neque missio sanguinis, neque alui ductio, neq; aliud quoduis idoneum auxiliū hoc malum frangere posset, materia tandem ad neruos prolapsa, in morbum incidit comitialē. Quo breui & in mortis discrimen adductus, cum triduo hoc habitu iacuisset, nihil omnino degustans, à medicis derelictus est. Verum die quarta, ubi paululum reuiuiscens uinum lambe-
re coepit, resumitur spiritus, & morbus paulatim uī naturæ propulsus, præ-
sidijs cedit, donec tandem per Dei gratiam penitus sublatus, hominem sanum

x

306 ANTONIVS BENIVENIVS

reliquit : quod non prius tamen effecit, quam exactis quatuor mensibus, à die quo primùm ille huiuscemodi affectus est morbo.

Morbo uulue inedia liberata est mulier.

VEXARI uulue morbis ut mulieribus commune, ita sanè inauditū sic uexari, ut patiens nullum cibi genus deuorare queat. In cœnobio mōtis Cœlij monialem uidimus, quæ cum huiuscemodi uulue morbo grauiter afflicta-
tur, ita prorsus quancunque illi subministrassent escam fastidiebat, ut quodā uelut impetu æstuātis stomachi eam statim ut acceperat, uomitione propelleret: quod nos ab irresolubili & crassiori uento, qui à uulua ipsa uersus stomachū ferretur, fieri putantes, multa pro re ac tempore adhibuimus auxilia; quæ cum nihil omnino proficerent, & ad decimū ipsa iam diem sola panis buccella (quod mirum est) uitam traduxisset, uī tandem inediæ deuicto ac penitus profligato

gato morbo, ad pristinā reuerſa est mu-
lier ſanitatē.

*Aqua inter cutem eliso utero
propellitur.* CIX.

Accidit interdum casu & fortuna
ſanari nonnullos, quos medici-
na curare nō potest. Mulierem ſcimus,
quæ dum aqua inter cutem adeò labo-
raret, ut nulla de ſalute eius ſuperſſet
ſpes, neſcio quo ſpiritu impulſa, de emi-
nenti quodam loco ad terram deuoluitur,
& utero ad lapidem eliso diſſectio-
que, ita prorsus om̄is effuſus eſt humor,
ut quæ puerum octimenſem geſtare ui-
debat, enixam crederes. Sed nec mul-
to poſt aut tempore aut labore idoneis
ad hanc rem adhibitis præſidijs, penitus
ſanata eſt mulier.

Alapa mortuus. CX.

Exorta inter duos iuuenis lite, cū
alter alterum extento brachio ala-
pa percuffiſſet, in morbū ſtatim, quem
ἀποπληξια Græci uocant, reſolutus uas-
pulsans, pucis etiam horis iugulatus in-

308 ANTONIVS BENIVENIVS

terijt. Quare cōuocatis medicis (in uin-
culis enim detinebatur reus) quæsitum
est de causa mortis ipsius. Verùm alijs
in ictum ipsum, quo materiam commo-
tam fuisse putarent; alijs in humidiorẽ
locum, quo diutius obdormierat; non-
nullis etiã in lautiorẽ uictum & pos-
tum pleniorẽ, quo dum uixit est usus,
huiusmodi mali causam referẽtib; in-
discussum apud præsidem remansit iudi-
cium. Nouimus item fullonem quendã
nomine Petrũ, qui unico pugno stoma-
cho cuiusdam iuuenis uolentius impe-
sito, hominem interemit.

Gemini pueri.

CXI.

Geminos nasci nullus dubitat, sed
ita nasci, ut indistincti sint, mon-
struosum. Mulier quædam Alexandra
nomine, ex Mediolanensi agro Floren-
tiam ueniens, geminos mares quæstui
spectandos dabat: quorum alter inte-
ger toto corpore, distinctis que mēbris
erat: alter uerò ita scapulis alterius iun-
gebatur uentriculo, ut illo totum caput
inie-

iniecisse uideretur : cætero uerò corpore ab eo seiunctus, nō secus illo de mamma matris lac exugente mouebatur, ac si ipse pariter fugeret. Sed & sub idem ferè tempus uidimus & alios geminos, qui ab humero ad plantam pedis coherant capite excepto, alter sinistro, dextro alter ubi iungebantur carebat brachio. Coxa, crus, & pes unus ac communis erat. Altera tamen corporis parte integra seiunctaque distinguiebantur.

ANTONII BENIVENII DE
abditis morborum & sanationum causis,

FINIS.

x 3

POLYBVVS 311

DE SALVBRI VICTVS

ratione priuatorum, Guin

terio Ioanne Ander

naco interprete.

PRIVATOS hanc uiuendi rationē sequi oportet. Hyeme plus esse, minus bibere conuenit. Sed potioni uinum quammeracissimum, esui panis exhibendus est. Carne potius assa, modicè oleribus utendum. Huiusmodi namq; alimentis corpus & siccum & calidum euadet. At Vere potioni adijciendum: sed paulatim tamen & dilutius bibendum est. Cibo demendum, eoq; molli, pulte uidelicet magis quàm pane, magis oleribus utendū est. Eadem lege transeundum paulatim ab assis ad elixa. Aestate uerò cibo minus duro, & elixis, & oleribus tum crudis, tum coctis, potiōe multa corpus aget: cauendum tamen, ne magna subitò di-

x 4

ctorum fiat mutatio. Eo tempore aptissima sunt, pulcritudo mollis, caro elixa, potio quamdilutissima. Atque hæc ita obseruanda sunt, ut corpus molle sit, & frigidum. Nam id calido anni tempore, & sicco, exurit squalidumque redditur. Itaque his rationibus tueri oportet. Pari autem modo ex Vere in Aestatem, sicut ex Hyeme in Ver constituere, cibis demendo, adijciendoque potioni. Rursus ex Aestate in Hyemem traducere, dum annus absoluatur, expedit. Per Autumnum cibo paulò pleniore, & sicciore uti licet: minus, sed meracius, bibere. Quæ admodum, ubi Hyems bona contigerit, meraca etiam magis & exigua potione, cibo pleniore, & uehementer sicco uti. Ita enim hoc frigido admodum & humido tempore optima ualitudine frueris, minusque frigus senties. Quod ad habitus & ætates attinet, plenis, mollibus, rubicundulis ob temperaturæ humiditatem siccius uictus ex usu est: Gracilibus, duris, rufis, & nigris humidior.

Nam

Nam huiusmodi corpora sicca sunt. Iuuenibus autē rarior & humidior : quorum ætas sicca est, & corpora magis induruerunt. Senibus magna ex parte siccior aptus est. Siquidē humidī, molles, & frigidi sunt. Proinde habitus & ætatis, & temporis anni ratione, uitæ modū instituere oportet, qui præsentibus et calori, & frigori contrarius existat. Sic enim potius sani degemus. Per hyemem celeriter ambulandum : æstate conquiescendum est, aut non in sole ambulandum. Obesibus cita ambulatio, gracilibus lenta conuenit. Per æstatem frequēti balneo, hyeme raro utendum est : idque magis tenuibus, quàm plenis. Eo quoque tempore corpus ueste pura, per æstum uili lacerna uelandum est. Obesi, qui graciles fieri cupiunt, labores uniuersos ieiuni subibunt, & sudantes adhuc, necdum refrigerati cibum assument : uinum temperatum, & non perfrigidum prius bibent : epulæ, sefanum, atque id genus alimēta dulcia sunt, eaque copiosa. Sic enim uel

paucissimis bellarijs saturantur . Semel die cibus assumptus, rarum balneum, lectus per æstatem terra, hyeme durū cubile, sine uestibus obambulatio, quanta maximè fieri potest, conducit . Qui tenues se implere uolunt, præter alia, quæ plenis contraria facient, modicè ieiuni exerceri debent . Vomitu uerò, & uentris deiectione à medicamēto petita sic utendum est . Sex hybernīs mensibus uomere utile est . Nam & pituitæ plus, & capitis grauitas subest . Ad hæc dolor præcordia exercet . Deiectionis æstate usus est . Tum enim æstus biliosum corpus reddit, grauitates lumbos fatigant, & genua calore infestantur, uentris oriuntur tormina, & distorsiones, iam uero superiores corporis partes per inferiores purgandæ sunt . Deiectio autem plenioribus & humidioribus à medicamento magis falso: siccioribus autem, & tenuioribus, & imbecillīs à pinguiore, crassioreq; petatur . Pingue igitur & crassum est lac, aqua ex cire

cere cocta, atque hoc genus alia: tenue
& falsum olus, aqua marina, reliquas
que huiusmodi. Vomitus prouocandi
hoc pacto sunt. Crassiores ieiuni, &
cursu, citaque ambulatione exercitati
medio die uomere debent. Potui sumant
hyssopi sesquicyathum, aquae congio in-
triti, eumque totum bibat, aceto saleque ad-
iecto, quod edulcescat. Primum lente,
mox citius potandum est. Tenuiores, ma-
gisque imbecilli a cibo uomitum ita mo-
uebunt: Loti calida, meri cyathos tres
bibent, dein epulas varias assument; ue-
rum sine potione, neque post has biben-
dum est, nisi tanto interuallo, quanto sta-
dia quatuordecim expedias: post uinis
tribus commistis utendum est, austero, dul-
ci, & acri. Primum meracius & modice
paulatimque bibere, postea dilutius, libe-
ralius, & citius conuenit. Qui uomere
bis in mense uult, melius consulat, si bis
duo continuarit, quam si post quintode-
cimam diem uomuerit, Alij secus faciunt.

Qui post epulas uomere uolūt, uel quibus aluus astricta est, his omnibus die sapius, uariosq; cibos esse: tum uina bina, aut terna bibere expedit. Quibus uomitus non est utilis, ueter autem sanus est, his contraria superioribus conueniunt. Pueris calida lauatio longo tempore apta est: uinum dilutius, neq; omnino frigidum. Hoc autem exhibendum est, quod uentrem minimè attollit, perturbatq; & inflationes parit. Quæ omnia conducunt ne conflictentur, sed maiores, colorationesq; fiant. Mulieribus siccior uictus ex usu est. Etenim cibus siccus, potio meracior carne mollibus idonea est: ad hæc secundis, & foetui nutriendo potior est. Qui corpus exercet, per Hyemem currere & colluctari debet. Aestate luctandum modicè, currendum nihil est. In frigore multa ambulatio conuenit. Qui cursu fatigantur, luctari debent. Qui ex lucta fatigationem sentiunt, his currendum est. Quibus exercitatis, uentris proflua oboriuntur, & cruda incoctaque deieci-

deſciūtur, ijs exercitiorum pars tertia,
ciborum dimidia proſus demenda eſt.
Quippe uenter eorum copiam cōtinen-
do non eſt. Ad hoc panem quammaxi-
mè aſſum ex uīno eſſe oportet: bibere
uerò nimis quàm modicè, ſed meraciùs.
Semper autem poſt cibum conquieſce-
re: qui ſemel die tunc aſſumendus eſt.
Hac enim ratione uenter ſibi commiſſa
maximè confouet, mutatq;. Accidunt
huiusmodi profluuīa potiffimū ijs, quæ
ex uictus conſuetudine carnem denſam
acquiſerunt. Nam uenæ denſiores ali-
menta nō recipiunt. Atqui tales in eo-
dem habitu ſubſiſtere diu non poſſunt,
ſed in alterutrā partem declināt. Qui ra-
riores cute ſunt, & hirsuti magis, carnis
eſum ex facili admittunt: labores magis
ſuſtinent, diucq; bono corporis ſtatu fru-
untur. Qui cibos poſtero die eructant,
& præcordijs dolent, ijs ueluti crudis
adhuc cibis, diutius dormiendum eſt: no-
num genus laboris ſubendum eſt. Vi-
num meraciùs, largiùsq; bibere oportet.

318 POLYBUS DE VIC. RAT.

tet: cibis uti paucissimis. Quippe constat
 uentriculum imbecillitatis frigorisque ui-
 tio ciborum copiam concoquendo non
 esse. Qui siti premuntur, parcius edent,
 minusque laborabunt, uinum dilutum, si-
 mul & frigidissimum bibent, Quos do-
 lores uiscerum infestant, uel ex labore,
 uel alia quadam ambulatione, sine cibis
 recreandi sunt: modica potio conuenit,
 maximeque ea quae moueat urinam, quo
 uenae ex uisceribus prodeutes,
 repletæ non distendantur.

Nam hinc inflationes
 febresque oriuntur.

FINIS.

BASILEAE, APVD ANDREAM
 CRATANDRVM ANNO

M. D. LXIX.

